

Қазақстан Республикасы
Президентінің
2014 жылғы
№ Жарлығымен
БЕКІТІЛГЕН

**Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
2013 жылғы
ЖЫЛДЫҚ ЕСЕБІ**

Алматы, 2014 жыл

Мазмұны

I. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ	6
1.1. Экономиканың нақты секторы	6
1.2. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарының мониторингі.....	8
1.3. Салық-бюджет саласы	9
1.4. Төлем балансы және сыртқы борыш.....	11
1.5. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	14
II. АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ, АЛТЫН-ВАЛЮТА АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ ЖӘНЕ ВАЛЮТАЛЫҚ РЕТТЕУ	17
2.1. Ақша-кредит саясаты	17
2.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтері және оларды басқару	21
2.3. Валюталық реттеу және бақылау	23
III. ЭМИССИЯЛЫҚ ОПЕРАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША АЙНАЛЫМЫ.....	27
3.1. Ұлттық Банктің эмиссиялық операциялары.....	27
3.2. Қолма-қол ақша айналымы	28
IV. ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРІ.....	29
4.1. Банкаралық ақша аудару жүйесі	30
4.2. Банкаралық клиринг жүйесі.....	31
4.3. Электрондық банктік қызметтер нарығы	32
V. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫ	34
5.1. Валюта нарығы.....	34
5.2. Банкаралық ақша нарығы.....	35
5.3. Депозит нарығы	36
5.4. Кредит нарығы	37
5.5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы	38
VI. НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТ.....	39
VII. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫНЫҢ СУБЪЕКТИЛЕРІ: ЖАЙ-КҮЙІ ЖӘНЕ ҚАДАҒАЛАУ	45
7.1. Банктік және банктік емес сектор	45
7.2. Сақтандыру секторы.....	49
7.3. Бағалы қағаздар нарығы субъектілері.....	51
7.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі.....	54
7.5. Тарату процесі.....	56
7.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау	57
VIII. АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ӨҢІРЛІК ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫ.....	60
8.1. Алматы қаласын ірі өңірлік қаржы орталығы ретінде дамыту	60
8.2. Исламдық қаржыландыруды дамыту.....	61
IX. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БАНКТИҢ АҚПАРАТТЫҚ- ТҮСІНДІРУ ҚЫЗМЕТІ	63
9.1. Халықаралық ынтымақтастық.....	63
9.2. Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру қызметі	69
9.3. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру	72
X. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ЖЕТІЛДІРУ	73
XI АКТИВТЕРДІ СЕНІМГЕРЛІКПЕН БАСҚАРУ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР	74
11.1. Ұлттық қорды басқару.....	74
11.2. Ұлттық Банктің клиенттеріне қызмет көрсету бойынша кастодиандық, брокерлік және басқа да қызметтер.	75
XII. ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ІШКІ ҚЫЗМЕТ	76
12.1. Ұйымдық құрылым.....	76
12.2. Адам ресурстары саласындағы саясат	76
12.3. Ақпарат технологияларын дамыту.....	78

12.4. Ішкі аудит	79
12.5. Қаржы-шаруашылық қызметі	81

НЕГІЗГІ ҚОРЫТЫНДЫЛАР

1. 2013 жылы өнеркәсіптің өңдеуші саласы, сондай-ақ байланыс, сауда және ауылшаруашылығы секторлары бойынша көрсеткіштердің өсуіне байланысты экономиканың өсуінің жеделдеуі байқалды. Көрсеткіштердің жақсаруына азық-түлік өнімдері өндірісінің өсуі (4,2%) және өңдеуші саладағы кокс пен мұнай өңдеу өнімдері өндірісінің өсуі (1,5%), байланыс секторындағы мобильдік байланыстан түскен кірістердің өсуі (11,7%), сауда сегментіндегі сауда жасайтын кәсіпорындардағы бөлшек тауар айналымы көлемінің ұлғаюы (17,9%), сондай-ақ ауыл шаруашылығындағы өсімдік шаруашылығы секторындағы көрсеткіштердің өсуі (22,5%) себепші болды.

Мәселен, жедел деректер бойынша, 2013 жылы Қазақстанның ішкі жалпы өнімі ағымдағы бағалар бойынша 33,5 трлн. теңгеге дейін өсті, 2012 жылмен салыстырғанда нақты көрсеткенде 6,0%-ға ұлғайды (2012 жылы өсу 5,0%-ды құрады).

2. 2013 жылдың қорытындысы бойынша инфляция жылдық көрсеткіш бойынша 4,8%-ды құрады, бұл Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – Ұлттық Банк) белгілеген 6-8%-дық мақсатты дәлізден төмен. 2013 жылғы жылдық инфляцияның қалыптасқан деңгейі 1999 жылдан бері ең төмен болып табылады.

2013 жыл ішінде инфляциялық процестердің бәсеңдеуі байқалды, ол көбінесе азық-түлік тауарлары бағаларының төмендеуі мен өсуінің барынша төмен қарқыны есебінен болды. Бұл ретте астық өнімділігінің жоғары деңгейі азық-түлік тауарлары нарығындағы баға тұрақтылығын сақтауға ықпал етті. Ақылы қызмет көрсетулер бағалары мен тарифтерінің өсу қарқыны жоғары болып қалды, бұл инфляция серпініне барынша үлкен үлестің қосылғанын білдіреді. Азық-түлік тауарларының бағалары тұрақты, өсу қарқыны айтарлықтай төмен болды.

2013 жылы инфляция серпініне бірнеше фактор себепші болды, оның ішінде әлемдік тауар нарықтарындағы тұрақсыз ахуал, шикізаттың әлемдік бағаларының жоғары деңгейі, Қазақстан ішіндегі баға белгілеу тетігінің тиімсіз болуы, жекелеген тауарлар мен қызмет көрсету нарықтарындағы бәсекелестіктің төмен болуы аса маңыздылары болды. Бұл ретте 2013 жылы Қазақстанда инфляциялық процестердің қалыптасуына монетарлық факторлардың ықпал етуі барынша төмен болды.

2014 жылы Ұлттық Банк инфляцияны жылдың қорытындысы бойынша 6-8% шегінде ұстап тұруды ақша-кредит саясатының негізгі мақсаты ретінде айқындады.

3. Ішкі валюта нарығы 2013 жылы Ұлттық Банктің теңгенің бағамына қолдау көрсетуге барынша аз қатысуы жағдайында дамыды.

Теңгенің орташа алынған айырбастау бағамы 2013 жылы бір АҚШ доллары үшін 152,15 теңгені құрады. Биржалық бағам жылдың соңында бір АҚШ доллары үшін 154,06 теңгені құрады. Бір жылдың ішінде номиналдық көрсетуде теңге АҚШ долларына қатысты 2,2%-ға әлсіреді.

Жиынтық алтын-валюта активтерінің жалпы көлемі 2013 жылдың соңында 2012 жылмен салыстырғанда 12,7%-ға төмендей отырып, 24,7 млрд. АҚШ долларын құрады.

4. 2013 жылы резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің өсу қарқыны 2012 жылғы 7,3%-бен салыстырғанда 12,2%-ға дейін жеделдеді. Депозиттік базаның өсу қарқынының жеделдеуіне жеке және сол сияқты заңды тұлғалардың депозиттерінің ұлғаюы себепші болды. 2013 жылы банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері 10,0%-ға өсті, ал жеке тұлғалардың депозиттері 15,8%-ға ұлғайды.

5. 2010 жылы кредиттеу көлемі едәуір төмендегеннен (0,7%) кейін, үш жыл қатарынан банктердің экономиканы кредиттеуінің өсуі байқалып отыр. Банктердің экономикаға берген кредиттерінің көлемі 2013 жылы 13,4%-ға ұлғайып, 11,3 трлн. теңгеге (73,3 млрд. АҚШ долл.) жетті.

Шетел валютасындағы кредиттер 2013 жылы 3,4 трлн. теңгеге дейін 15,0%-ға өсті, ұлттық валютадағы кредиттер 7,9 трлн. теңгеге дейін 12,7%-ға көтерілді.

Валютамен кредиттеудің теңгемен кредиттеуге қарағанда неғұрлым тез өсуі теңгемен кредиттеудің жалпы көлемдегі үлес салмағының 70,7%-дан 70,3%-ға дейін төмендеуіне алып келді.

6. 2013 жылы ақша базасы 2,3%-ға тарылды, ақша массасы 10,2%-ға ұлғайды, айналыстағы қолма-қол ақшаның көлемі 1,0%-ға төмендеді. Эмиссиялық нәтиже (+)26,3 млрд. теңгеге оң болып қалыптасты, бұл 2012 жылға (188,6 млрд. теңге) қарағанда 162,3 млрд. теңгеге аз.

7. Банкаралық ақша аударымы жүйесі (бұдан әрі – БААЖ) және Банкаралық клиринг жүйесі арқылы 2013 жылы 177,6 трлн. теңге сомаға 35,2 млн. транзакция жүзеге асырылды. Айналыстағы төлем карточкаларының жалпы саны 2014 жылғы 1 қаңтарда 16,5 млн. бірлікті құрады, бұл 2012 жылғы деңгейден 36,3%-ға асады.

8. 2013 жылы қаржы нарығының барлық сегментінде оң серпін байқалды. Банк секторының активтері 11,4%-ға ұлғайып, 2014 жылғы 1 қаңтарда 15,5 трлн. теңгені құрады. Сақтандыру ұйымдарының активтері 523,4 млрд. теңгеге дейін 18,2%-ға ұлғайды. Зейнетақы жинақтары 2013 жылы 17,3%-ға ұлғайып, 3,7 трлн. теңгені құрады.

9. Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры (бұдан әрі – Ұлттық қор) портфелінің жиынтық нарықтық құны 2013 жылғы 31 желтоқсанда 71,5 млрд. АҚШ долларына тең болды. Ұлттық қордың кірістілігі 2013 жылы 3,36%-ды құрады. Ұлттық қордың кірістілігі ол құрылғаннан бастап 2013 жылғы 31 желтоқсан аралығында 72,87%-ды құрады, бұл жылдық көрсеткіш бойынша 4,44% болды.

10. 2013 жылы таратып бөлмеген пайда 64 246,1 млн. теңгені құрады және 2012 жылмен салыстырғанда 33 945,9 млн. теңгеге (2,1 есе) ұлғайды. «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» ЖЗҚ» АҚ-қа салынған инвестицияларды есептен шығарудан туындаған залалдар ескеріле отырып таратып бөлмеген пайда «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» ЖЗҚ» АҚ-ның акциялар пакетін, сондай-ақ есептен шығарылған негізгі құралдарды қайта бағалаудан түскен пайданы Үкіметке өтеусіз беруге байланысты 56 469,7 млн. теңгені құрады.

I. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ

1.1. Экономиканың нақты секторы¹

2013 жылы экономиканың жедел өсуі байқалды, оған тау-кен өнеркәсібіндегі, сондай-ақ ауыл шаруашылығындағы өсу себепші болды. Тау-кен өндіру саласындағы шикі мұнай өндіру көлемінің 3,2%-ға өсуі және ауыл шаруашылығындағы өсімдік шаруашылығының 22,5%-ға өсуі көрсеткіштердің жақсаруына себеп болды.

Brent маркалы өңделмеген мұнай құны орташа алғанда 2013 жылы бір баррель үшін 108,9 АҚШ долл. тең болды, ал 2012 жылы ол 112,0 АҚШ долларын құраған болатын, бұл жалпы алғанда Қазақстан экономикасы үшін теріс фактор болып табылды, ал мұнай бағасы 2012 жылмен салыстырғанда күрт құбылмалылығының неғұрлым аздығымен ерекшеленді.

Ел экономикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама қаржылай және қаржылай емес қолдау көрсету шаралары арқылы экономиканың өндіруші және өңдеуші салаларындағы, сондай-ақ экспортқа бағдарланған өнімді шығаратын салалардағы іскерлік белсенділікті ынталандыруға мүмкіндік жасады.

Ішкі сұраныстың кенеюіне 2013 жылы кредиттеудің өсуі (13,4%), жұмыспен қамтудың өсуі мен жұмыссыздықтың төмендеуі (қаңтардағы 5,3%-дан желтоқсандағы 5,2%-ға дейін) және халықтың ақшалай кірісінің ұлғаюы (нақты көрсетумен 3,0%) ықпал етті.

Нәтижесінде, жедел деректер бойынша, 2013 жылы Қазақстанның ішкі жалпы өнімі 2012 жылмен салыстырғанда нақты көрсеткіш бойынша 6,0%-ға ұлғая отырып (2012 жылы – 5,0% өсті), ағымдағы баға бойынша 33 521,2 млрд. теңгеге дейін өсті (1.1.1-сурет).

1.1.1-сурет

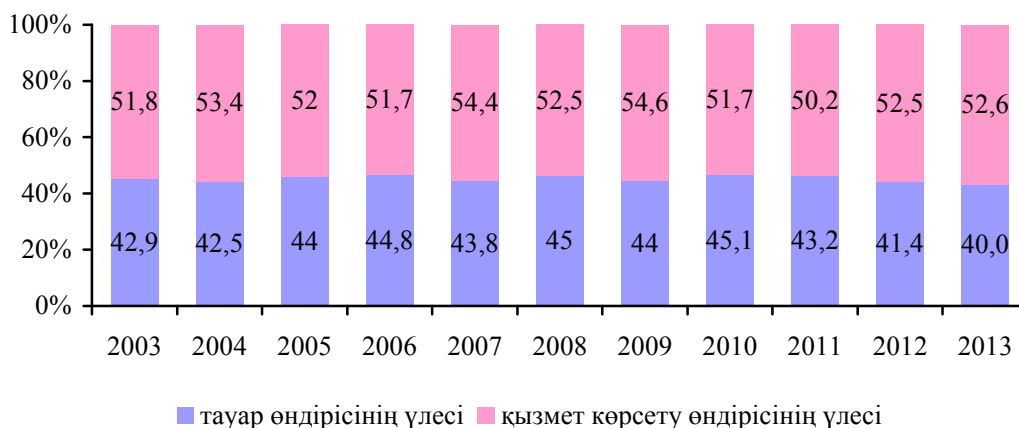

2013 жылы экономиканың барлық негізгі салалары бойынша өсу байқалды. ІЖӨ құрамында неғұрлым жоғары өсу қарқыны мына салаларда байқалды: ақпарат және байланыс – 14,0%, көтерме және бөлшек сауда – 12,7%, ауыл шаруашылығында – 10,8%, көлік және қоймаға орналастыру – 7,5%, қаржы және сақтандыру қызметі – 6,3%, кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет – 6,1%.

2013 жылы ІЖӨ-нің құрамында тауар өндірісі 3,3%-ға, қызмет көрсету өндірісі 7,4%-ға өсті. Осылайша, 2013 жылы қызмет көрсету сегменті бұрынғыша экономиканың өсуінің негізгі драйвері болды, оның ІЖӨ көлеміндегі үлесі 2012 жылғы 52,5%-дан 2013 жылғы 52,6%-ға дейін ұлғайды (1.1.2-сурет).

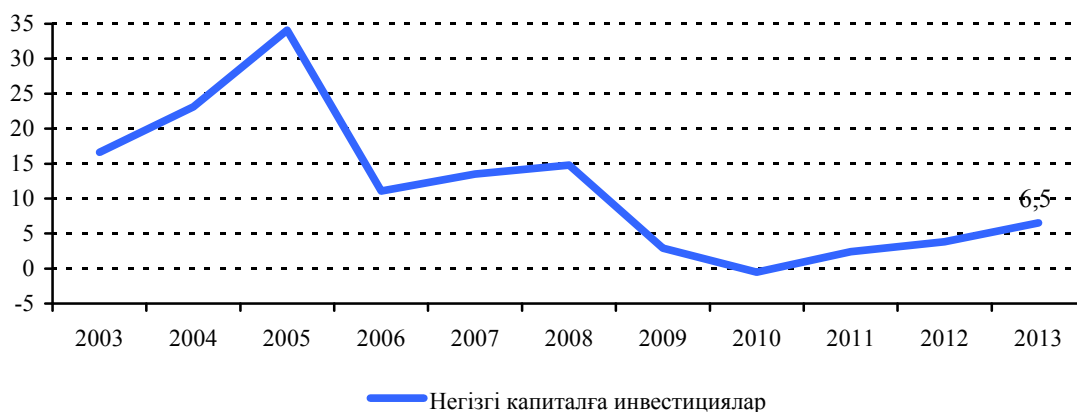
¹ Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің деректері бойынша

1.1.2-сурет

Ішкі жалпы өнімнің құрылымы

Негізгі капиталға инвестициялар 2010 жылы 0,5%-ға төмендеген соң, одан кейінгі үш жыл ішінде инвестиция көлемі өсудің оң серпінін көрсетті. 2011 жылы инвестиция көлемі 2,4%-ға көтерілді, 2013 жылы өсу 6,5%-ға дейін жеделдеді (1.1.3-сурет). Өсу мына салалардың негізгі капиталына инвестицияның көп түсуімен қамтамасыз етілді: өсім көлікте – 34,7%-ға, қаржы және сақтандыру қызметінде – 25,1%-ға, жылжымайтын мүлікпен операцияларда – 10,7%-ға, өнеркәсіпте – 2,7%-ға, сондай-ақ ауыл шаруашылығында – 2,5%-ға ұлғайды. Бұл салалардың үлес салмағы инвестицияның жалпы көлемінің 88,0%-ын құрады.

1.1.3-сурет

**Негізгі капиталға инвестициялардың өсу қарқыны
өткен жылға %-бен**

Инвестициялардың 2013 жылы төмендеуі қызметтің мынадай түрлері бойынша байқалды: кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет – 32,4%-ға, әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет – 31,3%-ға, мемлекеттік қызмет және қорғаныс – 29,5%-ға, білім беру – 25,8%-ға, ақпарат және байланыс – 19,1%-ға, құрылыс – 16,1%-ға, тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсету – 10,0%-ға, өнер, ойын-сауық және демалыс – 5,8%-ға, көтерме және бөлшек сауда – 2,0%-ға. Бұл салалардың үлес салмағы инвестициялардың жалпы көлемінің 11,8%-ын құрады.

Негізгі капиталға инвестициялардың неғұрлым айтарлықтай үлес салмағы өнеркәсіпке (52,4%), көлік және қоймаға орналастыруға (24,0%), сондай-ақ жылжымайтын мүлікпен операцияларға (8,7%) тиесілі.

Өнеркәсіптің тау-кен өндіру саласына инвестиция түсімдерінің екі жыл бойына төмендеуінен кейін 2013 жылы оның өскені байқалды. Инвестициялардың көлемі 2011 жылы 7,8%-ға, 2012 жылы 5,8%-ға төмендеді, нәтижесінде тау-кен өндіру саласының инвестициялық салымдардың жалпы көлеміндегі үлесі 2011 жылғы 31,3%-бен салыстырғанда 31,8%-ға дейін өсті.

2013 жылы негізгі капиталға қаржыландыру көздері бойынша инвестиция құрылымы айтарлықтай өзгерістерге ұшырады. Мәселен, кәсіпорындардың өз қаражаты есебінен инвестиция үлесі жалпы көлемде 53,7%-дан 51,5%-ға дейін төмендеді, қарыз қаражаты есебінен 12,1%-дан 20,4%-ға дейін өсті, ал мемлекеттік бюджеттің қаражаты есебінен инвестиция үлесі 20,5%-дан 16,8%-ға дейін төмендеді, шетелдік инвестициялардың қаражаты есебінен инвестиция үлесі 13,7%-дан 11,4%-ға дейін төмендеді.

Инвестициялардың технологиялық құрылымы бойынша үйлер мен ғимараттардың құрылысы мен күрделі жөндеуіне бағытталған инвестициялық салымдар үлесінің 11,8% ұлғаюы байқалады. Тұрғын үй құрылысына инвестиция 2013 жылы 7,4%-ға өсті, ал құрылыс жұмыстарының (қызметтерінің) жалпы көлемі 3,0%-ға ұлғайды.

1.2. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындарының мониторингі

2013 жылы ел экономикасының негізгі салаларын қамтитын, мониторингке қатысушы кәсіпорындардың саны 2 491-ден 2 679-ға дейін, оның ішінде орта және ірілері 1 507-ден 1 551-ге дейін ұлғайды. Кәсіпорындарды мониторингке қатыстыру үшін қосымша тарту кәсіпорындарды іріктеудің репрезентативтілігін есептеу негізінде экономиканың салалық және аймақтық құрылымы ескеріле отырып жүргізілді. Мониторингке қатысушы кәсіпорындар өнімін (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өткізуден түскен кірістің үлесі 2013 жылғы 4-тоқсанда ел экономикасы бойынша өнім өткізуден түскен жалпы кірістің 49,6%-ын құрады.

Кәсіпорындарға тоқсан сайын жүргізілген пікіртерім нәтижелері 2013 жылы қалыптасқан экономикалық ахуал мен экономиканың нақты секторындағы үрдістер туралы төмендегідей қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Дайын өнімге деген сұраныс жылдың басында айтарлықтай төмендеді (сұраныстың диффузиялық индексі 46,7 белгіге дейін түсті), алайда 2013 жылғы 2 және 3-тоқсандарда өңдеуші өнеркәсіптегі, құрылыстағы және «көтерме және бөлшек сауда» саласындағы көрсеткіштің өсуі есебінен сұраныстың жекелеген өсуі байқалды, 4-тоқсанда сұраныстың өсуі нақты секторда іс жүзінде өзгерген жоқ (I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 1.2.1-сурет).

Шикізат пен материалдар бағасы есепті жыл ішінде жоғары болып қалды. Бағаның айтарлықтай өсуі 1-тоқсанда байқалды, 2-тоқсанда баға өсуінің айтарлықтай бәсеңдеуі болды, 3 және 4-тоқсандарда бағаның өсу қарқыны шамалы ұлғайды, бұл диффузиялық индекстің өзгеруімен расталады (1-тоқсандағы 73,6-дан 2-тоқсандағы 68,4-ке дейін төмендеді және 4-тоқсанда 69,7%-ға дейін одан әрі ұлғаюы әлсіреді) (I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 1.2.2-сурет).

Жыл ішінде кәсіпорындардың дайын өнімі бағасының өсуі байқалды. Бағаның ең көп өсуі 1-тоқсанда болды, 2-4-тоқсандарда бағаның өсуі қалыпты қарқынға дейін бәсеңдеді (I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 1.2.3-сурет).

2013 жылы кәсіпорындардың айналым активтерін басым түрде меншікті қаражат есебінен қаржыландыру үрдісі сақталды, оны кәсіпорындардың 80%-дан астамы атап өтті.

Экономика бойынша орташа жылдық сату рентабельділігі (салық салғанға дейін) 40,1%-ды (2012 жылы – 45,5%) құрады. Рентабельділігі төмен және зиян шеккен кәсіпорындар үлесі 23,5%-ға дейін ұлғайды (2012 жылы – 23,2%).

Басқа салалармен салыстырғанда тау-кен өндіру өнеркәсібі инвестицияларды жүзеге асыру үшін неғұрлым тартымды болып қала береді: орташа жылдық сату рентабельділігі 63,8% болды. Өндеуші өнеркәсіптегі рентабельділік 20,2%, «көлік және қоймаға орналастыру» саласында 23,2% деңгейінде қалыптасты.

2013 жыл ішінде теңгемен алынған кредиттер бойынша орташа пайыздық мөлшерлемелер пікіртерім жүргізілген, банктердің кредиттерін алған кәсіпорындардың деректері бойынша іс жүзінде өзгеріссіз қалды (12,1%), ал шетел валютасымен алынған кредиттер бойынша төмендеді (1-тоқсандағы 9,7%-дан 4-тоқсанда 9,3%-ға дейін). Банкке кредит алу үшін өтініш жасаған және оны алмаған кәсіпорындардың үлесі 2 және 3-тоқсанда өсті (1-тоқсандағы 3,3%-дан тиісінше 4,4% және 4,1%-ға дейін), алайда бұл көрсеткіш 4-тоқсанда айтарлықтай азайды, бұл жалпы алғанда кәсіпорындардың кредитке қолжетімділігінің біршама жақсарғанын сипаттайды (I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 2-қосымша, 1.2.4, 1.2.5-суреттер).

2013 жыл ішінде экономиканың нақты секторының инвестициялық белсенділігінің белгілі бір өсуі, негізінен, кәсіпорындардың меншікті қаражаттары есебінен болды (осындай кәсіпорындардың саны 4-тоқсандағы 56,3%-дан 61,2%-ға дейін өсті). Банктердің осы мақсаттар үшін берген кредиттерін есепті жылы кәсіпорындардың шамамен 6%-ы тоқсан сайын пайдаланды.

1.3. Салық-бюджет саласы²

2013 жылдың қорытындысы бойынша мемлекеттік бюджеттің кірісі 2012 жылмен салыстырғанда 9,8%-ға ұлғайып, 6 382,4 млрд. теңгені немесе жедел деректер³ бойынша ІЖӨ-нің 19,0%-ын (2012 жылы – ІЖӨ 19,2%) құрады.

Мемлекеттік бюджет кірістері құрылымындағы салықтық түсімдер 74,9%, бюджетке 4 779,0 млрд. теңге сомасында немесе ІЖӨ-нің 14,3%-ы көлемінде (2012 жылы ІЖӨ-нің 13,5%) түсім түсті. Бұл ретте салық салу жүйесіндегі өзгерістер салықтық түсімдердің 2012 жылмен салыстырғанда 16,7%-ға ұлғаюына әкеп соқты. Қосылған құн салығы 45,2%-ға, ойын бизнесіне салық 20,0%-ға, халықаралық сауда мен сыртқы операцияларға салық 18,2%-ға, жеке табыс салығы бойынша салық 12,4%-ға, әлеуметтік салық бойынша 11,6%-ға, акциздер 11,3%-ға және кәсіпкерлік және кәсіби қызметті жүргізу үшін алымдар 12,1%-ға ұлғайды. Корпоративтік табыс салығы бойынша түсім 0,8% төмендеу болды.

Салықтық емес түсімдер 2013 жылы 50,3%-ға төмендеп, 141,7 млрд. теңгені немесе ІЖӨ-нің 0,4%-ын құрады. Мұндай төмендеу негізінен мемлекеттік меншіктен түскен кірістердің, мемлекеттік сатып алуды жүргізуден түскен ақша түсімдерінің төмендеуінен туындады.

Негізгі капиталды сатудан түскен түсім 2012 жылмен салыстырғанда 6,9%-ға ұлғайып, 56,1 млрд. теңгені немесе ІЖӨ-нің 0,2%-ын құрады.

Трансферттердің түсімдері бойынша жоспар 100%-ға орындалды. Бюджеттік бағдарламаларды қаржыландыру үшін 2013 жылы Ұлттық қордан республикалық бюджетке 1 380,0 млрд. теңге мөлшерінде кепілдік берілген трансферт және 25,5 млрд. теңге мөлшерінде мақсатты трансферт тартылды.

2013 жылы мемлекеттік бюджеттің шығыны 6 852,7 млрд. теңге сомасында немесе ІЖӨ-нің 20,4%-ын құрады (2012 жылы – ІЖӨ-нің 20,7%). 2012 жылмен салыстырғанда шығын 9,3%-ға ұлғайды.

² Қаржы министрлігінің деректері бойынша

³ Жедел деректер бойынша ІЖӨ

Өнеркәсіпке, сәулетке, қала құрылысы мен құрылыс қызметіне, жалпы сипаттағы мемлекеттік қызметтерге, қорғанысқа, мәдениетке, спортқа, туризмге және ақпарат кеңістігіне, әлеуметтік көмекке және әлеуметтік қамтамасыз етуге (шығындардың жалпы көлеміндегі үлесі 19,8%), білім беруге (18,1%) және денсаулық сақтауға (11,6%) жұмсалған шығындар неғұрлым көп дәрежеде ұлғайды.

2013 жылы берілетін бюджеттік кредит 31,2%-ға, бұрын берілген кредиттер бойынша өтеу есебіне түскен түсім 36,9%-ға төмендеді. Нәтижесінде таза бюджеттік кредиттеу көлемі 25,8 млрд. теңгеге дейін 9,7%-ға немесе ІЖӨ-нің 0,1%-ына дейін төмендеді.

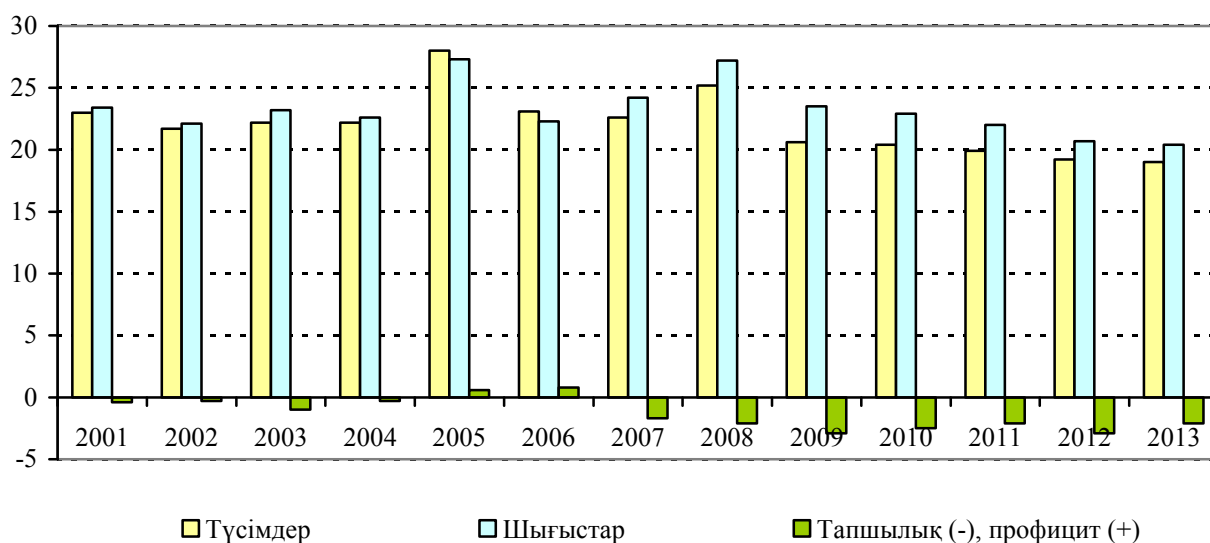
Мемлекеттік бюджеттің қаржы активтерін сатып алуға арналған шығыстары 47,3%-ға, ал оларды сатудан түскен түсімдер 931 есе төмендеді. Сөйтіп, осы операциялар бойынша сальдо ІЖӨ-нің 0,6%-ына дейін 49,5%-ға төмендеді.

2013 жылы мемлекеттік бюджет 700,9 млрд. теңге мөлшеріндегі тапшылықпен орындалды (ІЖӨ-нің 2,1%-ы), 2012 жылы тапшылық 890,3 млрд. теңгені құраған болатын (1.3.1-сурет).

Республикалық бюджеттің кірісі 2013 жылы 5 179,5 млрд. теңгені құрады немесе 2012 жылмен салыстырғанда 8,7%-ға артық болды. Республикалық бюджетке салықтық түсімдер 18,0%-ға ұлғайды. Салықтық емес түсімдер айтарлықтай – 59,7%-ға, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 48,1%-ға төмендеді. Трансферттердің түсімі 2,5%-ға ұлғайды.

1.3.1-сурет

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ІЖӨ-нің %-ы

5 700,8 млрд. теңгеге жеткен республикалық бюджет шығынының өсуі 2012 жылмен салыстырғанда 8,4%-ға жетті, бұл ретте «қорғаныс» (19,5%), «жалпы сипаттағы мемлекеттік қызметтер» (16,6%), «тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық» (12,2%), «қоғамдық тәртіп және қауіпсіздік» (10,1%), «денсаулық сақтау» (10,2%), «әлеуметтік көмек және әлеуметтік қамтамасыз ету» (10,2%), «білім беру» (3,3%) баптары бойынша айтарлықтай ұлғаю байқалады.

Республикалық бюджетті таза бюджеттік кредиттеу көлемі 2013 жылы бюджеттік кредиттерді өтеу бойынша түсімдер көлемінің 33,1%-ға және бюджеттік кредиттер көлемінің 30,0%-ға төмендеуі есебінен 38,2 млрд. теңгеге дейін 22,2%-ға төмендеді. Қаржы активтерімен операциялар бойынша сальдо 56,2%-ға төмендеді.

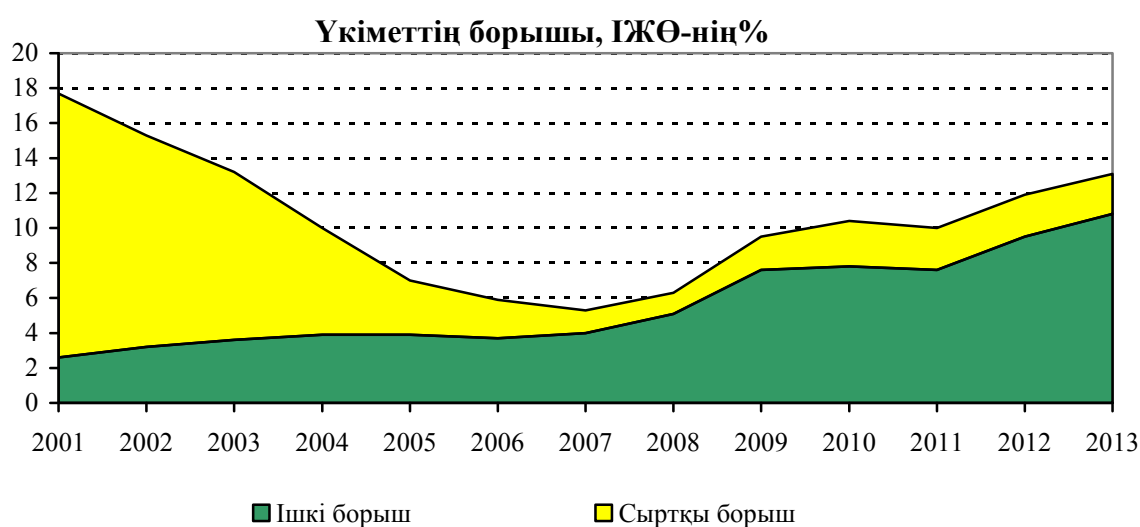
Сөйтіп, 2013 жылы республикалық бюджеттің нақты тапшылығы 718,0 млрд. теңгені (2012 жылы 906,5 млрд. теңге) құрады, жоспар бойынша бұл тапшылық 790,6 млрд. теңге мөлшерінде болжанған болатын.

Жергілікті бюджеттер 2013 жылы кірістің 9,1%-ға ұлғаюы нәтижесінде қалыптасқан 25,1 млрд. теңге тапшылықпен орындалды (2012 жылы – тапшылық 26,2 млрд. теңге), бұл ретте шығын 8,8%-ға ұлғайды, таза бюджеттік кредиттеу 36,3%-ға, ал қаржы активтерімен операциялар бойынша сальдо 4,4%-ға ұлғайды.

2013 жылы үкіметтік ішкі борыш 2012 жылмен салыстырғанда 24,8%-ға ұлғайып, 3 614,6 млрд. теңгені құрады (ІЖӨ-нің 10,8%-ы) (1.3.2-сурет).

Осу мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық міндеттемелерін, мемлекеттік қысқа мерзімді қазынашылық міндеттемелерін және мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық жинақ міндеттемелерін шығарумен қамтамасыз етілді.

1.3.2-сурет

2013 жылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің (бұдан әрі – Үкімет) сыртқы борышы 2012 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда 5,4%-ға ұлғайып, 5,1 млрд. АҚШ долларын (ІЖӨ-нің 2,3%-ы) құрады. Мемлекет кепілдік берген сыртқы борыш 5,2%-ға ұлғайды.

1.4. Төлем балансы және сыртқы борыш⁴

2013 жылдың нәтижесі бойынша ағымдағы операциялар шоты 117,8 млн. АҚШ долларындағы тапшылықпен қалыптасты, ал 2012 жылы ағымдағы шоттың оң сальдосы 1,1 млрд. АҚШ долларын құрады (І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 1-қосымша).

Ағымдағы операциялар балансының нашарлауы сауда балансы профицитінің қысқаруы есебінен болды. Тауарлар экспорты 4,1%-ға азайған және олардың импорты 1,9%-ға ұлғайған кезде сауда операцияларының оң сальдосы 33,7 млрд. АҚШ долларына дейін 11,7%-ға төмендеді (2012 жылы 38,1 млрд. АҚШ доллары).

Тауарлардың ресми экспорты 82,5 млрд. АҚШ долларына дейін 4,6%-ға қысқарды, оның ішінде 55,2 млрд. АҚШ доллары (немесе 66,9%) мұнай мен газ конденсатының экспортына тиесілі. Brent сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасының 2013 жылғы орташа деңгейі бір баррель үшін 108,9 АҚШ долларын құрады, бұл оның 2012 жылғы деңгейінен (бір

⁴ 2013 жылы Ұлттық Банк 2009 жылы шығарылған «Төлем балансы және халықаралық инвестициялық позиция жөніндегі нұсқаулыққа» сәйкес сыртқы сектордың статистикасын қалыптастырудың жаңа әдіснамасына көшуді жүзеге асырды

баррель үшін 112,0 АҚШ доллары) 2,8% аз. Нәтижесінде мұнай мен газ конденсатының жиынтық экспорты 2,2%-ға азайды.

Экспорт құнының төмендеуі тауарлар номенклатурасының барлық негізгі топтары бойынша тіркелді, бұл ретте ол келісімшарттық бағалардың да, нақты көлемнің де қысқаруы есебінен болды. Бұған тек минералдық өнімдер ғана кірген жоқ, оның сандық жеткізілімі 1%-ға өсті, сол сияқты дәнді дақылдар өнімі де шарттық бағалардың 14,7%-ға өсуі кезінде нақты көлемдердің 31,3%-ға қысқаруы есебінен ғана төмендеді.

Ресми сауда статистикасымен тіркелген тауарлар импорты 5,4%-ға ұлғайып, 48,9 млрд. АҚШ долларын құрады. Инвестициялық тауарлар импортының өсімі (жиынтық импорттағы үлесі 36,9% немесе 18,1 млрд. АҚШ доллары) 4,0%-ды құрады. Аралық тұтыну тауарларын әкелу 16,4 млрд. АҚШ долларына дейін 3,3%-ға өсті. Импорт құнының 2012 жылмен салыстырғанда неғұрлым көп 16,7%-ға өсуі тұтынушылық тауарлар бойынша белгіленді. Бұл ретте азық-түлік тауарларын әкелу 4,2 млрд. АҚШ долларына дейін 7,6%-ға ұлғайды, ал азық-түлікке жатпайтын тауарлар импорты 8,4 млрд. АҚШ долларына жете отырып, 22,0%-ға өсті.

25,3 млрд. АҚШ долларын құраған бастапқы кірістердің теріс сальдосы, басым түрде, резидент еместерге тікелей инвестициялардан түсетін кірістер төлеудің 2012 жылғы 24,7 млрд. АҚШ долларынан бастап 2013 жылы 22,7 млрд. АҚШ долларына дейін (8,2%) қысқаруы есебінен 9,8%-ға төмендеді.

Ағымдағы шоттың басқа да құрамдас бөліктері бойынша халықаралық қызмет көрсету мен қайталама кірістердің теріс дисбаланстары тиісінше 6,9 млрд. АҚШ долларын және 1,6 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қаржы шоты (Ұлттық Банктің резервтік активтерімен операцияларды қоспағанда) 2013 жылы 3,6 млрд. АҚШ долларын құрайтын теріс сальдомен қалыптасты (2012 жылы 0,9 млрд. АҚШ доллары оң сальдо). Осылайша қаржылық операциялар бойынша капиталдың таза әкелінуі немесе «қалған елдерден таза қарыз алу» қалыптасты⁵.

Міндеттемелердің активтердің алдын орай өсуі нәтижесінде шетелдік тікелей инвестициялар бойынша 7,8 млрд. АҚШ доллары көлемінде теріс баланс қалыптасты.

Тікелей инвестициялау операциялары бойынша 2012 жылдың деңгейіне (1,9 млрд. АҚШ доллары) жуық қалыптасқан қаржы активтерін таза алу (өсім) Қазақстан кәсіпорындарының шетелдік филиалдар мен еншілес ұйымдардың капиталын ұлғайтуымен қамтамасыз етілді. Шетелдік тікелей инвестициялау кәсіпорындарына қойылатын борыштық талаптар 0,5 млрд. АҚШ долларына қысқарды.

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша міндеттемелерді 9,7 млрд. АҚШ доллары мөлшеріндегі (2012 жылы 13,8 млрд. АҚШ доллары) таза қабылдау (өсу) Қазақстан кәсіпорындарының өздерінің шетелдік бас компаниялары алдындағы фирмааралық берешегінің 5,2 млрд. АҚШ долларына ұлғаюымен және 3,0 млрд. АҚШ долларына жуық кірістерді (шетелдік тікелей инвесторлардың Қазақстан кәсіпорындарының таратып бөлмеген пайдасындағы үлесі) қайта инвестициялауға байланысты болды.

Тікелей инвестицияларды «салымның бағыты» қағидаты бойынша есепке алу тұрғысынан алғанда шетелдік тікелей инвестициялардың жалпы әкелінуі 2012 жылмен салыстырғанда 2013 жылы 16,6%-ға қысқарып, 24,1 млрд. АҚШ долларын құрады. Өзара фирмааралық міндеттемелер бойынша негізгі борышты өтеуді ескере отырып, Қазақстанға тікелей инвестициялардың таза әкелінуі 10,2 млрд. АҚШ долларын, ал шетелге таза әкетілуі – 2,4 млрд. АҚШ долларын құрады.

Портфельдік инвестициялар олар бойынша активтердің өсуінің міндеттемелердің өсуінен асып кетуі салдарынан 6,0 млрд. АҚШ долларын құрайтын (2012 жылы 17,4 млрд. АҚШ доллары) оң сальдомен қалыптасты. Активтерді 8,5 млрд. АҚШ доллары сомасында

⁵ Төлем балансының жаңа әдіснамасына сәйкес қаржы шотының және оның құрамдас бөліктерінің сальдосының теріс белгісі таза қарыз алудың (міндеттемелердің активтерден басым өсуі) елдің халықаралық инвестициялық позициясының нашарлауына және таза сыртқы борышының өсуіне себепші болатынын меңзейді

таза алу (ұлғаюу) Ұлттық қордың шетелдік активтерінің 7,7 млрд. АҚШ долларына және банктердің портфельіндегі резидент еместердің борыштық бағалы қағаздарының 0,6 млрд. АҚШ долларына өсуі есебінен қамтамасыз етілді.

Портфельдік инвестициялар бойынша міндеттемелерді 2,5 млрд. АҚШ доллары мөлшеріндегі таза қабылдауға (өсім) шетелдік нарықтарда борыштық бағалы қағаздарды басым түрде банктік емес сектор кәсіпорындарының шығаруы себепші болды. Резиденттердің бұрын шығарылған қағаздарды өтеуі және қайта сатып алуы 2013 жылы жалпы сомасы шамамен 5 млрд. АҚШ долларын құраған шығарылымды орналастыру есебінен міндеттемелердің өсуін ішінара теңестіре түсті.

Басқа инвестициялар бойынша 2013 жылы 1,8 млрд. АҚШ доллары сомасындағы теріс баланс тіркелді. 2012 жылмен салыстырғанда таза қарыз алудың 3 млрд. АҚШ долларына жуық қысқаруына орта-ұзақ мерзімді борыштық міндеттемелер бойынша капитал әкелінуінің 5,8 млрд. АҚШ доллары (2012 жылы 5,9 млрд. АҚШ доллары) сомасындағы жоғары деңгейі сақталған кезде қысқа мерзімді активтердің 4,3 млрд. АҚШ долларына өсуі ықпал етті.

Төлем балансының операциялары бойынша халықаралық резервтердің төмендеуі 2013 жылы 2,4 млрд. АҚШ долларын құрады және 2013 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша халықаралық резервтер 24,7 млрд. АҚШ долларына бағаланды, бұл Қазақстанның тауарлар мен қызмет көрсету импортын 4,8 айға қаржыландыруды қамтамасыз етеді.

2013 жылғы 31 желтоқсанда сыртқы жалпы борыш 148,7 млрд. АҚШ долларын құрады, оның ішінде 5,7 млрд. АҚШ доллары (немесе 4%) мемлекеттік сектордың сыртқы борышын (Үкімет пен Ұлттық Банктің міндеттемелері) құрайды, банктік сектордың (бұдан әрі – «Банктер»)⁶ үлесіне 11,2 млрд. АҚШ доллары немесе 7% тиесілі, фирмааралық берешек – 72,7 млрд. АҚШ доллары немесе 49%. Қалған бөлік «Басқа секторлардың»⁷ үлестес емес резидент еместер алдындағы берешегіне тиесілі (І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 2-қосымша).

2013 жылы сыртқы жалпы борыш «Басқа секторлардың» сыртқы берешегінің 14,0 млрд. АҚШ долларына өсуі есебінен 11,8 млрд. АҚШ долларына ұлғайды. Мемлекеттік сектордың сыртқы борышы 0,2 млрд. АҚШ долларына ұлғайды, ал «Банктердің» сыртқы міндеттемелері 2,4 млрд. АҚШ долларына төмендеді.

«Банктердің» сыртқы міндеттемелерінің төмендеуі, негізінен, резидент еместерден тартылған сыртқы қарыздарды (атап айтқанда, Отын-энергетика саласындағы ынтымақтастық туралы келісім шеңберінде Қытайдың Экспорттық-импорттық банкінен тартылған қарыздар) өтеумен, сонымен қатар эмитенттердің өз облигацияларын (атап айтқанда, «АТФБанк» АҚ-тың, «Казкоммерцбанк» АҚ-тың және «Халық Банкі» АҚ-тың 1,4 млрд. АҚШ долларына жуық жалпы сомасындағы) қайта сатып алуымен және өтеуімен қамтамасыз етілді.

«Басқа секторлардың» сыртқы борышының 2013 жылғы ұлғаюуы, негізінен, резиденттердің тікелей инвесторлардан және сол сияқты басқа резидент еместерден қарыздар тартуы есебінен болды. Борыштың осы санатының өсуі 11,0 млрд. АҚШ долларын құрады (оның ішінде Қытайдың Даму Банкінің «Азия газ құбыры» АҚ-қа және «Бейнеу-Шымкент газ құбыры» ЖШС-ке берген тиісінше 4,7 млрд. АҚШ доллары және 1,8 млрд. АҚШ доллары қарыздар, Солтүстік Каспий жобасын қаржыландыру және т.с.). Көрсетілген өсу тікелей инвесторларға бұрын есептелген дивидендтер, борыштық бағалы қағаздар бойынша купондық сыйақы төлеумен, сыртқы қарыздар мен еурооблигациялардың эмиссияларын өтеумен (оның ішінде «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» АҚ-тың 1,4 млрд. АҚШ доллары сомасындағы 5 жылдық еурооблигацияларын өтеу) ішінара теңесті.

2013 жылы сыртқы борыштың серпініне қарыздармен қатар Қазақстан эмитенттерінің халықаралық бағалы қағаздар нарығына белсенді шығуы айтарлықтай ықпал етті. Мәселен,

⁶ Екінші деңгейдегі банктер мен «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ-ын қамтиды

⁷ Банктік емес қаржы корпорацияларын, қаржылық емес корпорацияларды, сондай-ақ үй шаруашылықтарын және үй шаруашылықтарына қызмет көрсететін коммерциялық емес ұйымдарды қамтиды

2013 жылы еурооблигацияларды орналастыруды квазимемлекеттік сектордың «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» АҚ, «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ, «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ және «Қазақстан Инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ сияқты субъектілері 4,6 млрд. АҚШ долларына жуық жалпы сомда жүзеге асырды.

Сонымен қатар, жалпы сомасы 0,7 млрд. АҚШ долларына жуық «Исткомтранс» ЖШС-тің еурооблигацияларын орналастыру және бұрын «Жайықмұнай» ЖШС шығарған еуробондтар бойынша эмитентті ауыстыру жүргізілді.

2013 жылғы 31 желтоқсанда сыртқы жалпы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы 2012 жылдың соңындағы 67,4%-ға қарағанда 67,6%-ды (І бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 3-қосымша), ал сыртқы жалпы борыштың тауарлар мен қызмет көрсетулер экспортына қатынасы 149,2%-ға қарағанда 168,3%-ды құрады. Төлем жасауға қабілетсіздігі тұрғысынан алғанда ең төменгі тәуекелді көтеретін фирмааралық берешекті қоспағанда, 2013 жылдың соңында сыртқы жалпы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы 2012 жылдың соңындағы 34,1%-ға қарағанда 34,6%-ды құрады, ал сыртқы жалпы борыштың тауарлар мен қызмет көрсетулер экспортына қатынасы 75,6%-бен салыстырғанда 86,1%-ды құрады.

Қазақстанның халықаралық инвестициялық позициясының деректеріне сәйкес 2013 жылдың соңында елдің сыртқы активтерінің көлемі 177,1 млрд. АҚШ долларын, оның ішінде борыштық құралдар бойынша 131,5 млрд. АҚШ долларын құрады, бұл көрсеткіштер 2012 жылы тиісінше 163,1 млрд. АҚШ доллары және 122,7 млрд. АҚШ доллары болған еді.

Сөйтіп, елдің сыртқы борыштық міндеттемелері өсуінің (+9%) сыртқы борыштық активтердің өсуінен (+7%) басым болуын, ал резервтік активтер мен Ұлттық қордың шетелдік активтерінің құрылымында борыштық емес құралдар үлесінің ұлғаюын ескере отырып, Қазақстанның сыртқы таза борышы 2013 жылы 3,1 млрд. АҚШ долларына ұлғайып, 2013 жылғы 31 желтоқсанда 17,3 млрд. АҚШ долларын немесе ІЖӨ-нің 8%-ын (2012 жылдың соңындағы 14,2 млрд. АҚШ долларына немесе ІЖӨ-нің 7%-на қарағанда) құрады. Бұл ретте мемлекеттік сектор мен «Банктер» бұрынғыша қалған әлемге қатысты таза кредитордың позициясын сақтап отыр.

1.5. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

2013 жылы қарыз алушылардың кредиттік тәуекелін және «жұмыс істемейтін» қарыздардың жоғары деңгейін сақтау қаржы жүйесінің тұрақтылығы үшін тәуекелдерді айқындайтын анағұрлым маңызды фактор болып табылды. Елеулі кредиттік белсенділік және «тәуекелге тәбеттің» жоғары болуы кезеңінде банктердің «жұмыс істемейтін» қарыздарының 2/3-ін банктердің 2009 жылға дейінгі кезеңде беруі фактісіне байланысты осы активтердің құнын қалпына келтіру әлеуеті төмен болып отыр.

2013 жылы банктер қарыз алушылардың салалық және жеке тәуекелдерін тиімді басқару мақсатында консервативтік кредиттік саясатты ұстанды, бұл сондай-ақ қаржылық емес сектор тарапынан кредиттерге сұраныстың аздап өсуімен нығайтылды. Банктердің негізгі қарыз алушылары болып табылатын корпоративтік сектор іскерлік белсенділіктің баяулауын және алынатын жалпы кірістің өсу қарқынының төмендеуін көрсетті, бұл, өз кезегінде, олардың өздерінің борыштық міндеттемелеріне қызмет ету қабілетін әлеуетті түрде төмендетеді және банктердің проблемалық берешегінің сапасын қалпына келтіру мүмкіндігін шектейді. Шағын және орта бизнес секторының құрылымдық әлсіздігі және оның ІЖӨ-нің өсуіне үлесінің төмендеуі банктердің несие портфеліндегі кредит тәуекелі шоғырлануының өсу факторларының бірі болып табылады.

Осының аясында банк секторындағы негізгі ағымдағы үрдіс банктердің кредиттік саясатын барынша кірісті бөлшек, ең алдымен тұтынушылық кредиттеуге қайта бағыттау болып табылады. Оған қоса, халық тарапынан кредиттік өнімдерге сұраныс банктердің берілетін қарыздар бойынша талаптарының жұмсаруымен нығайтылды. Ұлттық Банк банктер үшін тоқсан сайын өткізетін «Кредиттік нарық ауқымының жай-күйі мен болжамы»

сауалнамасы қарыз алушылар үшін кредиттердің қолжетімділігін айқындайтын негізгі фактор ретінде бәсекелестіктің маңыздылығын растайды. Сонымен қатар, тұтынушылық кредиттеу секторында нарықтың белсенділігі көбіне банктер сегментіндегі қатысушылар санының және халық тарапынан сұраныстың өсуіне байланысты. Тұтынушылық кредиттеудің негізгі үлесі ағымдағы қажеттілікке берілетін қарыздардың қысқа мерзімді және шектеулі сомаларына тиесілі. Банктердің пікірі бойынша, жалпы алғанда, кредиттеуді жандандыру: (1) Қазақстан Республикасындағы макроэкономикалық ахуалға, оның ішінде халықты жұмыспен қамту бойынша ахуалға, (2) банктердің несие портфелінің сапасын қалпына келтіру жылдамдығына, (3) қаржы секторындағы реттеушілердің іс-әрекетіне, яғни реттеушілік нормаларды қатаңдату экономиканы кредиттеуді тежеуге әсер ете алады, (4) нарықта қолжетімді өтімділік көлеміне байланысты болады.

Тұтынушылық кредиттеудің басым бөлігінің қамтамасыз етілмеген бөлікке тиесілі болатындығына байланысты, кепілсіз кредиттеу сегментінде кредит тәуекелінің шоғырлану үрдісі байқалды. Халықтың борыштық жүктемесінің ағымдағы деңгейінің төмендігі, сондай-ақ әлемдік көрсеткіштермен салыстырғанда тұтынушылық қарыздармен қамту бойынша деңгейдің неғұрлым төмен болуы банктік бизнестің осы бағытта одан әрі өрістеуі үшін белгілі бір қорды сақтайды. Сонымен қатар халықтың нақты ақшалай кірісінің өсу қарқынының бәсеңдеуі болашақта халықтың төлем қабілеттілігіне жүктемені арттыруы мүмкін, бұл әлеуетті тәуекелдерді ұлғайтады.

Осыған байланысты, тұтынушылық кредиттеу сегментінде жүйелік тәуекелдердің жинақталуын болдырмау, сондай-ақ оның дамуының сапалы және барабар серпінін қамтамасыз ету және банк секторының орнықтылығын арттыру үшін тұтастай алғанда 2013 жылы Ұлттық Банк мынадай шаралар кешенін іске асырды:

қолайсыз оқиғаларды іске асыру кезінде тұтынушылық кредиттеу сегментінде белсенді дамып отырған банктердің әлеуетті шығындарды сіңіріп алу мүмкіндігін ұлғайту мақсатында 75%-дан 100%-ға дейінгі капиталдың жеткіліктілігіне талаптарды есептеу кезінде тұтынушылық кредиттер бойынша саралау тәуекелінің коэффициенті көтерілді;

қарыздардың бөлшек портфелінің анағұрлым тәуекел бөлігінің – қамтамасыз етілмеген тұтынушылық кредиттер өсімінің қарқынына – жылына 30%-дан аспайтын мөлшерде лимит белгіленді;

қамтамасыз етілмеген тұтынушылық қарыздар бойынша сапалы қарыз алушыларды іріктеу мақсатында банктің қарыз алушының жиынтық борыштық жүктемесін міндетті түрде бағалауы жөніндегі талаптар енгізілді. Борыштық жүктеменің белгіленген шекті шамасынан (50%) асқан жағдайда банк қарыз алушыға қарыз беруді жүзеге асырмайды.

Аталған шаралардың кейінге қалдырылу сипаты бар және 2014 жылдың бірінші тоқсанында күшіне енеді.

Бұған қосымша Ұлттық Банк кредиттеудің әртүрлі бағыттарына қатысты макропруденциялық сипаттағы өзге де құралдар мен индикаторларды белгілеудің мақсатқа сәйкестігін қарайтын болады.

Халықты ипотекалық кредиттеу ағымдағы сұраныстың шекті болуына байланысты тұтынушылық кредиттеудің даму қарқынынан айтарлықтай артта қалып отыр. Бұл ретте, жылжымайтын мүлік нарығы халық үшін айтарлықтай инвестициялық әлеуетті сақтайды. Тұрғын үй нарығында «көпіршіктің» қалыптасуы үшін алғышарттар қазіргі кезде байқалып отырмағанымен, сақталып отырған тұрғын үй тапшылығы тұрғын үй бағасын жоғары қарай «итермелейтін» фактор болып қалады.

Банктердің қысқа мерзімді тұтынушылық кредиттеуге бағытталуы да міндеттемелердің мерзімділігіне байланысты. 2013 жылы банктер үшін жаңаларын тарту немесе қолданыстағыларды қайта қаржыландыру мүмкіндігі айтарлықтай шектеулі болған салыстырмалы түрде ұзақ мерзімді сыртқы қорландыруды ауыстыру орын алған жоқ. 2013 жылы ішкі нарықта бағалы қағаздарды шығару есебінен банктерді қорландыру үлесі іс жүзінде өзгерген жоқ. Депозиттерді тарту есебінен қорландыру кезіндегі салыстырмалы

басымдық (8%-дан қымбат емес) банктердің бағалы қағаздар шығару мен реттелген борыштар (қайтару нормасының орташа мәні 6-14% диапазонында байқалды) тартудағы қызығушылығының төмендеуіне себепші болды. Нәтижесінде банктердің жиынтық міндеттемелеріндегі 80%-ды іс жүзінде басым түрде қысқа мерзімге тартылатын клиенттердің қаражаты (депозиттері) құрайды.

Депозиттердің ұлттық валютадан шетел валютасына елеулі ауысуы 2013 жылдың ерекшелігі болды, кредиттік ресурстарға сұраныс негізінен ұлттық валютамен ұсынылды. Валюталық тәуекелдің бірдей бөлінбеуі, ұлттық валютаға қатысты теріс күтулер валюта мен ақша нарығында, әсіресе айтарлықтай шиеленісу кезеңінде («салық» апталары) артық қысым жасады.

Кредит тәуекелдерінің және банктердің қызметін қорландырудың ішкі көздерінің өңірлік шоғырлануын атап өткен жөн, бұл көбінесе өңірлердің экономикалық дамуы деңгейіне, қаржылық қызметтердің қолжетімділігіне байланысты болды. Қазақстан Республикасының ірі қалалары – Алматы мен Астана ұсынылатын қаржылық қызметтердің көлемі бойынша, оның ішінде жалпы өңірлік өнімге қатысты: Алматы кредиттік белсенділік бойынша басқа өңірлерге қарағанда айтарлықтай алда болса, Астана (Алматының шамалы артта қалуымен) – тартылған депозиттердің көлемі бойынша көшбасшы болып отыр. Алматыда бизнесті басым түрде ірі отандық банктер, Астанада – орта отандық банктер, өңірлерде (Оңтүстіктен басқа) – шетелдік қатысуы бар ірі банктер кредиттеуді жүзеге асырады. Халыққа кредит беруді көбінесе орта отандық банктер жүзеге асырады. Ауқымды жүйелік маңызы бар банктердің еншілес банктері Алматы қаласындағы заңды тұлғалардың салымдары нарығында, ал шетелдік қатысуы бар ірі банктер – Орталық және Шығыс өңірлерінде белсенді жұмыс істейді.

Банк секторында институционалдық шоғырлану айтарлықтай өзгеруін жалғастыруда. Құрылыс пен қызмет көрсету секторына берілетін төмен сапалы кредиттермен ауыртпалық салынған ірі отандық банктер орта және шағын банктерге, сондай-ақ шетелдік қатысуы бар ірі банктерге позицияларын беруін жалғастыруда. Орта және шағын банктер көбіне шағын кәсіпкерлік субъектілері мен халықты кредиттеуге мамандануда. Шетелдік қатысуы бар ірі банктер көбіне кредиттік портфельдің жақсы сапасы мен қорландыру базасының төмен құнына ие, бұл оларға өнеркәсіпті кредиттеуде және ипотекалық кредиттеуде бәсекелестікке түсуге мүмкіндік береді, ал келешекте осындай банктердің басқа сегменттердегі үлесінің артуына әсер етуі мүмкін.

Банктердің тиімділігін, оның ішінде олардың кірістілігін одан әрі арттыру әлеуеті банк жүйесіндегі өзгерістердің институционалдық қайта құрылуынан, әсіресе орта банктердің, сондай-ақ олардың белгілі бір мамандану рөлін арттыру бағытынан көрінді. Оған қоса, кірістілік тұрғысынан, активтерінің сапасы барынша жоғары, өтімді активтерінің үлесі төмен, кредиттеудің белгілі бір бағытына маманданған банктер, сондай-ақ қорландыруды басым түрде ұлттық валютамен тартатын банктер жақсы нәтижелер көрсетуде. Банктің кредиттік белсенділігі белгілі бір дәрежеде активтердің сапасына және олардың провизиялармен жабылу деңгейіне, сондай-ақ банктің банк бизнесінің жекелеген бағыттарына немесе оны қорландырудың көздеріне шоғырлануына байланысты.

Банк жүйесінің 2 жыл ішінде макроэкономикалық ортаның теріс өзгерістеріне орнықтылығын бағалау мақсатында банктердің капитал жеткіліктілігін мұнайға қатысты теріс баға күйзелісін болжайтын сценарийді іске асырған кезде кредит тәуекелінің өзгеруіне қатысты стресс-тестілеу жүргізілді. Оның нәтижесі, банк жүйесінің тұтастай алғанда берілетін стресті ұстап тұра алатындығын көрсетті, капитал жеткіліктігі нормативін бұзу – активтерінің үлесі стресс-тестілеу⁸ жүргізілген банктер активтерінің 35,7%-ын құрайтын жеті банкте ғана байқалды. Келтірілген шығынды өтеу үшін қосымша капиталдандырудың

⁸ Стресс-тестілеу активтерінің үлесі банк жүйесінің жиынтық активтерінің 85,5%-ды құрайтын және күйзеліске ұшырайтын салаларда (тау кен өндіруші және өңдеуші өнеркәсіп, құрылыс және сауда) кредиттеуді жүзеге асыратын 30 банк бойынша жүргізілді

қажетті деңгейі банктердің іріктелген топтары бойынша 1-ші деңгейдегі капитал үшін 7,3%-ды және 2-ші деңгейдегі капитал үшін 10,7%-ды құрады.

Сонымен қатар, болашақта жүйелік тәуекелді іске асыруға жол бермеу мақсатында 2013 жылы банк жүйесін реттеудің жаңа үлгісі әзірленді, ал 2015 жылдан бастап банк жүйесін реттеудің жаңа моделі енгізіледі. Капиталдың жеткіліктілігі бойынша талаптарды бірте-бірте күшейту, өтімділік нормативтерін енгізу және Базель III халықаралық стандарттары шеңберінде контрциклдік буферлерді 2015-2019 жылдар кезеңінде Базель III стандарттары ұсынған ең төменгі мәннен анағұрлым жоғары деңгейде қалыптастыру – реттеудің жаңа моделінің идеологиясы болады. Осы тәсіл экономикалық өсудің үлкен құбылмалылығымен, қаржы институттарының жұмыс істеуінің жоғары жүйелік және институционалдық тәуекелдерімен ақталды. Бұл ретте ол Қазақстанның қаржы секторының тәуекелдерді іске асыру кезінде туындайтын зиянды сіңіріп алу мүмкіндігін арттыруға бағытталды.

Қаржы нарығын реттеуді жетілдіру және қаржы ұйымдарының жұмыс істеуінің тиімділігін арттыру мәселелері, сондай-ақ банк пен сақтандыру секторларының, сонымен қатар бағалы қағаздар нарығының басқа да ағымдағы және болашақтағы даму бағыттары Қазақстан Республикасының қаржылық тұрақтылығы мен қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңесінің отырыстарында белсенді талқыланды. 2013 жылы 5 отырыс өткізілді. Көрсетілген отырыстар шеңберінде банктердің серпінді резервтерді қалыптастыру, тұтынушылық кредиттеу тәуекелдерін реттеу, Базель III капиталы стандартына өту, қызметкерлерді жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру, сақтандырудың міндетті түрлері бойынша агенттік комиссияларды төлеуді жетілдіру, бағалы қағаздарды бағалау, бағалы қағаздар нарығында инсайдерлердің ірі мәмілелері мен іс-әрекеттеріне қадағалауды күшейту тетігін енгізудің жаңа әдістемесін әзірлеу мәселелері, сондай-ақ сақтандыру ұйымдарына салық салу проблемалық аспектілері қаралды.

II. АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ, АЛТЫН-ВАЛЮТА АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ ЖӘНЕ ВАЛЮТАЛЫҚ РЕТТЕУ

2.1. Ақша-кредит саясаты

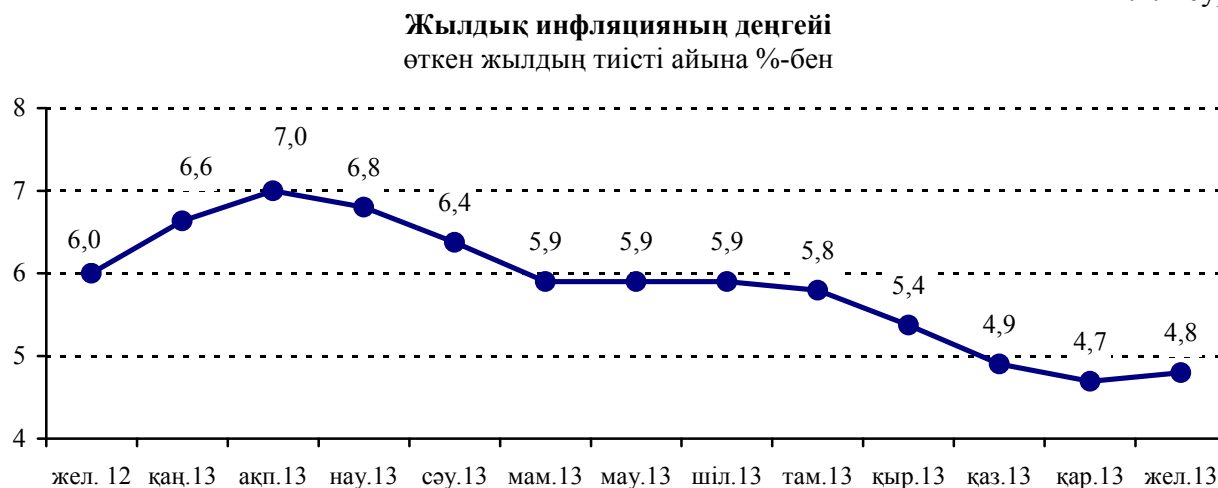
2013 жылы жылдық инфляция қарқынының баяулауы байқалды. Негізгі өсім халыққа ақылы қызметтерге (8,0%) тиесілі, азық-түлік және азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағасының өсу қарқыны қалыпты (3,3%-дан) болды.

Қазақстанның нақты сектордағы және ауыл шаруашылығындағы өндірісінің өсуімен қатар жүретін тұрақты макроэкономикалық дамуы экономикадағы жиынтық ұсыныстың өсуінен әрі нарықтың тауарлармен және қызметтермен қамтамасыз етілуінен байқалды. Сонымен қатар, әлемдік тауар нарығындағы тұрақсыз жағдай, жоғары монополияландыру және тауарлар мен қызметтердің жекелеген нарығындағы төмен бәсекелестік инфляциялық күтулердің сақталуына ықпал етеді.

Бұл ретте монетарлық факторлардың Қазақстандағы инфляциялық процестердің қалыптасуына ықпалы аз болды. 2013 жылы ақша агрегаттары қалыпты қарқынмен өсті. 2013 жылы ақша базасы 2,3%-ға тарылды, ақша массасы 10,2%-ға ұлғайды, айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 1,0%-ға төмендеді. Экономикадағы ақша ұсынысы, тұтастай алғанда, экономиканың өсуіне сәйкес келетін деңгейде сақталды.

Нәтижесінде, 2013 жылы жылдық инфляция болжамдық өлшемдерден асқан жоқ. Бұл ретте, 2013 жылғы мамырдан бастап оның деңгейі 2013 жылға белгіленген 6-8% инфляция бойынша мақсатты дәлізден төмен болды. 2013 жылдың қорытындысы бойынша жылдық инфляция 4,8% деңгейінде қалыптасты (2.1.1-сурет).

2.1.1-сурет

2013 жылы жылдық көрсеткіш бойынша инфляция 2012 жылғы инфляциямен салыстырғанда 1,2 пайыздық тармаққа төмен қалыптасты (2.1.2-сурет). Орташа жылдық инфляция 2013 жылы 5,8%-ды құрады.

2.1.2-сурет

2013 жылы азық-түлік тауарлары 3,3%-ға (2012 жылы – 5,3%), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 3,3%-ға (3,5%), халыққа ақылы қызметтер – 8,0%-ға (9,3%) қымбаттады.

2013 жылы жұмыртқа (22,0%), балық және теңіз өнімдері (5,5%), тұрғын үй-коммуналдық сала қызметтері (8,6%), оның ішінде суық сумен жабдықтау (46,2%) және электр энергиясы (7,3%), медициналық қызметтер (12,2%), мәдениет мекемелерінің қызметтері (6,4%) және білім беру қызметтері (5,6%), көлік қызметтері (5,8%) сияқты тауарлар мен қызметтерге бағаның өсуінің анағұрлым елеулі қарқыны байқалды.

2013 жылы Қазақстан өндірушілерінің өнеркәсіп өніміне бағаның бірте-бірте төмендеуі байқалды. Өнеркәсіп өнімі тұтастай алғанда 2013 жылы 0,5%-ға арзандады (2012 жылы 2,0%-ға өсті).

Өндірілген өнімнің бағалары мен тарифтері 1,2%-ға төмендеді, оның ішінде аралық тұтыну өнімі 2,0%-ға арзан болды, өндіріс құралдары 2,2%-ға, ал тұтыну тауарлары 5,1%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызмет көрсету 9,1%-ға қымбаттады.

Ақша-кредит саясатының құралдары

2013 жылы Ұлттық Банктің негізгі мақсаты елде баға тұрақтылығын қамтамасыз ету және жылдық инфляцияны 6-8% шегінде ұстап тұру болды.

Әлемдік энергия ресурстары нарығындағы қолайлы баға конъюнктурасы аясында Қазақстанның ішкі валюта нарығындағы ахуалы тұрақты болды, 2013 жылы теңгенің бағамы бір АҚШ доллары үшін 150,2-154,5 теңге шегінде ауытқыды.

2013 жылғы 2 қыркүйектен бастап Ұлттық Банк АҚШ доллары, еуро мен Ресей рублінен құралатын мультивалюталық себеттің құнын жариялауға кірісті. Бұл ретте валюта саясатының режимі өзгерген жоқ. 2013 жылы Ұлттық Банк басқарылатын өзгермелі режим шеңберінде бағам саясатын жүзеге асыруды жалғастырды.

Бағамның елеулі секірістерін болдырмау және валюта нарығында тұрақтылықты сақтау мақсатында Ұлттық Банк биржалық және биржадан тыс нарықтарда, жалпы нарық трендтері сақталған кезде көрсетілген нарықтардағы ахуалға байланысты, шетел валютасын сатып алушы, сол сияқты сатушы ретінде қатысты.

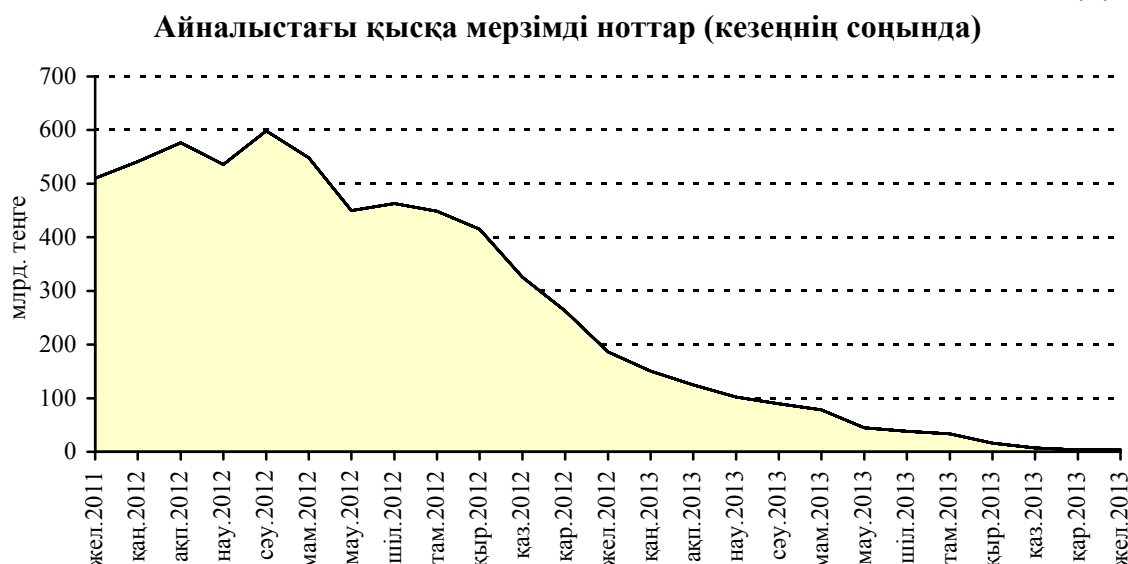
2013 жылы Ұлттық Банк банктерге қайта қаржыландыру қарыздарын берді. Қаржыландыру қарыздарының жалпы көлемі 2013 жылы 6,9 трлн. теңге болды. Осы операциялардың мерзімі 1 айдан асқан жоқ. 2013 жылдың соңындағы жағдай бойынша банктердің Ұлттық Банк алдындағы қайта қаржыландыру қарыздары бойынша өтелмеген берешегінің көлемі 545,4 млрд. теңгені құрады.

2013 жылы ақша нарығындағы қысқа мерзімді өтімділікті реттеуді Ұлттық Банк өтімділікті сіңіру бойынша операцияларды жүргізу жолымен де іске асырды.

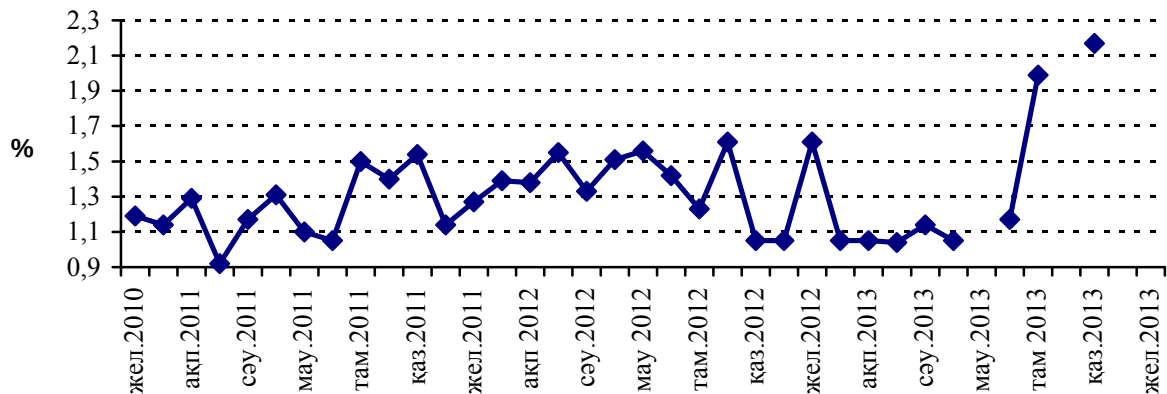
2013 жылы өтімділікті сіңіру бойынша (қысқа мерзімді ноттарды шығару және депозиттер тарту) операцияларға банктер тарапынан сұраныс бірте-бірте қысқарды. Бұл банк секторындағы еркін теңге өтімділігі көлемінің төмендеуіне ықпал етті.

2013 жылы 2012 жылмен салыстырғанда шығарылған қысқа мерзімді ноттардың көлемі дисконтталған құны бойынша 10,8 есе қысқарып, 79,3 млрд. теңгені құрады. 2013 жылғы маусымда, қыркүйекте, қарашада және желтоқсанда Ұлттық Банк банктер тарапынан осы құралдарға сұраныстың болмауы себепті қысқа мерзімді ноттарды шығаруды жүзеге асырған жоқ. Айналыстағы ноттардың көлемі 2013 жылғы желтоқсанда 2012 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда дисконтталған құны бойынша 3,6 млрд. теңгеге дейін 52 есе азайды (2.1.4-сурет).

2.1.4-сурет

Ноттар бойынша орташа алынған тиімді кірістілік 2012 жылғы желтоқсандағы 1,61%-дан 2013 жылғы желтоқсандағы 2,17%-ға дейін өсті (2.1.5-сурет). Ұлттық Банк 2013 жылы айналыс мерзімі 3 және 6 ай болатын қысқа мерзімді ноттар шығарды.

Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттары бойынша тиімді кірістілік

2013 жылы банктерден 2,9 трлн. теңге сомаға депозит тартылды, бұл 2012 жылға қарағанда 1,7 есе аз. Банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша қалдықтары 2012 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 38,9%-ға төмендеп, 2013 жылғы желтоқсанның аяғындағы жағдай бойынша 36,0 млрд.теңгені құрады.

Инфляцияның төмен қарқыны ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесін 2013 жылы жылдық 5,5%-дық деңгейінде сақтау үшін негіз болды. Банктерден тартылған депозит бойынша мөлшерлеме 2013 жыл бойы өзгеріссіз қалды және жеті күндік депозит бойынша – 0,5%-ды және бір айлық депозит бойынша – 1,0%-ды құрады.

Ең төменгі резервтік талаптар

2013 жылы ең төменгі резервтік талаптар нормативтері өзгеріссіз қалды: ішкі қысқа мерзімді міндеттемелер бойынша – 2,5%, ішкі ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша – 0%, сыртқы қысқа мерзімді міндеттемелер бойынша – 6,0%, сыртқы ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша – 2,5%.

2013 жылы резервтік активтер құрылымы бірте-бірте өзгерді: банктердің корреспонденттік шоттарының үлесі (2012 жылғы 31 желтоқсандағы 61,5%-дан 2013 жылғы 30 желтоқсандағы 55,4%-ға дейін) төмендеді. Тиісінше банктердің кассасындағы ұлттық валютадағы қолма-қол ақшаның үлесі ұлғайды. Бұл ретте 2013 жылы резервтік активтер тұтастай алғанда жүйе бойынша резервтердің қажетті көлемінен орташа 2,7 есе асты.

Ақша агрегаттары

2013 жылы ақша базасы 2,3%-ға тарылып, 2 822,4 млрд. теңгені құрады (2012 жылы 1,9%-ға кеңейді). 2013 жылы ақша базасының анағұрлым (6,5%-ға) тарылуы тамызда байқалды, ақша базасының ең жоғары (15,8%-ға) кеңеюі наурызда болды.

Тар ақша базасы, яғни банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2 786,4 млрд. АҚШ долларына дейін 1,6%-ға тарылды.

Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің өсуімен өтелмеген Ұлттық Банктің халықаралық резервінің азаюы ақша базасының тарылуының негізгі себебі болды.

Мәселен, Ұлттық Банктің таза халықаралық резерві 13,0%-ға азайып, 24,1 млрд. АҚШ долл. құрады. Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі, банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың өсуі Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында валютаны сату, Ұлттық қордың активтерін алтын-валюта резервтері есебінен толықтыру және Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету бойынша операциялармен бейтараптандырылды. Нәтижесінде, таза валюта қоры қарастырылып отырған кезеңде 13,9%-ға азайды. Алтындағы активтер жүргізілген операциялар және оның әлемдік нарықтағы бағасының түсуі нәтижесінде 9,7%-ға төмендеді.

2013 жылы елдің халықаралық резерві тұтастай алғанда, Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін (алдын ала деректер бойынша 70,5 млрд. АҚШ долл.) қоса алғанда, 95,2 млрд. АҚШ долларына дейін 10,5%-ға өсті.

2013 жылы Ұлттық Банктің Ұлттық қорды есептемегендегі таза ішкі активтері, негізінен, капитал шотының өсуі, банктер алдындағы қысқа мерзімді ноттар бойынша міндеттемелерінің төмендеуі және ішкі экономикаға талаптардың өсуі нәтижесінде өсті.

2013 жылы ақша массасы 10,2%-ға өсіп, 11 600,9 млрд. теңге болды. Ақша массасының ең жоғары өсуі (5,1%-ға) 2013 жылғы наурызда, анағұрлым төмендеуі (2,9%-ға) 2013 жылғы қарашада тіркелді.

Банк жүйесінің ішкі, сол сияқты таза сыртқы активтерінің өсуі 2013 жылы ақша массасы өсуінің негізгі себебі болды. Банк жүйесінің таза сыртқы активтері құрылымында 2013 жылы банктердің таза сыртқы активтері өсті, оның өсуі негізінен, банктердің резидент еместерге қойылатын талаптарының ұлғаюына байланысты болды.

Ақша массасының құрылымында айналыстағы қолма-қол ақша (M0) 2013 жылы 1 512,3 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді, резиденттердің депозиттері 10 088,6 млрд. теңгеге дейін 12,2%-ға өсті. Осылайша, айналыстағы қолма-қол ақшаның қысқаруы аясында депозиттер көлемі өсуінің басым қарқыны тіркелді. Нәтижесінде, резиденттер депозиттерінің ақша массасының құрылымындағы үлесі 2012 жылғы желтоқсандағы 85,5%-дан 2013 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша 87,0%-ға дейін өсті.

Экономиканы монеталандыру деңгейі ақша массасының өсу (10,2%) қарқынымен салыстырғанда номиналдық ІЖӨ-нің⁹ басым өсуі салдарынан (10,5%) 2012 жылдың соңындағы 34,7%-дан 2013 жылдың қорытындысы бойынша 34,6%-ға дейін төмендеді.

Ақша мультипликаторы ақша базасының тарылуы аясында ақша массасының өсуі нәтижесінде 2012 жылғы желтоқсандағы 3,64-дан 2013 жылғы желтоқсандағы 4,11-ге дейін өсті.

2.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтері және оларды басқару

Алтын-валюта резервтері көрсеткіштерінің серпіні

Ұлттық Банктің жалпы алтын-валюта резервтерінің жалпы көлемі, қорытынды айналымдарды есептемегенде, 2013 жылдың аяғында 24,7 млрд. АҚШ доллары болды, бұл 2012 жылдың аяғындағы осындай көрсеткішпен салыстырғанда 3,6 млрд. АҚШ долларынан аз. Жалпы алтын-валюта резервтері көлемінің өзгеруіне еркін айырбасталатын валютадағы активтердің 3,0 млрд. АҚШ долл. азаюы әсер етті, бағалы металдардағы активтер 0,6 млрд. АҚШ долларынан азайды.

2013 жылы активтердің валюталық бөлігінің өзгеруіне төмендегілер себепші болды.

2013 жылы Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (бұдан әрі – KASE) және биржадан тыс нарықтағы нетто-сату көлемі 3,8 млрд. АҚШ долл. болды. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің (бұдан әрі – Қаржы министрлігі) операциялары бойынша нетто-сатып алу жыл бойы 1,0 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қаржы министрлігінің пайдасына мұнай-газ секторы компанияларынан салық төлеу түрінде шетел валютасының және басқа төлемдердің түсуі 12,1 млрд. АҚШ долларын құрады. 9,9 млрд. АҚШ долл. мөлшеріндегі қаражат Ұлттық қордың тұрақтандыру портфеліне аударылды. Бұл ретте жыл бойы KASE-да – 0,3 млрд. АҚШ доллары, сол сияқты алтын-валюта активтерінің қаражаты есебінен Ұлттық қордың қаражатын конвертациялау және реконвертациялау операциялары жүзеге асырылды, олардың қорытындысы бойынша валюта активтерін теңгемен нетто-сату 0,4 млрд. АҚШ долларын құрады.

Ұлттық Банк 2013 жылы Қаржы министрлігінің сыртқы борыш бойынша жалпы сомасы 0,4 млрд. АҚШ долл. болатын төлемдерін жүзеге асырды.

Сонымен бірге, алтынның әлемдік бағасы бір жылда 2013 жылғы 1 қаңтардағы бір трой унция үшін 1 657,5 АҚШ долларынан 2014 жылғы 1 қаңтардағы бір трой унциясы үшін

⁹ Жедел деректер бойынша

1 204,5 АҚШ долларына дейін немесе LBMA кешкі фиксингінің деректері бойынша 27,3%-ға төмендеді.

Осылайша, Ұлттық Банк жүргізген операциялардың қорытындылары бойынша таза алтын-валюта резервтері, қорытынды айналымдарды есептемегенде, 2012 жылдың соңымен салыстырғанда 3,6 млрд. АҚШ долларына азайып, 24,1 млрд. АҚШ долларын құрады.

Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару

Ұлттық Банк Басқармасының 2006 жылғы 27 қазандағы № 105 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің алтын-валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегиясында белгіленген талаптарды сақтауға бақылау күн сайын жүзеге асырылды.

Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерінің кірістілігін есептеу күн сайын жүзеге асырылды.

2013 жылы Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір қаулыларына өзгерістер енгізу туралы» 2012 жылғы 25 қаңтардағы № 2 қаулысына сәйкес алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінде еуроның үлесі швед кронасы (2%) пайдасына 2%-ға азайтылды.

Сондай-ақ, 2013 жылғы шілде-тамызда жалпы нарықтық құны шамамен 50 млн. АҚШ долл. болатын қаражат инвестициялық портфельден алтын-валюта активтерінің дамушы нарықтарының портфеліне аударылды. Қаражатты аудару Қытай Халық Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарына инвестицияларды жүзеге асыру үшін іске асырылды.

2013 жылы жалпы сомасы шамамен 1 млрд. АҚШ долл. болатын қаражат Ұлттық Банк алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінен Ұлттық Банк алтын-валюта активтерінің стратегиялық портфеліне ауқымды акцияларға, инвестициялық деңгейдегі корпоративтік облигацияларға, дамушы нарықтардың мемлекеттік облигацияларына және айырбасталатын облигацияларға орналастыру үшін аударылды.

2013 жылы өтімділікті қолдау үшін жалпы нарықтық құны шамамен 3,0 млрд. АҚШ доллары болатын қаражат Ұлттық Банк алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінен Ұлттық Банк алтын-валюта активтерінің өтімділік портфеліне аударылды.

Активтерді, сондай-ақ алтын-валюта активтерін басқару стилін бұдан әрі әртараптандыру мақсатында Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі алтын-валюта активтерінің бір бөлігін «Қазақстан Ұлттық Банкінің Ұлттық инвестициялық корпорациясы» акционерлік қоғамына сенімгерлік басқаруға беру туралы» 2012 жылғы 21 қыркүйектегі № 293 қаулысына сәйкес 2013 жылғы 1 шілдеде шамамен 2 млрд. АҚШ доллары болатын активтерді алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінен алтын-валюта активтерінің балама құралдары портфеліне «Қазақстан Ұлттық Банкінің Ұлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ-тың басқаруы үшін аудару жүзеге асырылды.

Активтерді бұдан әрі әртараптандыру жөніндегі жұмыс шеңберінде алтын-валюта активтерінің бір бөлігін басқару үшін сыртқы басқарушылардың тандауы бойынша жұмыс жүргізілді. Мәселен, 2013 жылы «Ауқымды акциялар: жоғары дивидендтер», «Ауқымды акциялар: ең төменгі құбылмалылық/ауытқу» мандаттары бойынша активтерді сыртқы басқарушылардың тандауы бойынша тендерлер жүргізілді.

Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару нәтижелері. Алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелі

Алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінің нарықтық құны 2013 жылдың басында 14,8 млрд. АҚШ долл. құрады, ал 2013 жылдың соңында инвестициялық портфельдің нарықтық құны 8,6 млрд. АҚШ долл. болды.

2013 жылы валюта қоржынында көрсетілген алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінің кірістілігі 0,704% болды. Эталондық портфельдің кірістілігі 0,477% болған кезде үстеме кірістілік 23 базистік тармақты құрады.

2013 жылы АҚШ долларымен көрсетілген алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінің кірістілігі (-)0,729% құрады. Эталондық портфельдің кірістілігі (-)0,953% болған кезде үстеме кірістілік 22 базистік тармақ болды.

2013 жылдың соңында инвестициялық портфельдің активтерін құралдар бойынша бөлудің мынадай құрылымы болды: ақша және оның баламалары – 2,5%, мемлекеттік бағалы қағаздар – 83,2%, агенттік бағалы қағаздар – 9,7%, халықаралық қаржы ұйымдарының бағалы қағаздары – 3,1%, корпоративтік бағалы қағаздар – 1,6%, туынды қаржы құралдары – 0,0%. Инвестициялық портфельдің активтерін қисық кірістілікке бөлудің мынадай құрылымы болды: 1 жылдан аз – 36,22%, 1-2 жылғы – 40,94%, 2-3 жылғы – 20,66%, 3 жылдан көп – 2,18%.

Стратегиялық портфель

Алтын-валюта активтерінің стратегиялық портфелінің нарықтық құны жылдың басында 2,5 млрд. АҚШ долларын, ал 2013 жылдың соңында 3,6 млрд. АҚШ долларын құрады.

Портфель көлемінің өзгеруіне, негізінен, алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінен ауқымды акцияларға, инвестициялық деңгейдегі ауқымды корпоративтік облигацияларға, дамушы нарықтардың мемлекеттік облигацияларына, айырбасталатын облигацияларға орналастыру үшін шамамен жалпы көлемі 1 млрд. АҚШ долл. болатын қаражаттың жыл ішінде аударылуы ықпал етті. Бұл ретте, стратегиялық портфельдің кірістілігі 2013 жылы 6,02% болды.

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелі

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелінің нарықтық құны 2013 жылдың басында 4,9 млрд. АҚШ долларын, 2013 жылдың соңында 4,1 млрд. АҚШ долларын құрады.

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелі ақша-кредит саясатын жүргізуге бағытталды, сондай-ақ барлық ағындар мен түрлі төлемдер өтімділік портфелі арқылы жүзеге асырылады. Бұл портфель алтын-валюта активтері портфельдерінің кірістілігін бағалауға енгізілмейді әрі эталондық портфелі жоқ.

Балама құралдардың портфелі

Алтын-валюта активтерінің балама құралдары портфелінің нарықтық құны 2013 жылдың соңында 2,0 млрд. АҚШ долларын құрады. Портфель кірістілігі қорландыру күнінен бастап 0,042%-ды құрады.

Дамушы нарықтардың портфелі

Алтын-валюта активтерінің дамушы нарықтары портфелінің нарықтық құны 2013 жылдың соңында 303,1 млн. Қытай юанін құрады, бұл 50,1 млн. АҚШ долларына тең. Портфельді қорландыру 2013 жылы АҚШ долларымен Қытай юанін кезең-кезеңмен сатып алу жолымен жүзеге асырылды. Қаражат Қытай Халық Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарына 2014 жылы өтеу мерзімімен инвестицияланды. Портфель кірістілігі қорландыру күнінен бастап 1,014%-ды құрады.

Алтын портфелі

Нарықтық бағалауға сәйкес алтын-валюта активтерінің алтын портфелінің көлемі 2013 жылдың басында 6,1 млрд. АҚШ долл., 2013 жылдың соңында 5,6 млрд. АҚШ долл. болды.

Алтын портфелі көлемінің өзгеруіне негізінен алтын бағасының түсуі ықпал етті.

2.3. Валюталық реттеу және бақылау

Қазақстан Республикасындағы ырықтандырылған валюталық режим шеңберінде валюталық операциялар мен капитал ағыны бойынша дәйекті ақпараттық базаны құру, сондай-ақ экономикалық саясат бойынша шешімдер қабылдау үшін база ретінде валюталық операцияларға талдамалық мониторинг жүргізу валюталық реттеудің басым міндеті болып табылады.

2007 жылы 1 қаңтардан бастап лицензия алу шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті (валюта айырбастау пункттерінің қызметі) жүзеге асыру үшін ғана қажет болды.

Капитал қозғалысымен (қаржы қарыздары, тікелей инвестициялар, коммерциялық кредиттер, шетелдік банктердегі шоттар) байланысты операциялар бойынша статистикалық ақпаратты жинау мақсатында Қазақстанда тіркеу және хабарлау режимі жұмыс істейді. Көрсетілген режимдер шеңберінде алынатын ақпарат төлем балансы, халықаралық инвестициялық позиция мен жалпы сыртқы борыш бойынша статистикалық және талдамалық ақпаратты қалыптастыру үшін пайдаланылады.

Тіркеу және хабарлау режимдері Қазақстан Республикасына баламасы 500 мың. АҚШ долларынан асатын сомадағы капиталдың (мүліктің, ақша қаражатының) келіп түсуін немесе Қазақстан Республикасынан баламасы 100 мың. АҚШ долларынан асатын сомадағы капиталды (ақша қаражатын, мүлікті беру) аударуды көздейтін капитал қозғалысының ірі операцияларын есепке алады.

Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасында ішкі валюта нарығында валютаға деген ұсынысты қамтамасыз ету мақсатында тауарлар (жұмыстар, қызметтер) экспортынан валюта түсімін репатриациялау және резидент еместің тауарлар (жұмыстар, қызметтер) импорты үшін пайдаланылмаған авансты уәкілетті банктердің банк шоттарына қайтару талаптары көзделген.

Қолданыстағы заңнамаға сәйкес репатриация жүзеге асырылатын мерзім сыртқы сауда келісімшартының талаптарымен ғана айқындалады. Репатриация талаптарын орындауға бақылау жасау сыртқы сауда мәмілесіне қатысушы резидентке қызмет көрсететін коммерциялық банкте сыртқы сауда келісімшартын есептік тіркеу жолымен баламасы 50 мың. АҚШ долларынан асатын сомадағы сыртқы сауда мәмілелері бойынша жүзеге асырылады.

2013 жылы Ұлттық Банктің валюталық реттеу және валюталық бақылау саласындағы жұмысы рұқсат беру рәсімдері мен валюталық бақылауды бұдан әрі жеңілдетуге әрі оңтайландыруға бағытталды.

Мәселен, 2013 жылғы 25 желтоқсанда Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру ережесін бекіту туралы» 2006 жылғы 27 қазандағы № 106 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 295 қаулысы қабылданды.

Оған қоса, Ұлттық Банк «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының Заң жобасын, сондай-ақ оған ілесіп «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне рұқсат беру жүйесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасын әзірлеуге қатысты. Ұлттық Банк жүргізген жұмыстың қорытындылары бойынша субъектіге байланысты шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті реттеу тәртібін айқындауға тәуекелге бағдарланған тәсілді қолдану болжанып отыр.

Айырбастау пункттерінің қызметін реттеу

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасының аумағында 3 093 айырбастау пункті тіркелді, оның ішінде 2 118 банктік айырбастау пункті, уәкілетті ұйымдардың (банктік емес заңды тұлғалардың) 932 айырбастау пункті және «Қазпошта» АҚ-ның 43 айырбастау пункті бар.

Жыл басымен салыстырғанда уәкілетті ұйымдардың айырбастау пункттерінің саны 77 бірлікке, оның ішінде уәкілетті ұйымдардікі – 10 айырбастау пунктіне, уәкілетті банктердікі – 67-ге өсті. «Қазпошта» АҚ-тың айырбастау пунктінің саны өзгерген жоқ.

2013 жылы Ұлттық Банк 375 айырбастау пунктінің тіркеу куәлігін берді, оның ішінде банктерге – 259 және уәкілетті ұйымдарға – 116. Ерікті түрде 298 тіркеу куәлігі қайтарылды, оның ішінде банктерге – 192, уәкілетті ұйымдарға – 106.

Шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті лицензиялау шеңберінде Ұлттық Банктің аумақтық филиалдары шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруға 43 лицензия берді. Уәкілетті ұйымдар 30 лицензияны ерікті түрде қайтарды.

Уәкілетті ұйымдарға шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызметті жүзеге асыруға берілген лицензиялардың, осындай ұйымдардың жұмыс істейтін айырбастау пункттерінің саны және орналасқан жері туралы мәліметтері бар тізілімі ай сайын қалыптастырылады және Ұлттық Банктің интернет-ресурсында орналастырылады.

Айырбастау пункттерінің қызметін талдау тұрақты негізде әрі айырбастау операциялары саласындағы бұзушылықтар статистикасы жүргізіледі.

Шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті жүзеге асыруға лицензия алу рәсімін жеңілдету және лицензияны алу үшін қажетті құжаттар санын қысқарту шеңберінде Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру қағидаларына (Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру ережесін бекіту туралы» 2006 жылғы 27 қазандағы № 106 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 295 қаулысы) өзгерістер, оның ішінде:

шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруға лицензияны қайта ресімдеу тәртібі мен мерзімдері;

электрондық лицензия алу үшін қажетті құжаттар;

Қағидаларды қолдану практикасын нақтылау бөлігінде өзгерістер енгізілді.

Сондай-ақ 2013 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасы Көлік және коммуникация министрлігімен (бұдан әрі – Көлік және коммуникация министрлігі) және «Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ-пен бірлесіп «Е-лицензиялау» мемлекеттік дерекқоры» ақпараттық жүйесі шеңберінде «Уәкілетті ұйымдарға шетелдік валютамен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша қызметті жүзеге асыруға лицензия беру, қайта ресімдеу, лицензияның телнұсқаларын беру» мемлекеттік қызмет көрсетудің электрондық процесін оңтайландыру бойынша жұмысты жалғастырды. Жүргізілген жұмыс нәтижесі бойынша 2013 жылғы желтоқсанда осы ақпараттық жүйе шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызмет бөлігінде тұрақты пайдалануға енгізілді.

Рұқсат беру жүйесін жетілдіру және рұқсат беру рәсімдерін оңтайландыру бойынша жұмыстар шеңберінде Рұқсат беру жүйесін жетілдіру мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның жұмысына қатысты. Жүргізілген жұмыстардың нәтижесі бойынша айырбастау пункттерін тіркеудің қолданыстағы тәртібін қайта қарау және оны лицензиялау рәсімімен біріктіру туралы шешім қабылданды. Мәселен, «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасының қабылдануына орай субъектінің қандай екеніне байланысты айырбастау пункттерінің қызметіне әртүрлі реттеуді: банктер мен «Қазпошта» АҚ үшін – айырбастау пункттерін ашудың хабарлау тәртібін, уәкілетті ұйымдар үшін – рұқсат беру тәртібін (лицензия қосымшалармен) енгізу көзделеді.

Валюталық реттеу режимдері

Валюталық операциялары тіркеу шеңберінде 2013 жылы Ұлттық Банк 1 678 тіркеу куәлігін берді, оның ішінде мынадай операциялар бойынша:

резиденттердің резидент еместерді кредиттеуі – 349;

резидент еместердің резиденттерді кредиттеуі – 968;

резидент еместердің Қазақстанға тікелей инвестициялары – 239;

резиденттердің шетелге тікелей инвестициялары – 83;

капитал қозғалысының басқа да операциялары – 39.

Валюталық операциялар туралы хабарлау шеңберінде Ұлттық Банк 2013 жылы 453 хабарлау туралы куәлік берді, оның ішінде:

- резидент еместердің банктерді кредиттеуі – 75;
- резидент еместердің Қазақстанға тікелей және портфельдік инвестициялары – 18;
- резиденттердің шетелге тікелей және портфельдік инвестициялары – 40;
- туынды қаржы құралдарымен операциялар – 5;
- капитал қозғалысының басқа операциялары – 12;
- резиденттердің шетелде шоттар ашуы – 303.

Экспорттық-импорттық валюталық бақылауды жүзеге асыру

Резиденттердің экспорттық және импорттық мәмілелер бойынша шетелдік және ұлттық валютаны репатриациялау талаптарын орындауын қамтамасыз ету мақсатында Ұлттық Банк экспорттық-импорттық валюталық бақылауды қолданады. Экспорттық-импорттық валюталық бақылау тетігін іске асыру банктер мен кеден органдары экспорттық-импорттық валюталық бақылаудың автоматтандырылған схемасы шеңберінде ұсынатын келісімшарт бойынша ақша мен тауар қозғалысы туралы ақпаратты салыстыру арқылы жүзеге асырылады. Экспорттық-импорттық валюталық бақылаудың мақсаттары үшін уәкілетті банктер сомасы 50 мың АҚШ долларынан асатын экспорттық және импорттық келісімшарттардың есептік тіркеуін жүзеге асырады.

2013 жылы, 2012 жылы өзгертілген, келісімшарттарды есептік тіркеудің рәсімдерін, сондай-ақ Кеден одағы ішінде тауарларды өткізуді көздейтін және, тиісінше, тауарларды кедендік ресімдеуді талап етпейтін мәмілелер бойынша репатриация талаптарын орындауға бақылау жасау ерекшеліктерін белгілейтін экспорттық-импорттық валюталық бақылау тетігінің практикалық мәселелері пысықталды.

2013 жылы Ұлттық Банк «Экспорттық-импорттық валюталық бақылау нәтижелерін жинау және талдау» ААШЖ шеңберінде есептік нөмірлері бар келісімшарттар бойынша ақша қозғалысы, сондай-ақ валюталық заңнаманың нормаларын бұзу жөнінде уәкілетті банктермен электрондық хабар алмасуды жалғастырды.

Уәкілетті банктерден Ұлттық Банкке есептік нөмірлері бар келісімшарттар бойынша 131 597 электрондық хабарлама, сондай-ақ валюталық заңнаманың бұзылуы мәні бойынша қарау үшін 918 электрондық хабарлама келіп түсті.

Сонымен бірге, 2013 жыл ішінде Ұлттық Банк Басқармасының 2012 жылғы 24 ақпандағы № 42 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасында экспорттық-импорттық валюталық бақылауды жүзеге асыру мен резиденттердің экспорт және импорт бойынша келісімшарттардың есептік нөмірлерін алу қағидаларына сәйкес Қаржы министрлігінің Кедендік бақылау комитетімен және Салық комитетімен (бұдан әрі – Кедендік бақылау комитеті және Салық комитеті), сондай-ақ Кедендік бақылау комитетінің жаңа ТАИС-2 автоматтандырылған жүйеге өтуге байланысты хабарлама алмасу форматтарын келісу бойынша жұмыс жалғастырылды.

2013 жылы Кедендік бақылау комитетімен және банктермен бірлескен есептік нөмірлері бар келісімшарттар бойынша тауар қозғалысы туралы ақпарат алмасудың пысықталған процесіне тестілеу жүргізілді. Нәтижесі бойынша есептік нөмірлері бойынша жаңа форматта ресімделген келісімшарттар бойынша деректер жинағы Кедендік бақылау комитетіне жіберілді, сондай-ақ Кедендік бақылау комитеті жіберген тарихи деректерді талдау бойынша жұмыстар жүргізілді.

Валюталық заңнаманы бұзушылықтар саласындағы әкімшілік іс жүргізу

2013 жылы валюталық заңнама саласында әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтау және болдырмау бойынша жұмыс жалғастырылды.

2013 жылы валюталық заңнама және бастапқы статистикалық деректерді беру саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар бойынша 971 іс қозғалды:

1) әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 913 іс бойынша жаза қолданылды, олардың үлкен бөлігі ескерту түрінде – 716, бұл ретте әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 197 іс

бойынша Ұлттық Банк (89 іс) пен соттар салған (108 іс) айыппұл сомасы 310 млн. теңгеге жуық болды;

2) әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 33 іс бойынша іс жүргізу тоқтатылды;

3) 25 іс қаралу үстінде.

Валюталық заңнаманың талаптарын бұзғаны үшін уәкілетті банктер мен уәкілетті ұйымдарға қатысты 29 ықпал ету шаралары қолданылды.

Оған қоса, бір уәкілетті ұйым шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруға берілген лицензиядан айырылды.

2012 жылғы 1 тамыздан бастап Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне (бұдан әрі - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекс), осы кодекстің 187-бабы бойынша қозғалған істерді қарау құзыретін сот органдары деңгейіне беру бөлігіндегі өзгерістер мен толықтырулардың қолданысқа енгізілуі ескеріле отырып, 2013 жылы аталған бап бойынша әкімшілік істерді қараудың сот тәжірибесін зерделеу, сондай-ақ Ұлттық Банк қозғаған әкімшілік істерді қарау бойынша сот отырыстарына қатысу жұмыстары жалғастырылды.

Сонымен бірге, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы жаңа Кодекстің жобасын әзірлеу шеңберінде 2013 жылы валюталық заңнама саласындағы бұзушылықтар үшін баптардың құрамын пысықтау, сондай-ақ Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің жалпы ережелері бойынша жұмыстар жалғастырылды.

Валюталық бақылау мәселелері бойынша инспекциялау

2013 жылы Ұлттық Банк (филиалдар мен орталық аппарат) валюталық заңнаманы сақтау мәселелері бойынша банктерге, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға, басқа заңды және жеке тұлғаларға барлығы 338, оның ішінде 327 жоспарлы (олардың ішінде уәкілетті ұйымдарға – 209, уәкілетті банктерге (филиалдарға) – 118) және 11 жоспардан тыс (олардың ішінде уәкілетті ұйымдарға – 3, уәкілетті банктерге (филиалдарға) – 1, валюталық заңнаманы сақтау мәселелері бойынша басқа заңды тұлғаларға – 7) тексеру жүргізді.

Жоспарлы тексерулер шеңберінде барлық уәкілетті ұйымдар қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманы сақтау мәселесі бойынша тексерілді. Анықталған бұзушылықтардың нәтижесі бойынша әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамалар жасалып, сот органдарына қарау үшін жіберілді.

2013 жылы тексеру барысында анықталған бұзушылықтар бойынша 19 ескертуден басқа, 5,8 млн. теңгеден артық сомаға айыппұл түрінде әкімшілік жаза салынды.

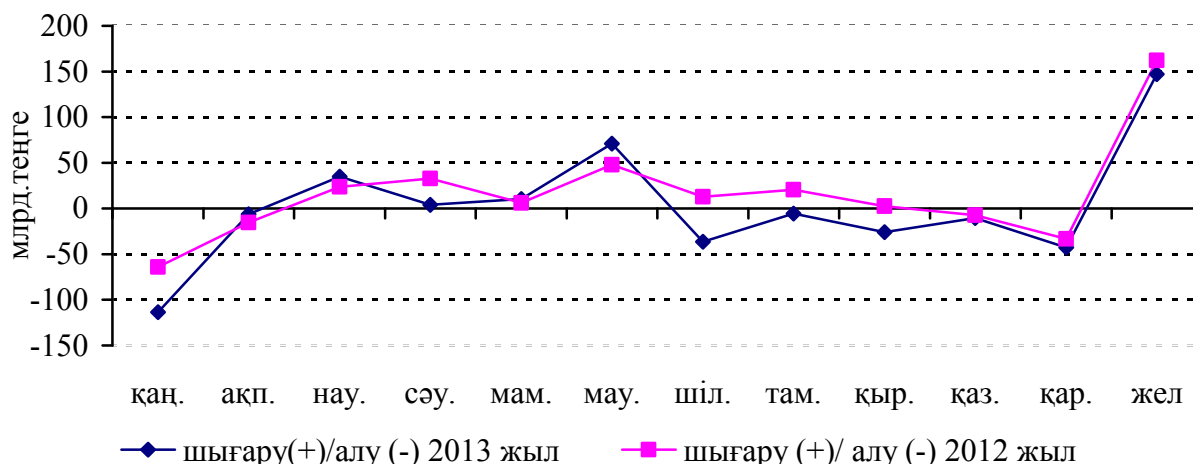
III. ЭМИССИЯЛЫҚ ОПЕРАЦИЯЛАР ЖӘНЕ ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША АЙНАЛЫМЫ

3.1. Ұлттық Банктің эмиссиялық операциялары

2013 жыл, өткен жылмен салыстырғанда, экономика субъектілерінің қолма-қол ақшаға сұранысының азаюымен сипатталды.

2012 жылы Ұлттық Банктің резервтік қорынан айналысқа 2 739,3 млрд. теңге сомасында қолма-қол ақша шығарылды, бұл 2012 жылы айналысқа шығарылған қолма-қол ақшадан (2 262,0 млрд. теңге) 167,0 млрд. теңгеге (6,5%) көп. 2012 жылы қолма-қол ақшаны айналыстан алу көлемі 329,3 млрд. теңгеге (өсу 13,8%) ұлғайып, 2 713,0 млрд. теңгені құрады (2012 жылы – 2 383,7 млрд. теңге). Осылайша, эмиссиялық нәтиже (+)26,3 млрд. теңге мөлшерінде оң болып қалыптасты, бұл 2012 жылға (188,6 млрд. теңге) қарағанда 162,3 млрд. теңгеге аз.

**2012-2013 жылдардағы эмиссиялық нәтиженің өзгеру серпіні
(млрд. теңге)**

Қаңтар-ақпанда қолма-қол ақшаны алу 2012 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 50,8%-ға ұлғайып, (-)119,8 млрд. теңгені құрады. Наурызда эмиссиялық нәтиже 11,0 млрд. теңгеге өсті, сәуірде – 28,6 млрд. теңгеге қысқарды, мамыр-маусымда – 27,3 млрд. теңгеге ұлғайды, шілде-желтоқсанда – 131,6 млрд. теңгеге қысқарды (3.1.1-сурет).

Осылайша, 2013 жылы эмиссиялық нәтиже қаңтар-ақпандағы алу сомасының айтарлықтай өсуі және сәуір мен шілдеден бастап желтоқсанға дейінгі кезеңде қолма-қол ақшаны айналысқа шығарудың төмендеуі нәтижесінде өткен жылдағы осындай көрсеткіштен төмен болып қалыптасты.

2013 жылы эмиссиялық көрсеткіштің қалыптасуына банктердің кассалық айналымдарының өсуі ықпал етті. Мәселен, шығыс бөлігінде халықтың кірістерін көрсететін баптар бойынша банктердің кассаларынан беру (1 513,1 млрд.теңге немесе 23,7%), сондай-ақ жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан беру (766,1 млрд. теңге немесе 23,3%) айтарлықтай өсті. Кіріс бөлігінде – тауарларды өткізумен және қызмет көрсетумен айналысатын кәсіпорындардан түскен түсімдер (605,6 млрд. теңге немесе 15,8%), сондай-ақ жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға түскен түсімдер (755,3 млрд. теңге немесе 23,0%) ұлғайды. Тұтастай алғанда, банктердің кассалық айналымдарының шығыс бөлігінің өсуі (36,1%) және шығысының өсуі (36,2%) бір деңгейде қалыптасты.

3.2. Қолма-қол ақша айналымы

Банктердің кассалық айналымдары 2013 жыл бойы ай сайын ұлғайып отырды. Ең елеулі ұлғаю бюджеттің шығыс бөлігін жылдың соңына дейін игеруге және мемлекеттік мерекелерге байланысты төлемдер жүргізуге байланысты жылдың соңында байқалды.

Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақша айналымының көрсеткіштері өткен жылғыдай, банктердің кассасынан берілетін сомалардың келіп түсетін қолма-қол ақшаның көлемінен асып түсуін көрсетіп отыр.

2013 жылы банктердің кассаларына түскен қолма-қол ақша түсімдері, өткен жылмен салыстырғанда 36,1%-ға (6 165,8 млрд. теңге) ұлғайып, 23 229,0 млрд. теңгені құрады, ал қолма-қол ақшаны беру көлемі 36,2%-ға (6 280,7 млрд. теңге) өсіп, 23 636,0 млрд. теңге болды.

3.2.1-кестеде көрсетілгендей, ұлғаю көптеген баптар бойынша кассалық айналымнан пайда болды.

Банктердегі қолма-қол ақша қозғалысы

Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақша ағындары	2013 жылы (млн. теңге)	2012 жылы (млн. теңге)	Кезеңдегі өзгеріс	
			(млн. теңге)	%-бен
Банктердің кассаларына түскен кірістер	23 229 016	17 063 242	6 165 774	36
тауарларды, қызмет көрсетулерді және жұмыстарды сатудан	4 436 495	3 830 883	605 612	16
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға	4 036 783	3 281 514	755 269	23
шетел валютасын сатудан	2 730 331	2 590 318	140 012	5
жеке тұлғалардан бір жолғы аударымдар бойынша	235 188	250 206	3 098	1
қарыздарды өтеу	394 478	339 801	54 677	16
басқа да түсімдер	11 395 742	6 770 519	4 607 107	68
Банктердің кассаларынан берулер	23 636 175	17 355 476	6 280 699	36
тауарларға, қызмет көрсетулерге және жұмыстарға ақы төлеуге	1 535 343	1 680 752	-145 409	-9
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан	4 052 880	3 286 773	766 108	23
шетел валютасын сатып алуға	716 206	640 877	75 329	12
бір жолғы аударымға	82 751	453 896	-6 545	-7
еңбекақы, зейнетақы және жәрдемақы төлеуге	878 727	965 345	-86 619	-9
банкоматтарды толықтыруға	7 009 793	5 410 071	1 599 723	30
жеке және заңды тұлғаларға қарыз беруге	323 403	222 170	101 233	46
басқа да берулер	9 037 071	4 695 594	3 976 877	79

Банктердің кассаларына қолма-қол ақшаны қайтару коэффициенті өткен жылғы деңгейде қалыптасты және 98,3%-ды құрады.

Халық кірісінің 23,7%-ға ұлғайғаны жинақтардың өсуіне ықпал етті. Мәселен, жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға түсімдер 23,0%-ға (755,3 млрд. теңгеге) өсті. Банктердің халықты кредиттеуге белсенуі, 323,4 млрд. теңгені құрайтын «Жеке және заңды тұлғаларға қарыз беру» бабы бойынша түсімнің 45,6%-ға өсуіне ықпал етті. Тиісінше, банктердің кассаларына қарыздарды өтеу шотына түсімдер де 16,1%-ға (54,7 млрд. теңге) өсті.

IV. ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРІ

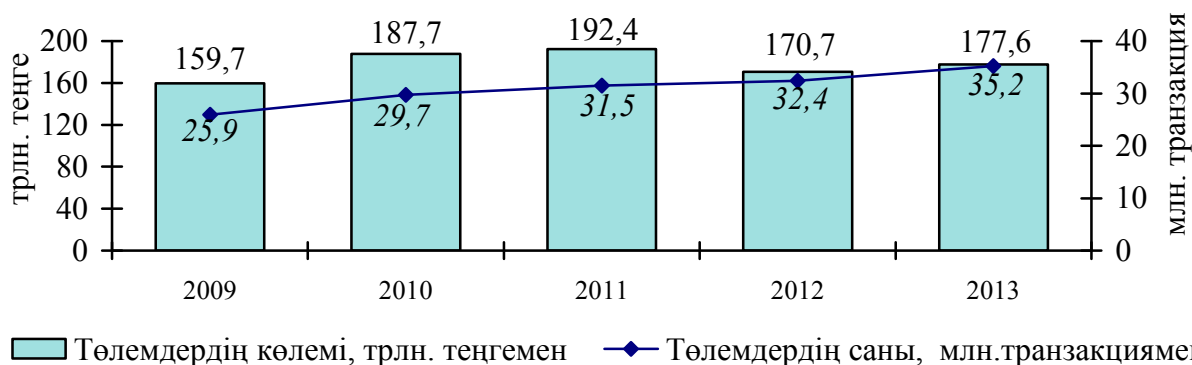
2013 жылдан бастап «Сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері туралы» Қазақстан Республикасы Заңының талаптарына сәйкес төлем құжаттарында Салық төлеушінің тіркеу нөмірі – СТН және әлеуметтік жеке коды – ӘЖК сияқты деректемелерді ауыстырған сәйкестендіру нөмірлерін (жеке сәйкестендіру нөмірі және бизнес-сәйкестендіру нөмірі (бұдан әрі – ЖСН және БСН)) пайдалануға жүзеге асырылды. Тұтастай алғанда, банктік және төлем жүйелерін ЖСН/БСН-ға көшіру бойынша жұмыс сәтті жүргізілді.

2013 жылы БААЖ және Банкаралық клиринг жүйесі арқылы 177,6 трлн. теңге (немесе 1 167,4 млрд. АҚШ долл.) сомасына 35,2 млн. транзакция өткізілді (4.1-сурет). 2012 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдердің саны 8,9%-ға (2 870,2 мың транзакцияға) ұлғайды, төлемдер сомасы 4,0%-ға (6,9 трлн. теңгеге) өсті. 2013 жылы орташа алғанда бір

күнде Қазақстанның төлем жүйелері арқылы 721,9 млрд. теңге сомасына 143,2 мың транзакция өткізілді.

4.1-сурет.

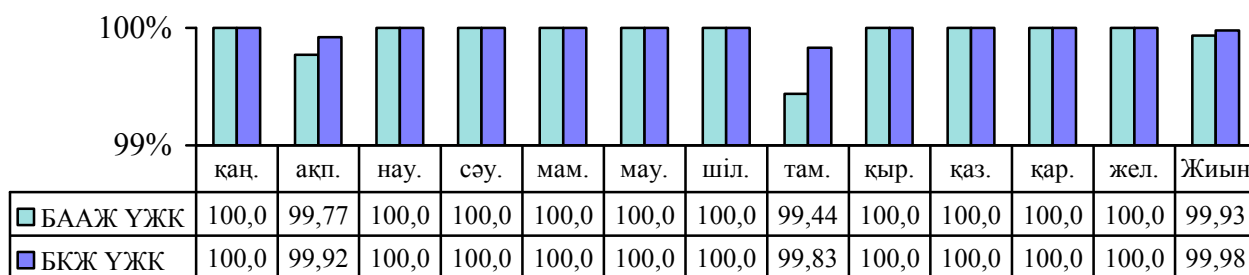
БААЖ және Банкаралық клиринг жүйесіндегі 2009 жылдан бастап 2013 жылға дейінгі төлем ағындарының серпіні

Банкаралық төлем жүйелерінің тиімді дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі төлем жүйелерінің үздіксіз жұмысының коэффициенті (жұмыс қабілеттілігі) (ҮЖК) болып табылады. Жалпы қабылданған нормаларға сүйенсек, 99%-дан асатын көрсеткіш елде жұмыс істеп тұрған жүйелердің жоғарғы тиімділігін сипаттайды. 2013 жылы орташа алғанда БААЖ-дың жұмыс қабілеттілігінің коэффициенті 99,934%-ды құрады, Банкаралық клиринг жүйесінің жұмыс қабілеттілігінің коэффициенті 99,979% болды (4.2-сурет.).

4.2-сурет

2013 жылдағы БААЖ және Банкаралық клиринг жүйесінің жұмыс істеу қабілеттілігі коэффициентінің өзгеру серпіні

4.1. Банкаралық ақша аудару жүйесі

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша БААЖ-да 50 пайдаланушы тіркелді. 2013 жылы БААЖ арқылы 172,8 трлн. теңге (1 135,7 млрд. АҚШ долл.) сомасына 13,9 млн. транзакция жүргізілді. 2012 жылмен салыстырғанда төлемдердің саны 12,9%-ға (1 585,2 мың транзакцияға) ұлғайды, төлемдер сомасы 3,8%-ға (6,3 трлн. теңгеге) өсті.

БААЖ-да бір төлем құжатының орташа сомасы 2013 жылы 12,5 млн. теңге болды және 2012 жылмен салыстырғанда 8,1%-ға (1 095,6 мың теңгеге) азайды. 2013 жылы орташа алғанда бір күнде БААЖ арқылы 702,3 млрд. теңге сомасына 56,4 мың транзакция өткізіліп отырды, бұл 2012 жылдағы деңгейден саны бойынша 13,4%-ға (6,6 мың транзакцияға) және сомасы бойынша 4,2%-ға (28,3 млрд. теңгеге) жоғары.

Жүйе арқылы негізінде Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздарымен операциялар бойынша (БААЖ-дағы төлемдердің жалпы көлемінің 46,0%-ы), банкаралық депозиттермен

және банктер мен олардың клиенттерінің меншікті қаражатының аударымдары (13,4%) бойынша, сондай-ақ шетел валютасымен және бағалы металдармен (14,9%) операциялар бойынша төлемдер жүргізілді. 2013 жылы тауарлар мен қызметтер үшін төлемдердің көлемі жүйеде өңделген жалпы төлемдер көлемінің 12,7%-ын құрады.

4.2. Банкаралық клиринг жүйесі

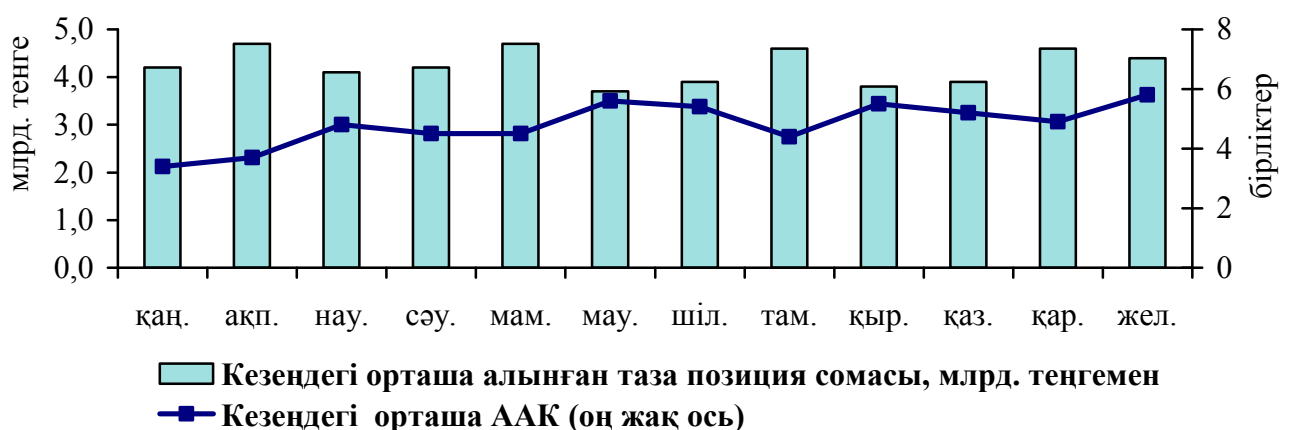
Банкаралық клиринг жүйесіне қатысушылардың саны 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 39 болды. 2013 жылы көрсетілген жүйе арқылы 4 814,9 млрд. теңге (31,6 млрд. АҚШ долл.) сомасына 21,4 млн. электрондық төлем хабарламасы өңделді. 2012 жылмен салыстырғанда клиринг жүйесінде төлем хабарламаларының саны 6,4%-ға (1 285,1 мың құжатқа) өсті, төлемдер сомасы 14,1%-ға (596,3 млрд. теңгеге) өсті.

2013 жылы Банкаралық клиринг жүйесінде бір төлем хабарламасының орташа сомасы 2012 жылмен салыстырғанда 7,3%-ға (15,3 мың теңгеге) ұлғайып, 225,5 мың теңге болды. 2013 жылы орташа алғанда бір күнде клиринг жүйесі арқылы 19,6 млрд. теңге сомасына 86,8 мың құжат өтіп отырды, бұл 2012 жылғы деңгейден төлемдердің саны бойынша 6,8%-ға (5,6 мың транзакцияға) және төлемдер сомасы бойынша – 14,6%-ға (2,5 млрд. теңгеге) жоғары.

Банкаралық клиринг жүйесінің тиімділігін талдау үшін ақша айналымы коэффициентінің есебі пайдаланылады, ол қарсы ақша ағынының неше рет пайдаланылғанын, сондай-ақ пайдаланушылардың таза позициясы сомаларының талдауын көрсетеді. Мәселен, 2013 жылы орташа күндік ақша айналымының коэффициенті 4,8 болды, ал 2012 жылы осы көрсеткіш 4,9 құрады. Бұл ретте клиринг нәтижесі бойынша пайдаланушылардың таза позициясының орташа күндік сомасы 2012 жылмен салыстырғанда 16,5%-ға (598,9 млн. теңгеге) ұлғайып, 4,2 млрд. теңге болды (4.2.1-сурет). Пайдаланушылардың БААЖ-дағы орташа күндік айналымдарының сомасына қатынасы бойынша клирингте пайдаланушылардың таза позициясы сомасының үлесі шамалы – 0,6% болып табылады, бұл БААЖ-дағы өтімділік деңгейінің жеткілікті екенін көрсетеді.

4.2.1-сурет.

Банкаралық клиринг жүйесіндегі өтімділіктің және айналымдылықтың 2013 жылғы көрсеткіштері

Клиринг жүйесіндегі төлемдердің негізгі көлемі шаруашылық жүргізуші субъектілердің тауарлар мен материалдық емес активтер үшін есеп айырысулары бойынша төлемдеріне (жүйедегі төлемдердің жалпы көлеміндегі үлесі 32,1% болды), көрсетілген қызметтеріне (үлесі – 27,5%) тиесілі, бұл ретте бюджетке төлемдер және бюджеттен төлемдер төлемдердің жалпы көлемінің 20,9%-ын құрады.

4.3. Электрондық банктік қызметтер нарығы

Ақша төлемі мен аударымын барынша ыңғайлы және жоғары жылдамдықпен жүзеге асыруға мүмкіндік беретін инновациялық төлем қызметтерін одан әрі дамыту негізгі мәселелердің бірі болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда төлем карточкаларының дамуына, және тұтастай алғанда Интернет пен ұялы телефонды пайдалану арқылы төлем жүргізуге мүмкіндік беретін қашықтықтан қызмет көрсетулерге ерекше назар аударылады.

2013 жылы Интернет пен ұялы телефон арқылы 266,7 млрд. теңге (1,8 млрд. АҚШ долл.) сомасына 15,2 млн. транзакция жүргізілген, бұл 2012 жылғы көрсеткіштен саны бойынша 89,1%-ға және төлем сомалары бойынша 81,1%-ға артық. Бұл ретте 2013 жылы Интернет-төлемдер 265,4 млрд. теңге сомасына 14,6 млн. транзакция, ұялы телефон арқылы – 1,3 млрд. теңге сомасына 627,2 мың транзакция болды.

Сондай-ақ, қазақстандық эмитенттердің электрондық ақшалары да даму үстінде, олардың шығарылымы 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 5,0 млрд. теңгені құрады. Республикада электрондық ақшаның 5 жүйесі – «EKZT», «Woopay», «KZM», «Visa QIWI Wallet», «Жеке касса» жұмыс істейді. Электрондық ақша иелерінің саны 4 426 бірлік болды.

Төлем карточкалары

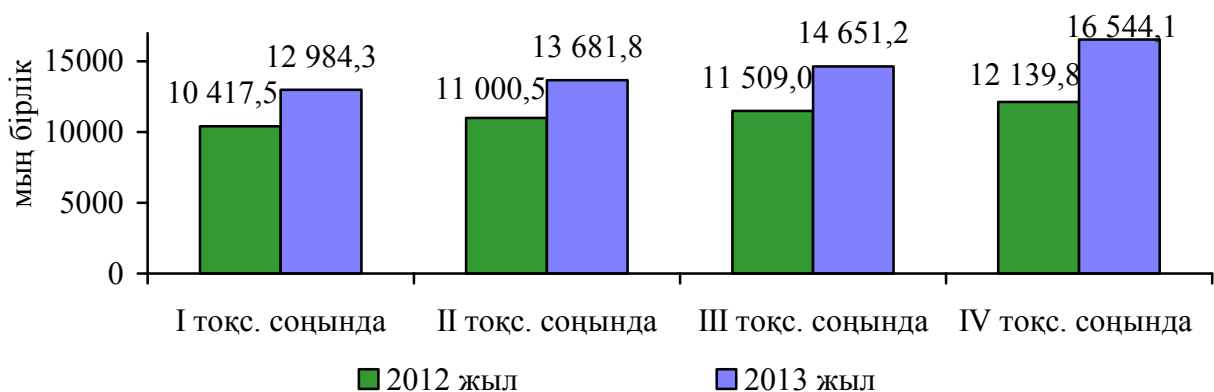
Қазақстанның төлем карточкалары нарығында серпінді даму үрдісі сақталды, бұл карточкалардың эквайерлері санының, эмиссияланған және таралған карточкалар мен оларды ұстаушылар санының, транзакциялар көлемінің өсуімен, сондай-ақ қазақстандық банктер ұсынатын жаңа карточкалық өнімдер мен қызмет көрсетулердің мүмкіндіктері аясының кеңеюімен сипатталады.

Карточка шығаруды 24 банк пен «Қазпошта» АҚ жүзеге асырады. Бұл ретте төлем карточкалары нарығында халыққа арналған VISA International, MasterCard Worldwide, American Express International және China Union Pay сияқты халықаралық төлем карточкалары ұсынылады. Жергілікті өнімдер ретінде Altyn Card карточкалары (эмитенті «Қазақстан Халық Банкі» АҚ), SmartAlemCard карточкалары («БТА Банкі» АҚ) және «Ситибанк Қазақстан» АҚ-тың жергілікті карточкалары ұсынылады.

Эмиссияланған және таратылған төлем карточкаларының жалпы саны 2014 жылғы 1 қаңтарда 16,5 млн. бірлік болды, бұл өткен жылғы осындай кезеңдегі деңгейден 36,3%-ға жоғары (4.3.1-сурет). Бұл ретте осы карточкаларды ұстаушылардың саны былтырғы жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 29,8%-ға ұлғайып, 14,4 млн. адам болды. Бұрынғыдай, Visa International және MasterCard Worldwide халықаралық төлем жүйелерінің карточкалары елде ең танымал карточкалар болып табылады, олардың үлесі айналыстағы карточкалардың жалпы санының 95,3%-ын құрайды. Қазіргі кезде Visa International карточкаларын Қазақстан тұрғындарының 69,8%-ы пайдаланады.

4.3.1-сурет.

Айналыстағы төлем карточкаларының саны

Қазақстанда 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ақы төлеуге төлем карточкаларын қабылдайтын 22 904 сауда кәсіпорны жұмыс істейді, бұл олардың 2013 жылғы 1 қаңтарда тіркелген санынан 61,6%-ға немесе 8 731 бірлікке артық. Бұл ретте осы кәсіпкерлер төлем карточкаларына қызмет көрсетуге арналған жабдықты 33 709 сауда орнына орналастырды (58,0%-ға немесе 12 380 бірлікке өскен).

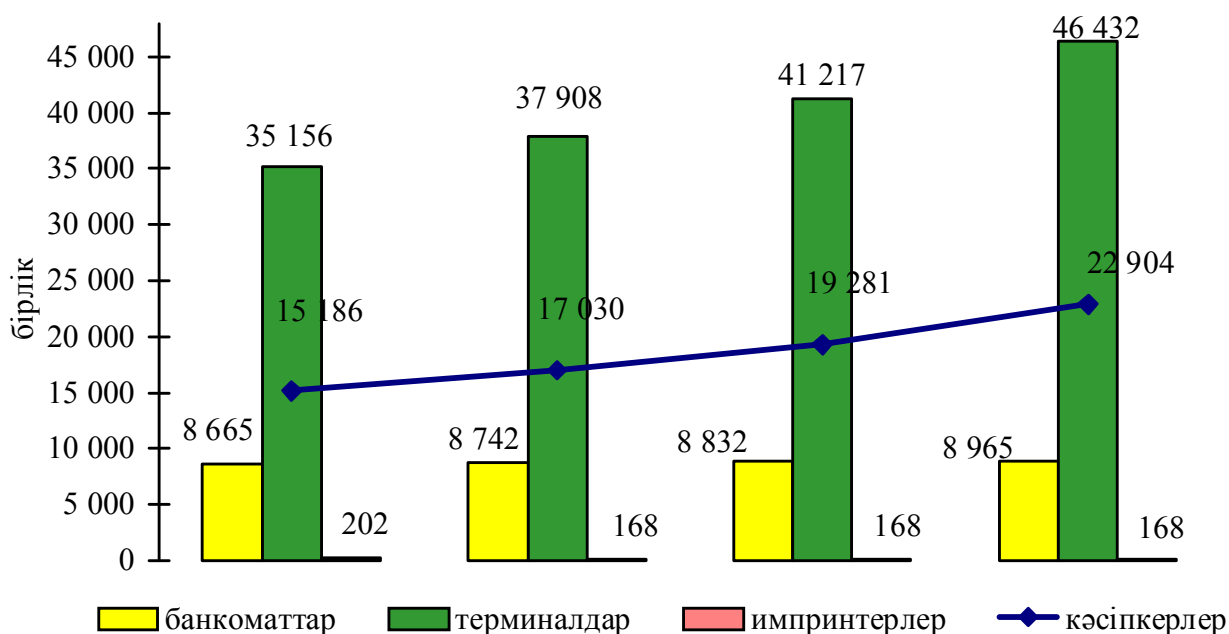
Төлем карточкаларына қызмет көрсету желісі 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мынадай көрініс алды: 8 965 банкомат (2013 жылғы 1 қаңтардағы жағдаймен салыстырғанда өсуі – 3,6% немесе 313 бірлік), 46 432 Pos-терминал (өсуі – 39,4% немесе 13 114 бірлік) және 168 импринтер (16,8% немесе 34 бірлікке төмендеді) (4.3.2-сурет). Бұл ретте 1 000 карточка ұстаушыға 3 терминал және 1 банкомат келеді.

2013 жылы қазақстандық эмитенттердің төлем карточкасын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың көлемі 6 537,3 млрд. теңге (43,0 млрд. АҚШ долл.) сомасына 215,1 млн. транзакция болды. 2012 жылмен салыстырғанда транзакциялар саны 14,6%-ға (27,4 млн. транзакцияға), ал сомасы – 17,5%-ға (974,7 млрд. теңгеге) ұлғайды.

Бұл ретте қазақстандық эмитенттердің карточкасын пайдалана отырып, қолма-қол ақшаны алу бойынша операциялардың саны 2012 жылмен салыстырғанда саны бойынша 9,9%-ға және сомасы бойынша 17,2%-ға ұлғайып, 5 615,5 млрд. теңге сомасына 161,0 млн. транзакция болды.

4.3.2-сурет.

2013 жылы кәсіпкерлердің және төлем карточкаларына арналған жабдық санының өзгеру серпіні

Қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып, тауарлар мен қызмет көрсетулер үшін қолма-қол жасалмайтын төлемдер 2012 жылмен салыстырғанда саны бойынша 31,3%-ға және сомасы бойынша 19,8%-ға ұлғайып, 921,8 млрд. теңге сомасына 54,1 млн. транзакцияны құрады.

Бұл ретте 2013 жылы Қазақстанда банкоматтар арқылы қазақстандық және шетел эмитенттерінің төлем карточкаларын пайдалана отырып, барлық қолма-қол жасалмайтын төлемдердің саны бойынша 36,3%-ға және сомасы бойынша 24,8%-ға жүзеге асырылды, POS-терминалдар арқылы көрсетілген төлем саны бойынша 55,0%-ға және сомасы бойынша 67,7%-ға жүзеге асырылды.

V. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫ

5.1. Валюта нарығы

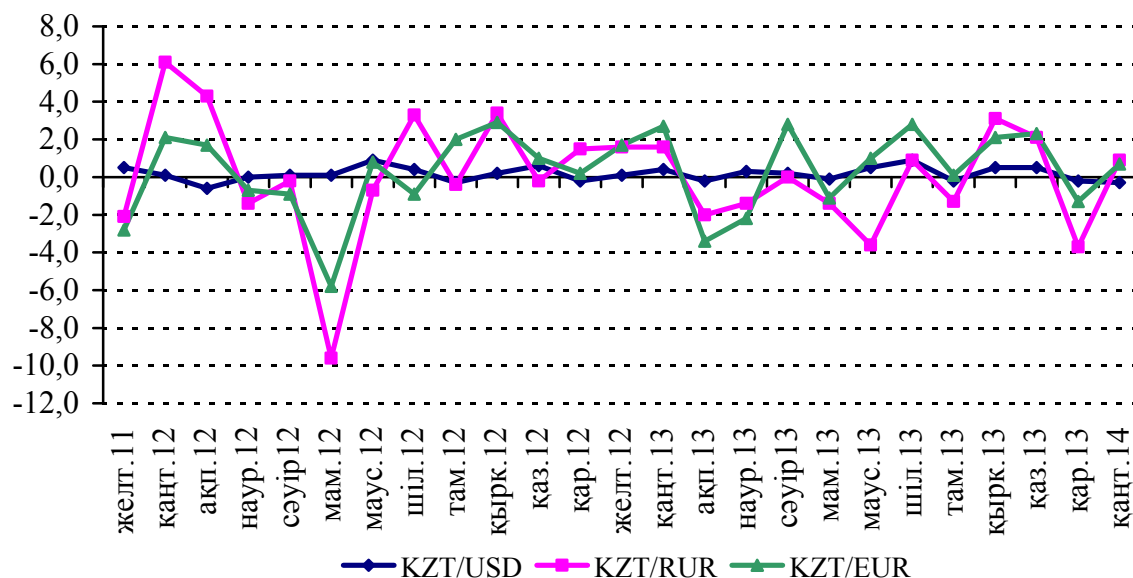
Ішкі валюта нарығы 2013 жылы Ұлттық Банктің теңге бағамын ұстап тұруға барынша аз қатысуы жағдайында дамыды.

Теңгенің орташа алынған айырбастау бағамы 2013 жылы бір АҚШ долларына 152,15 теңге болды. Жыл соңындағы биржалық бағамы бір АҚШ долларына 154,06 теңге болды. Бір жыл ішінде теңге АҚШ долларына қатысты номиналды көрінісінде 2,2%-ға әлсіреді.

2013 жылы еуроға қатысты теңгенің ресми бағамы 6,4%-ға әлсіреп, Ресей рубліне қатысты 5,1%-ға нығайды (5.1.1-сурет).

5.1.1-сурет

Теңгенің АҚШ долларына, еуроға және Ресей рубліне бағамының серпіні,
алдыңғы айға %-бен¹⁰

2013 жылы Қазақстан қор биржасында доллар позициясындағы сауда-саттық көлемі 2012 жылмен салыстырғанда 3,8%-ға ұлғайып, 57,5 млрд. АҚШ долларын құрады. Операциялардың ең аз көлемі наурызда, жоғары көлемі – тамызда байқалды.

Биржадан тыс валюта нарығында сауда-саттық көлемі 2012 жылмен салыстырғанда 17,9%-ға төмендеп, 22,1 млрд. АҚШ долларын құрады. Операциялардың ең аз көлемі наурызда, жоғары көлемі – 2013 жылғы тамызда байқалды.

Еуромен және Ресей рублімен жасалған операциялардың валюта нарығының биржалық және биржадан тыс сегменттері айналымындағы үлесі шамалы болды. Биржа нарығында Ресей рублімен жасалған операциялардың көлемі 4,2 млрд. Ресей рубліне дейін 48,8%-ға азайды, еуромен операциялар көлемі 12,5 млн. еуроға дейін 4,2%-ға өсті. Биржадан тыс валюта нарығында Ресей рублімен операциялар көлемі 2,9 млрд. Ресей рубліне дейін 36,2%-ға азайды, еуромен операциялар көлемі 406,0 млн. еуроға дейін 21,2%-ға азайды.

Алдыңғы жылдардағыдай қолма-қол шетел валютасы нарығында АҚШ долларына басымдық берілді. 2013 жылы айырбастау пункттерінің АҚШ долларын нетто-сату көлемі 5,2%-ға төмендеп, 12,2 млрд. АҚШ долл. болды. Ресей рублін нетто-сату көлемі

¹⁰ «+»теңгенің шетел валютасына қатысты нығайуы, «-» - теңгенің шетел валютасына қатысты әлсіреуі.

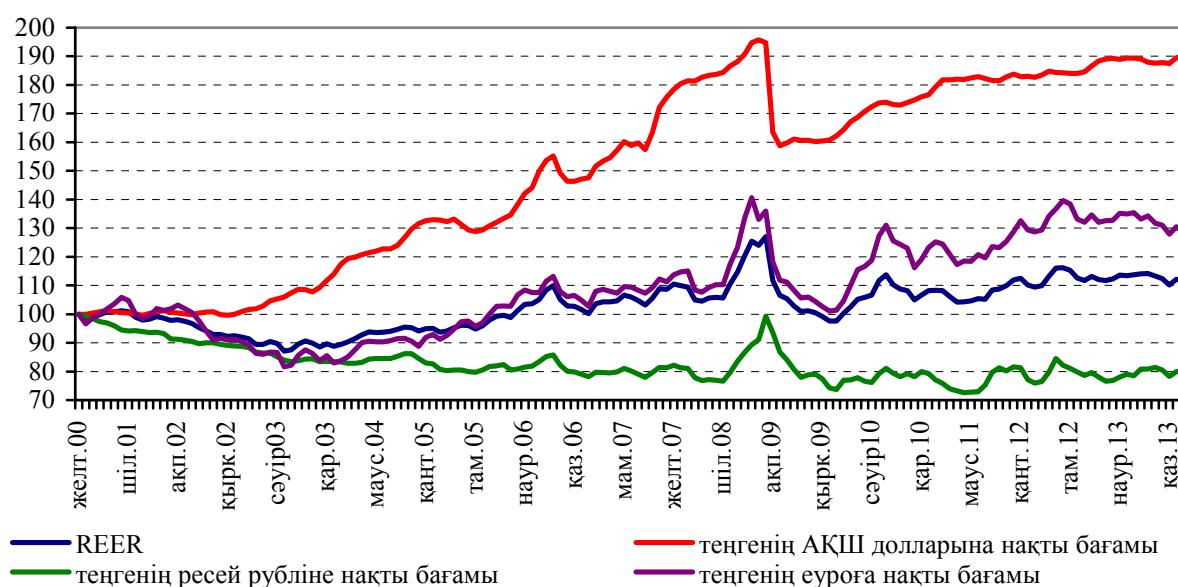
30,1 млрд. Ресей рубліне дейін 63,8%-ға жоғарылады. Еуро көлемі 954,7 млн. еуроға дейін 41,2%-ға ұлғайды.

2013 жылдың соңында нақты тиімді айырбастау бағамы 2000 жылғы желтоқсандағы бәсекеге қабілеттіліктің базалық деңгейінен 11,7%-ға жоғары болды. Бұл ретте 2012 жылғы желтоқсандағы деңгейге қатысты әлсіреуі 0,3% болды.

2013 жылы ТМД елдерінің валюталары қоржынына есептелген нақты тиімді айырбастау бағамы индексінің жоғарылауы 2,6% болды, ал басқа елдердің валюталарына қатысты теңге 1,2%-ға әлсіреді.

5.1.2-сурет

Теңгенің нақты айырбастау бағамдарының индекстері 2000 жылғы желтоқсан = 100%

5.2. Банкаралық ақша нарығы

2013 жылы орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2012 жылмен салыстырғанда 25,4%-ға ұлғайды да, баламасында 25,5 трлн. теңгені құрады.

Теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттердің көлемі 3,2 трлн. теңгені құрап, 38,3%-ға төмендеді (2013 жылы орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 12,7%-ы). Бұл ретте теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2012 жылғы желтоқсандағы 1,23%-дан 2013 жылғы желтоқсандағы 1,90%-ға дейін өсті.

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттердің көлемі 2013 жылы 41,4%-ға төмендеп, 2,9 трлн. теңге болды.

2013 жылы доллармен орналастырылған депозиттердің көлемі 48,0%-ға ұлғайып, 138,3 млрд. АҚШ долларын (2013 жылы орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 82,6%-ы) құрады. Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2013 жылғы желтоқсанда 0,08%-ды құраса, 2012 жылғы желтоқсанда 0,13% болды.

Еуромен және рубльмен орналастырылған депозиттердің көлемі шамалы – тиісінше орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 1,1%-ы және 3,7%-ы.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттер үлесі бір жылда 2012 жылғы 74,2%-дан 2013 жылғы 87,3%-ға дейін өсті. Бұл ретте шетел валютасындағы депозиттердің негізгі бөлігі (86,5%) резидент емес банктерде орналастырылған.

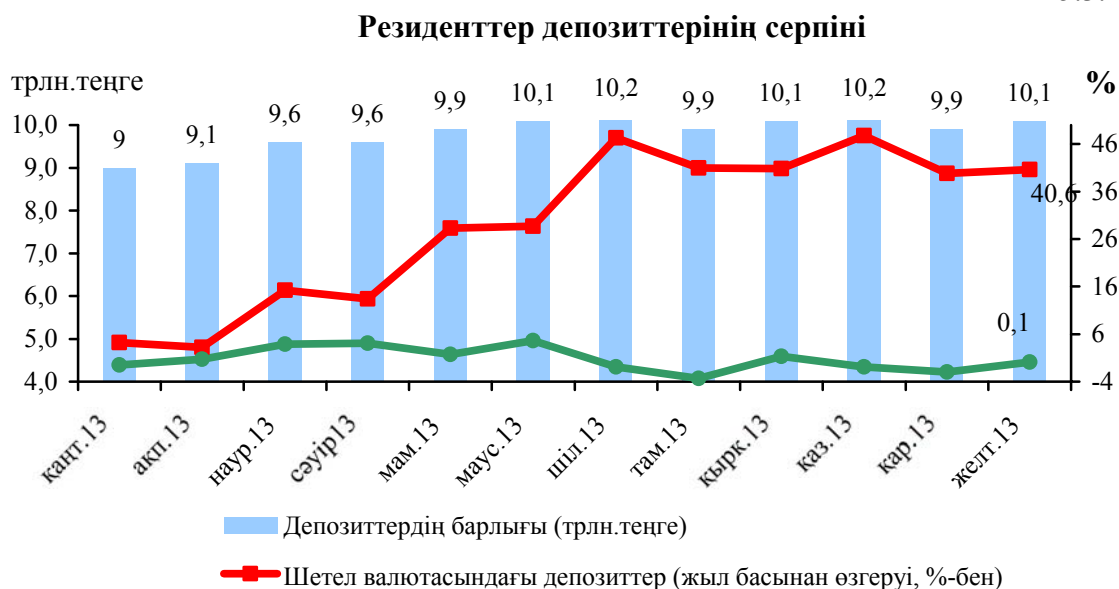
5.3. Депозит нарығы

2013 жылы резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің өсу қарқыны 2012 жылғы 7,3%-бен салыстырғанда 12,2%-ға дейін жылдамдады, ал жинақтарының көлемі 10,1 трлн. теңгеге немесе валюталық баламада 65,5 млрд. АҚШ долларына жетті. ІЖӨ-ге қатынасы бойынша депозиттердің көлемі 29,6%-дан 30,1%-ға дейін өсті.

Депозиттік базаның өсу қарқынының жылдамдауы жеке тұлғалардың да, заңды тұлғалардың да депозиттерінің өсуімен негізделген. 2013 жылы банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері 6,2 трлн. теңгеге дейін 10,0%-ға, ал жеке тұлғалардың депозиттері – 3,9 трлн. теңгеге дейін 15,8%-ға ұлғайды.

Валюта түрлері бойынша депозиттердің құрылымы теңгемен салымдардың шамалы ұлғаюымен салыстырғанда шетел валютасындағы салымдардың неғұрлым жоғары өсу қарқынымен негізделген өзгерістерге ұшырады, бұл теңгедегі депозиттердің жалпы көлемдегі үлес салмағының 70,2%-дан 62,6%-ға дейін төмендеуіне әкеп соқтырды. Ұлттық валютадағы депозиттер 2013 жылы 6,3 трлн. теңгеге дейін 0,1%-ға, шетел валютасындағы салымдар 3,8 трлн. теңгеге дейін 40,6%-ға жоғарылады (5.3.1-сурет).

5.3.1-сурет

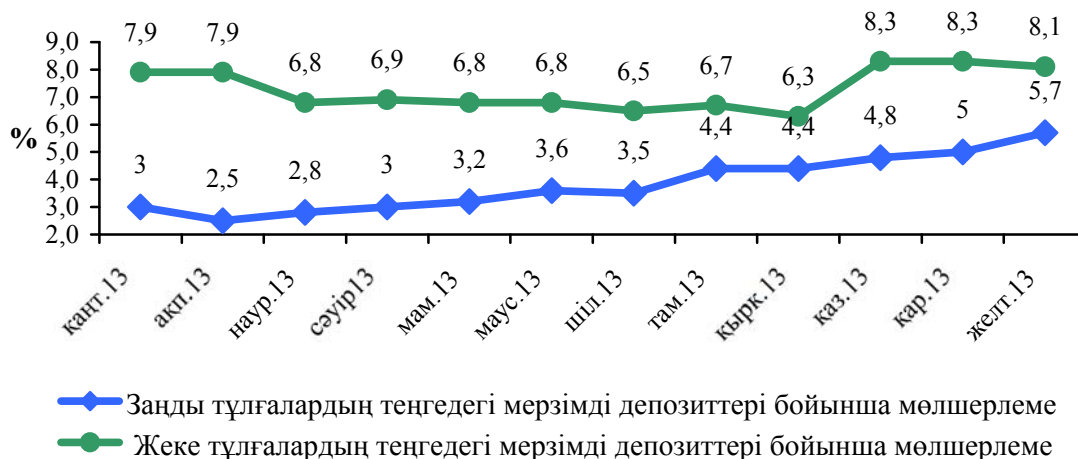

2013 жылы халықтың банктердегі салымы (резидент еместердің шоттарын қоса алғанда) 3,9 трлн. теңгеге дейін 15,7%-ға өсті. Халықтың теңгедегі салымы 2,2 трлн. теңгеге дейін 6,5%-ға өсті, шетел валютасындағы депозит – 1,7 трлн. теңгеге дейін 30,0%-ға ұлғайды, бұл халық жинақтарының долларландыру деңгейінің ұлғаюына әкеп соқтырды. Нәтижесінде халықтың теңгедегі депозитінің үлес салмағы 60,8%-дан 56,0%-ға дейін төмендеді.

2013 жылғы желтоқсанда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 5,7% (2012 жылғы желтоқсанда – 3,6%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,1% (2012 жылғы желтоқсанда – 8,3%) болды (5.3.2-сурет).

5.3.2-сурет

Теңгедегі мерзімді депозиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің серпіні

5.4. Кредит нарығы

Банктердің экономикаға кредиттерінің көлемі 2013 жылы 13,4%-ға өсті де, 11,3 трлн. теңгеге (73,3 млрд. АҚШ долл.) жетті. Кредиттердің ІЖӨ-ге қатынасының көрсеткіші 2012 жылмен салыстырғанда 2013 жылы 32,8%-дан 33,7%-ға дейін жоғарылады.

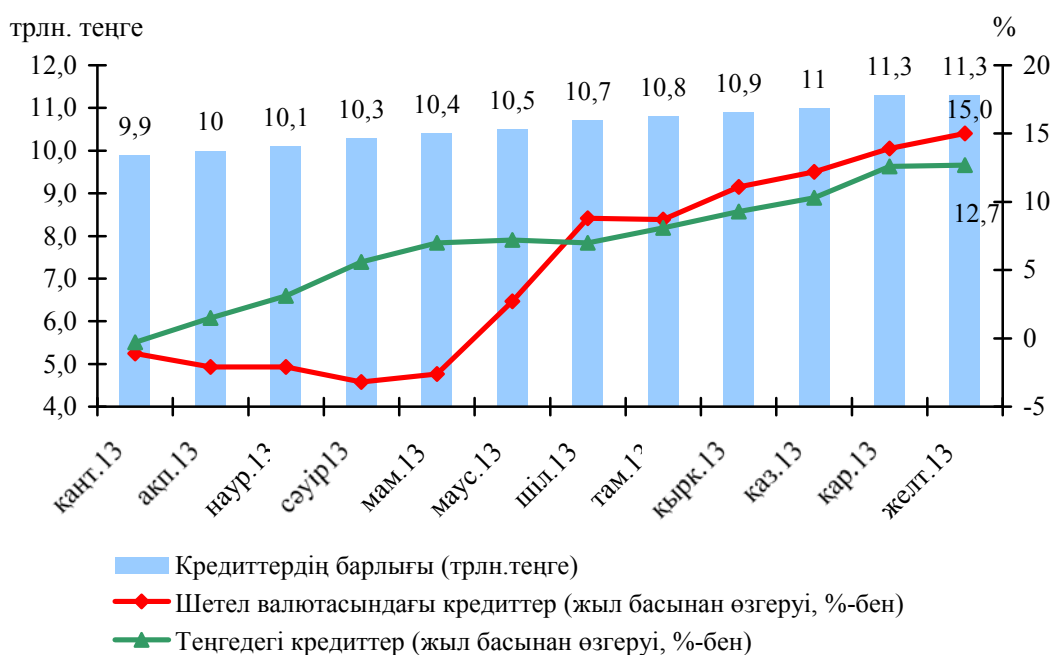
Занды тұлғаларға кредиттер 2013 жылы 7,9%-ға ұлғайып, 7,7 трлн. теңге болды, жеке тұлғаларға кредиттер 27,0%-ға, 3,6 трлн. теңгеге дейін көтерілді. Жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 28,7%-дан 32,1%-ға дейін өсті.

Экономиканы кредиттеудің белсенді бола түсуі көбінесе кредит нарығының валюта сегментінде байқалды, нәтижесінде теңгедегі кредиттердің жалпы көлемдегі үлес салмағының өсуі 70,7%-дан 70,3%-ға дейін төмендеді.

Нәтижесінде шетел валютасындағы кредиттер 2013 жылы 3,4 трлн. теңгеге дейін 15,0%-ға өсті, ал ұлттық валютада – 7,9 трлн. теңгеге дейін 12,7%-ға көтерілді (5.4.1-сурет).

5.4.1-сурет

Банктердің экономикаға кредит беруі

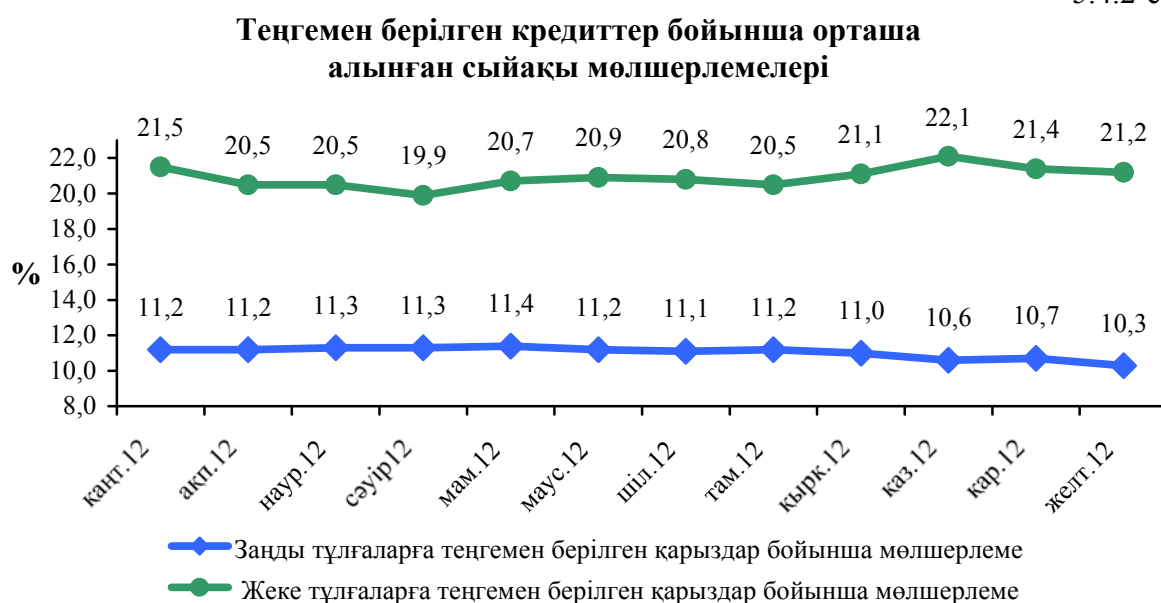
Ұзақ мерзімді кредиттеу 2013 жылы 9,2 трлн. теңгеге дейін 14,5%-ға ұлғайды, қысқа мерзімді кредиттеу – 2,1 трлн. теңгеге дейін 8,9%-ға өсті. Тиісінше, ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы бір жылда 80,4%-дан 81,1%-ға дейін өсті.

Шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредит беру 2013 жылы 1,3 трлн. теңгеге дейін 9,1%-ға төмендеді, бұл экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 11,4%-ын құрайды.

Салалар бойынша банктердің экономикаға кредиттерінің неғұрлым жоғары сомасы саудаға – 19,5%, құрылысқа – 12,3%, өнеркәсіпке – 11,4%, көлікке – 3,5%, ауыл шаруашылығына – 3,3% тиесілі.

2013 жылғы желтоқсанда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 10,0% (2012 жылғы желтоқсанда – 10,3%), жеке тұлғаларға – 20,3% (21,2%) болды (5.4.2-сурет).

5.4.2-сурет

5.5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

2013 жылы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздары бойынша 70 аукцион өткізілді. Номинал бойынша эмиссия көлемі 2012 жылмен салыстырғанда 6,6%-ға азайды да, 989,28 млрд. теңге (2012 жылы – 1 059,34 млрд. теңге) болды, оның ішінде қысқа мерзімді бағалы қағаздар – 112,13 млрд. теңге, орта мерзімді – 146,39 млрд. теңге, ұзақ мерзімді – 730,76 млрд. теңге болды.

Қаржы министрлігінің ұлттық валютада номинирленген мемлекеттік бағалы қағаздарының көлемі номинал бойынша 2013 жылы 24,78%-ға ұлғайып, 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 3 616,89 млрд. теңге (2012 жылы – 2 898,58 млрд. теңге), оның ішінде: қысқа мерзімді бағалы қағаздар – 112,13 млрд. теңге, орта мерзімді – 596,93 млрд. теңге, ұзақ мерзімді – 2 908,59 млрд. теңге болды.

Орналастырылған қысқа мерзімді ноттардың көлемі 2013 жылы 90,8%-ға азайды да, номиналдық құны бойынша 79,56 млрд. теңге (2012 жылы – 862,5 млрд. теңге) болды. Ұлттық Банктің 2013 жылы шығарылған қысқа мерзімді ноттарының орташа алынған кірістілігі орташа алынған айналыс мерзімі 95,42 күн (2012 жылы – 153,9 күн) болған кезде жылдық 1,14% (2012 жылы – 1,31%) деңгейде қалыптасты. 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 3,6 млрд. теңгеге қысқа мерзімді ноттар айналыста болды.

Мемлекеттік бағалы қағаздардың қайталама нарығындағы Ұлттық Банктің операциялары

2013 жыл ішінде Ұлттық Банк мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу бойынша операциялар жасады. Мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу көлемі номинал бойынша 164,76 млрд. теңге болды. 2013 жылы Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноттарды мерзімінен бұрын сатып алу операцияларын жүргізген жоқ.

«Кері РЕПО» ашу бойынша операциялар 7 278,26 млрд. теңге сомасына жүргізілді, осы операциялар бойынша орташа мерзімі 18,64 күн, орташа алынған кірістілігі – жылдық 5,74%-ды құрады.

«Тікелей РЕПО» ашу бойынша операциялар 140,29 млрд. теңге сомасына жүргізілді, осы операциялар бойынша орташа мерзімі 8,45 күн, орташа алынған кірістілігі – жылдық 5,05%-құрады.

Ұлттық Банктің мемлекеттік бағалы қағаздарының портфелі 2014 жылғы 1 қаңтарда 197,56 млрд. теңге болды.

VI. НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТ

Зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы заңнаманы жетілдіру мақсатында Ұлттық Банк «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының заң жобаларын әзірлеуге қатысты.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 21 маусымдағы Қазақстан Республикасының заңдарын іске асыру мақсатында Ұлттық Банк мынадай қабылданған актілерді:

«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің (бұдан әрі – Президент) 2014 жылғы 30 қаңтардағы № 744 Жарлығын;

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқару жөніндегі кеңестің кейбір мәселелері туралы» Президенттің 2014 жылғы 14 ақпандағы № 753 Жарлығын;

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорын құру туралы» Үкіметтің 2013 жылғы 31 шілдедегі № 747 қаулысын;

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы қағидаларын бекіту туралы» Үкіметтің 2013 жылғы 18 қыркүйектегі № 984 қаулысын;

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 21 маусымдағы Қазақстан Республикасының заңдарын іске асыру шаралары туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2013 жылғы 18 шілдедегі № 111-ө өкімін;

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде (бұдан әрі – Әділет министрлігі) тіркелген Ұлттық Банк Басқармасының 36 қаулысын әзірлеу жөнінде жұмыс жүргізді.

Қазақстан Республикасының қолданыстағы және жаңадан қабылданған заңнамалық актілерін іске асыру мақсатында Ұлттық Банк мынадай қабылданған актілерді:

«Ұлттық валюта – Қазақстан теңгесінің банкноттары мен монеталары дизайнының тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 25 қыркүйектегі № 1193 Жарлығына өзгеріс пен толықтыру енгізу туралы» Президенттің 2014 жылғы 29 қаңтардағы № 743 Жарлығын;

«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» Үкіметтің 2013 жылғы 31 желтоқсандағы № 1567 қаулысын әзірлеу жөнінде жұмыс жүргізді.

Қазақстан Республикасының Ұлттық қорын басқару жөніндегі кеңестің Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының құрамында ұзақ мерзімді және балама портфельдерді құру туралы 2013 жылғы 11 сәуірдегі № 01-7.9 хаттамалық шешімін іске асыру шеңберінде «Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражатын қалыптастыру және пайдалану тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 2 сәуірдегі № 962 Жарлығына өзгерістер енгізу туралы» Президент Жарлығының жобасын әзірлеу жөнінде жұмыс жүргізілді.

2013 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары келісуге ұсынған заңнамалық актілердің 77 жобасын қарады және олар бойынша қорытынды берді (VI бөлімге 1-қосымша).

2013 жылы Әділет министрлігінде Ұлттық Банктің 99 нормативтік құқықтық актісі тіркелді (VI бөлімге 2-қосымша).

Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу

2013 жылы Ұлттық Банк «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және исламдық қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша жұмысты жалғастырды, ол Үкіметтің 2012 жылғы 22 тамыздағы № 1067 қаулысымен Қазақстан Республикасы Парламентінің (бұдан әрі – Парламент) қарауына енгізілді.

2013 жылғы сәуірде Президент Әкімшілігі мен Үкімет заңнамаға исламдық лизинг мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізуді келісті. Осы түзетулер шеңберінде шариғат талаптарына сәйкес лизингтің негізгі қағидаттары, сондай-ақ исламдық лизинг шартына қойылатын талаптар көзделген.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігімен бірлесе отырып, белгіленген кәсіптік аурулар санының өсуіне байланысты жүйелік тәуекелдерді төмендету мақсатында қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандырудың (ЖОМС) неғұрлым үйлесімді жүйесін жасау және оның жұмыс істеуі бойынша ұсыныстар әзірледі.

Заң жобасымен Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне, «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі), «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы», «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Сақтандыру қызметі туралы», «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры туралы», «Қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру туралы», «Лицензиялау туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына түзетулер енгізу көзделеді.

Банктік және банктік емес сектор

Реттеуіш талаптарды үндестіру шеңберінде Ұлттық Банк активтерді жіктеу бойынша реттеуіш талаптарды алып тастау және арнайы провизияларды (резервтерді) құру жолымен ХҚЕС-ке сәйкес провизияларды (резервтерді) қалыптастыру әдіснамасына өтуді жүзеге асырды. Сонымен қатар, ипотекалық тұрғын үй қарыздары бойынша кредиттік тәуекел дәрежесі бойынша мөлшерлеу коэффициенті Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитетінің стандарттарына сәйкес келтірілді.

Контрциклдік реттеу қағидаттарын енгізу мақсатында, 2013 жылғы 1 қаңтардан бастап Ұлттық Банк банктердің серпіндік резервті қалыптастыруы жөніндегі талаптарды енгізді, оның мақсаты экономиканың өсу кезеңдерінде резервтерді (буферлерді) жинақтау және банктердің шығындарын игеру мақсатында құлдырау кезеңдерінде оларды тарату болып табылады.

Тұтынушылық кредит берудің өсу қарқынын төмендету, осы сегментте тәуекелдердің және теңгерімсіздіктің, әсіресе қамтамасыз етілмеген қарыздардың жиналуын болдырмау бойынша шаралар қабылдау аясында Ұлттық Банк мынадай шаралар қабылдады:

банктің қамтамасыз етілмеген тұтынушылық қарыздарының жылсайынғы өсу қарқынын 30%-дан аспайтын мөлшерге шектеуді көздейтін пруденциялық нормативтер енгізді;

екінші деңгейдегі банктер капиталының жеткіліктілігі бойынша талаптарды есептеу кезінде 75%-дан бастап 100%-ға дейін тұтынушылық кредиттер бойынша кредиттік тәуекел деңгейі бойынша салыстыру коэффициентін қатаңдатты;

қарыз алушы жеке тұлғаның жиынтық борыштық жүктемесінің 50% деңгейіндегі, одан асқан кезде банк қамтамасыз етілмеген қарызды бермейтін шегін енгізу есебінен сапалы қарыз алушыларды іріктеу бойынша талаптарды арттырды.

Нарықтың белсенді болмауына және бағалы қағаздар бойынша баға белгілеудің болмауына байланысты Ұлттық Банк тиісті рейтингтік бағасы жоқ бағалы қағаздарды сатып алу бойынша талаптарды жойды. Бұл ретте қаржы тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында банктерге осы секілді бағалы қағаздарды сатып алуға, сондай-ақ оларды ХҚЕС талаптарына қарсы келмейтін жағдайларда «өтелгенге дейін ұсталынатын қаржы құралдары» санатына ауыстыру ұсынылды.

Бұдан басқа, бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруға лицензиясы бар банктердің бағалы қағаздарды ұйымдастырылмаған нарықта алғаш орналастыру кезінде оларды иелену мүмкіндігі белгіленді, сондай-ақ олардың тізбесі кеңейтілді.

Банктердің немесе банк холдингінің өз облигацияларымен мәміле жасасу тәртібі оңтайландырылды.

Сақтандыру секторы

Сақтандыру секторы бойынша міндетті сақтандыру тиімділігін арттыру бойынша шаралар қабылданды, атап айтқанда, өндірістегі жазатайым жағдайларға және кәсіби ауруларына байланысты жоғалтқан еңбек ақысын өтеу бойынша төлемдерді үйлестіру және оңтайландыру арқылы қызметкердің еңбек (қызметтік) міндеттерін орындауы кезінде оны жазатайым жағдайлардан міндетті сақтандырудың баланс жасалған жүйесін құру және оның жұмыс жасауы бойынша ұсыныстар әзірленді.

Сақтандыру ұйымына жалпы белгіленген тәртіппен салық салынуға байланысты Қаржы министрлігімен бірлесіп салық салынатын табысты (еңбек сіңірілмеген сыйлықақы резерві, орындалған, бірақ мәлімделмеген шығындар резерві, жарияланған бірақ реттелмеген шығындар резерві, реттелмеген шығындар резерві) айқындау кезінде шегерілуге жататын сақтандыру резервтерінің тізбесі және оларды есептеу тәртібі белгіленді. Сонымен қатар, сақтандыру ұйымдарының сақтандыру резервтерін құру бойынша кірістер мен шығыстар сомасын есептеу тәртібі айқындалды, оған сәйкес сақтандыру ұйымының кірісі болып сақтандыру резерві мөлшерінің төмендеуі, шығысы болып – сақтандыру резервінің артуы танылады.

Осыған байланысты зейнетақы аннуитеті шарттары бойынша біржолғы төлемдерді жүзеге асыру мүмкіндігінің заңнамалық деңгейде белгіленуіне байланысты зейнетақы жасына жеткен кезде зейнетақы аннуитеті шарттарын жасауға құқығы бар сақтандырушылармен және еңбек сіңірген жылдары үшін әскери қызметшілермен жасалған зейнетақы аннуитеті шарты бойынша сақтандыру сыйлықақысын және сақтандыру төлемдерін нақты есептеуді көздейтін тиісті түзетулер енгізілді. Сонымен қатар, болашақ зейнеткерлердің мүддесін қорғау үшін кемінде 5% мөлшерінде зейнетақы аннуитеті бойынша төлемдерді міндетті жылсайынғы индекстеу көзделді.

Зейнетақылық қызмет көрсетулер секторы

Мемлекет басшысының 2013 жылғы 23 қаңтардағы БЖЗҚ құру және оған барлық жекеше ЖЗҚ шоттарын беру туралы тапсырмасын орындау аясында Ұлттық Банк БЖЗҚ

құруды және оның қызметін регламенттейтін зейнетақымен қамсыздандыру туралы заңнамаға өзгерістер енгізу бойынша тиісті жұмыс жүргізді.

Зейнетақы активтерін барлық ЖЗҚ зейнетақы активтерін БЖЗҚ-ға беру күніне дейін шығаруды болдырмау мақсатында зейнетақы активтерін тек Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарына, тазартылған алтынға, ұлттық компаниялардың және банктердің қаржы құралдарына ғана орналастыруды шектеу бойынша шаралар қабылданды.

Сонымен қатар, БЖЗҚ құрғанға дейін зейнетақы жинақтарының ЖЗҚ-дан сақтандыру ұйымдарына жылыстауын болдырмау мақсатында салымшылардың (алушылардың) зейнетақы жинақтарын ЖЗҚ-дан сақтандыру ұйымдарына аудару 2014 жылғы 1 қаңтарға дейін тоқтатыла тұрды.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңның нормаларын іске асыру аясында жұмыстар кешені жүргізілді, атап айтқанда:

Қазақстан Республикасының жинақтаушы зейнетақы жүйесінің институционалды құрылымының өзгеруіне байланысты нормативтік құқықтық актілердің талаптары сәйкес келтірілді;

ЖЗҚ-ның зейнетақы жарналарын тартуға және зейнетақы төлемдерін жүргізуге лицензияларының қолданылуының тоқтатылуына байланысты зейнетақы активтерін және міндеттемелерді қабылдау-өткізу актісіне қол қойған күннен кейінгі күннен бастап зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша ЖЗҚ-ның зейнетақы активтері мен міндеттемелерін БЖЗҚ-ға беру тәртібі белгіленді;

ЖЗҚ-ның активтері мен міндеттемелерін беруге байланысты ЖЗҚ-ның зейнетақы активтерінің құрамына кіретін қаржы құралдарын БЖЗҚ-ның өз инвестициялық портфеліне, оларды БЖЗҚ қабылдау күніне осы қаржы құралдары ЖЗҚ-ның инвестициялық портфельдерінде есепке алынған ағымдағы құны бойынша қабылдау, сондай-ақ бірінші ЖЗҚ-ның зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша зейнетақы активтері мен міндеттемелерін беру басталған күннен кейінгі күннен бастап зейнетақы активтерін есепке алу және бағалау тәртібі мен талаптары белгіленді;

БЖЗҚ-ның, ерікті ЖЗҚ-ның қызметін жүзеге асыру талабы мен тәртібі айқындалды, ерікті ЖЗҚ-ның зейнетақы активтері есебінен мәміле жасауға рұқсат берілген қаржы құралдарының тізбесі белгіленді, сондай-ақ БЖЗҚ-ның немесе ерікті ЖЗҚ-ның зейнетақы активтерінің шартты бірлігінің орташа құнын есептеу тәртібі айқындалды;

ерікті ЖЗҚ-ның ерікті зейнетақы жарналарын тарту тәртібі регламенттелді;

мемлекет тарапынан зейнетақы активтерін инвестициялаудың және БЖЗҚ-ның инвестициялық қызметі туралы толық ақпаратқа барлық адамдардың қол жеткізуін ұсынудың заңдылығына жан-жақты бақылауды жүзеге асыру мақсатында, БЖЗҚ-ға зейнетақы активтері инвестицияланған қаржы құралдары туралы мәліметтерден тұратын инвестициялық портфельдің құрылымы туралы мәліметтерді бұқаралық ақпарат құралдарында тоқсан сайын жариялау бойынша талаптар белгіленді;

ерікті ЖЗҚ-ның қаржы тұрақтылығын және төлем қабілеттілігін қамтамасыз ету аясында ерікті ЖЗҚ үшін меншікті капиталдың жеткіліктілігіне және инвестициялау лимиттеріне, есептеу әдістемесіне, ерікті ЖЗҚ-ның есептілікті ұсыну нысандары мен мерзімдеріне қойылатын талаптардан тұратын пруденциялық нормативтер белгіленді;

БЖЗҚ-ға, ерікті ЖЗҚ-ға олар Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзған, олардың лауазымды тұлғалары және қызметкерлері заңсыз әрекет жасаған немесе әрекетсіз болған, сондай-ақ «Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Заңның өзге де талаптарын орындамаған жағдайда шектеулі ықпал ету шараларын қолдану тәртібі белгіленді;

міндетті зейнетақы жарналарының, міндетті кәсіби зейнетақы жарналарының және салымшылардың (алушылардың) жеке зейнетақы шоттарындағы ерікті зейнетақы жарналарының есебінен зейнетақы жинақтарын есепке алу тәртібі әзірленді;

БЖЗҚ-ның зейнетақы активтерін басқару жөніндегі кеңес мақұлдаған БЖЗҚ-ның зейнетақы активтерін орналастыру үшін рұқсат етілген құралдардың тізбесін ескере отырып БЖЗҚ-ның инвестициялық дефлорациясын қабылдағанға дейін қолданылатын қаржы құралдарының түрлері бойынша зейнетақы активтерін инвестициялау объектілерін және инвестициялау лимиттерін айқындауды көздейтін БЖЗҚ-ның уақытша инвестициялық декларациясы қабылданды;

БЖЗҚ-ның және ерікті ЖЗҚ-ның зейнетақы төлемдерінің салымшысымен (алушысымен) ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар жасасу тәртібі әзірленді, сондай-ақ БЖЗҚ-ның және ерікті ЖЗҚ-ның шартты жасасқаны туралы құжаттардың тізбесі, оларды ұсыну, қарау және қабылдау тәртібі айқындалды;

ерікті зейнетақы жарналары есебінен БЖЗҚ-мен, ерікті ЖЗҚ-мен жасалатын зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттың үлгі нысандары, салымшы (алушы) өз пайдасына жасайтын шарттың және салымшы (жеке немесе заңды тұлға) үшінші тұлғаның пайдасына жасайтын шарттың үлгі нысандары бекітілді;

БЖЗҚ зейнетақы активтерін басқаруы үшін Ұлттық Банктің лицензиясы негізінде қызметін жүзеге асыратын инвестициялық портфельді басқарушыны таңдау тәртібі және талаптары регламенттелді;

БЖЗҚ-ның және ерікті ЖЗҚ-ның тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру тәртібі белгіленді;

зейнетақы активтері мен лицензияны ерікті қайтарған кезде немесе ерікті зейнетақы жарналарын тарту құқығымен инвестициялық портфельді басқаруға берілген лицензиядан айырғанда, ерікті ЖЗҚ-ны ерікті және мәжбүрлеп тарату кезінде ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша міндеттемелерді беру тәртібі әзірленді;

ерікті ЖЗҚ-ны қайта ұйымдастыруға рұқсат беру талаптары мен тәртібі, сондай-ақ ерікті зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша зейнетақы активтерін қосылатын ерікті ЖЗҚ-ны ерікті зейнетақы жарналары есебінен қайта құрылған ерікті ЖЗҚ-ға берудің тәртібі айқындалды;

қолданыстағы электрондық ақпараттық ресурстардың сенімді және тұрақты қызмет етуін қамтамасыз ету және БЖЗҚ мен ерікті ЖЗҚ-ның ақпараттық қауіпсіздігі жүйесін құру мақсатында зейнетақы активтері мен жинақтарын есепке алу үшін БЖЗҚ мен ерікті ЖЗҚ-ның автоматтандырылған ақпараттық жүйелеріне талаптар белгіленді;

зейнетақы активтерін есепке алу және БЖЗҚ инвестициялық портфеліндегі және ерікті ЖЗҚ инвестициялық портфеліндегі қаржы құралдарын бағалау тәртібі әзірленді.

Бағалы қағаздар нарығы

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне микроқаржы ұйымдарының қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2012 жылғы 26 қарашадағы Қазақстан Республикасының Заңының 1-бабының 9-тармағын іске асыру мақсатында Ұлттық Банктің үлесін «Қазақстанның қор биржасы» АҚ-тың дауыс беруші акцияларының жалпы санының елу пайызынан астам мөлшеріне дейін ұлғайту бойынша шаралар қабылданды.

Осындай шараларды қабылдаудың нәтижесінде «Қазақстанның қор биржасы» АҚ-тың 397,014 акциясы сатып алынды, ол «Қазақстанның қор биржасы» АҚ капиталындағы Ұлттық Банктің үлесін 50,1001%-ға арттырды.

Бизнес жүргізу үшін әкімшілік кедергілерді төмендету мен оңтайлы талаптар құру мақсатында инвестициялық қорды басқарушы компанияның бағалы қағаздардың ұйымдастырылмаған нарығында айналысқа жіберілмеген бағалы қағаздармен және брокерлік ұйымдардың қызметін тартпастан, өз бетінше заңды тұлғалардың жарғылық капиталына қатысу үлесімен мәмілелер жасасу мүмкіндігін көздейтін іс-шаралар іске асырылды.

Біліктілік мүдделері қаражаты есебінен ғана сатып алуға рұқсат берілген қаржы құралдарын сатып алу тәртібін жетілдіру мақсатында, осындай қаржы құралдарын сатып алуды, оларды мұра тәртібімен сатып алу жағдайларын қоспағанда, сондай-ақ сот актілері негізінде берілетін атқарушылық парақты орындау кезінде қадағалау және бақылау тетігін регламенттейтін шаралар қабылданды.

Инвесторлардың құқықтары мен мүдделерін қорғау тетігін жетілдіру аясында бағалы қағаздар нарығындағы айқындылықты арттыруға және бағалы қағаздарды ұстаушылардың мүддесін қозғайтын ақпаратты ашу тәртібін жетілдіруге бағытталған шаралар іске асырылды. Атап айтқанда, бағалы қағаздары қаржылық есептілік және қор биржасы депозитарийінің ақпараттық ресурсында отандық қор биржасының тізіміне енгізілген резидент емес эмитенттің ақпаратты ашу тетігі жетілдірілді.

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың қаржылық тұрақтылығын арттыру мақсатында, бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті, инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесіне қойылатын талаптар жетілдірілді.

Инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысының жауапкершілігін арттыру мақсатында Ұлттық Банктің бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне және инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысына және ірі қатысушысының белгілеріне ие тұлғаға шектеулі ықпал ету шараларын қолдануының тәртібі регламенттелді. Сонымен бірге инвестициялық портфельді басқарушының меншікті капиталының жеткіліктілігі коэффициенттерін ірі қатысушының қолдауы бойынша шаралар қабылданды.

Эмитенттің эмиссиялық бағалы қағаздар бойынша міндеттемелері және (немесе) клиенттердің шоттарындағы (қосалқы шоттарындағы) ақша бойынша талап ету құқықтарын растау тәртібін регламенттеу және осындай талап ету құқықтарымен мәмілелерді тіркеу мақсатында номиналдық ұстау, бағалы қағаздармен мәмілелер жасасу қызметін көрсететін Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларын тіркеу қағидалары жетілдірілді.

Қаржы ұйымдарының қызметін реттеудің жалпы мәселелері

Қаржы ұйымының тарату комиссиясы төрағасының және (немесе) мүшесінің (мүшелерінің) лауазымына кандидаттарды іріктеу рәсімінің айқындылығын қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Мәжбүрлеп таратылатын банктің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымы мен ЖЗҚ-ның тарату комиссиясын тағайындау және босату қағидаларын және тарату комиссиясының төрағасы мен мүшелеріне қойылатын талаптарды бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 71 қаулысы қабылданды.

Көрсетілген қаулымен өзге қаржы ұйымының тарату комиссиясының төрағасы немесе мүшесі болып табылатын (болып табылған) кандидат, депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның және Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қорының қызметкері болып табылатын кандидаттың құжаттарды (тиісті ұйымның қолдаухаты негізінде әңгімелесуге рұқсат беру) ұсынуының оңтайландырылған тәртібі көзделді, тарату комиссиясының төрағасын және (немесе) мүшесін міндеттемелерді орындаудан босату негіздемелерінің тізбесі белгіленді, депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның және Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қорының қолдаухаты бойынша босату рәсімімен толықтырылды, кандидаттарды әңгімелесу рәсімін жүргізгенге дейін тестілеу өткізу рәсімі енгізілді.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» 2013 жылғы 21 маусымдағы Қазақстан Республикасының Заңын қабылдаумен байланысты және қаржы ұйымдарын бақылау мен қадағалауды жетілдіру мақсатында Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы ұйымдарын бақылау мен қадағалау мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 212 қаулысы қабылданды, онымен зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы түзетулерге байланысты мынадай негізгі өзгерістер енгізілген:

зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды жүзеге асыратын ұйымның ЖЗҚ акцияларын сенімгерлік басқаруға не банктің, инвестициялық портфельді басқарушы сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының, банк холдингінің, сақтандыру холдингінің ірі қатысушысының белгілері бар тұлғаға беру жөніндегі құқықтық қатынастар алып тасталды, бұл ретте банктің, инвестициялық портфельді басқарушы сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының, банк холдингінің, сақтандыру холдингінің ірі қатысушысына тиесілі инвестициялық портфельді басқарушы ұйымның акцияларын сенімгерлік басқаруды жүзеге асыру тәртібі регламенттелді;

ЖЗҚ-ның және зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды жүзеге асыратын ұйымның ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге келісім беру бойынша уәкілетті органның міндеттемелері алып тасталды, бұл ретте инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге келісім беру және келісімді қайтарып алу бойынша міндеттемелері, сондай-ақ көрсетілген келісімді алу үшін ұсынылатын құжаттарға қойылатын талаптар белгіленді;

Ұлттық Банктің Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын бақылау мен қадағалау комитетінің қаржы ұйымдарының, банктік, сақтандыру холдингтерінің басшы қызметкерлерін тағайындауға (сайлауға) келісім беру тәртібі жетілдіріліп, көрсетілген келісімді алу үшін қажетті құжаттардың тізбесі белгіленді;

өтініш беруші үшін, брокерлік және (немесе) дилерлік қызметтен ерікті зейнетақы жарналарын тарту құқығымен қоса, инвестициялық портфельді басқару жөніндегі қызметті жүзеге асыруға және қоса атқаруға айлық есептік көрсеткіштің 800 000 еселенген мөлшеріндегі жарғылық капиталдың ең кіші мөлшері белгіленді.

VII. ҚАРЖЫ НАРЫҒЫНЫҢ СУБЪЕКТІЛЕРІ: ЖАЙ-КҮЙІ ЖӘНЕ ҚАДАҒАЛАУ

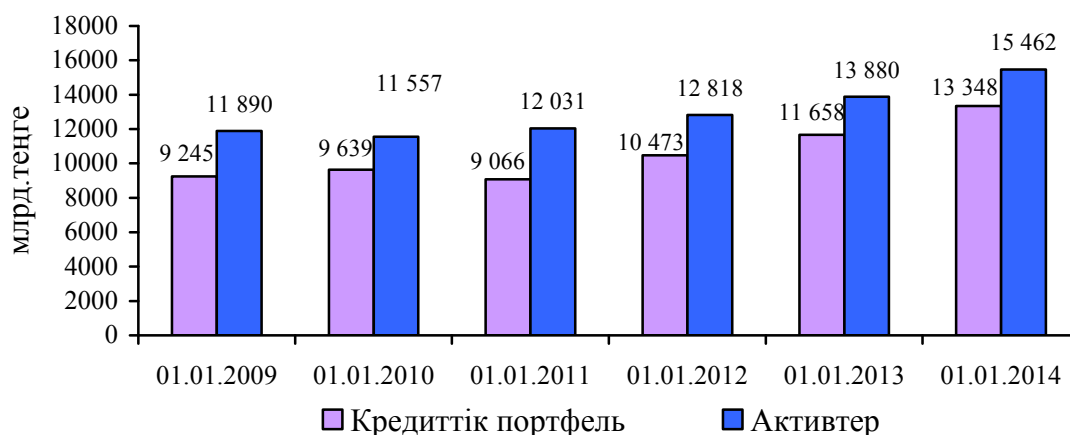
7.1. Банктік және банктік емес сектор

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 38 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 10¹¹ ұйым, оның ішінде 2 ипотекалық ұйым жұмыс істеді.

2013 жылы банк секторының активтері 1,6 трлн. теңгеге немесе 11,4%-ға өсті және 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 15,5 трлн. теңгені құрады (7.1.1-сурет).

7.1.1-сурет

Банктер активтерінің және кредиттік портфелінің серпіні

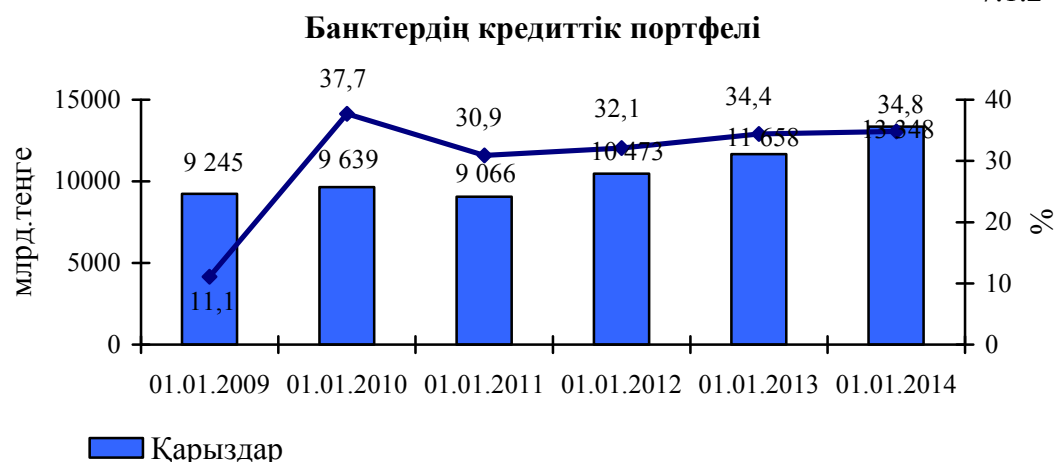

¹¹ «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК-ні қоса алғанда

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банк секторының кредиттік портфелі 2013 жылдың басынан бастап 14,5%-ға немесе 1,7 трлн. теңгеге өсіп, 13,3 трлн. теңгені құрады.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ХҚЕС сәйкес қалыптастырылған провизиялар банк секторының кредиттік портфелі бойынша 4,6 трлн. теңгені немесе жиынтық кредиттік портфельдің 34,8%-ын құрады (7.1.2-сурет).

7.1.2-сурет

Негізгі борыш және (немесе) есептелген сыйақы бойынша 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздар 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 4,2 трлн. теңгені құрады, банктердің жиынтық кредиттік портфельдегі үлесі 31,2%-ды құрады.

Банктердің міндеттемелері 2013 жылы 1,5 трлн. теңгеге немесе 12,7%-ға өсіп, 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 13,4 трлн. теңгені құрады.

Сыртқы міндеттемелер 2013 жылы 0,2 трлн. теңгеге немесе 13,1%-ға қысқарды және 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 1,4 трлн теңгені құрады, олардың жиынтық міндеттемелердегі үлесі бір жылда 13,8%-дан 10,6%-ға дейін азайды (7.1.3-сурет).

7.1.3-сурет

Ипотекалық ұйымдар

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ипотекалық ұйымдар активтерінің жиынтық мөлшері 153,6 млрд. теңгені құрады, бұл 2013 жылғы 1 қаңтардағы көрсеткіштен 43,5 млрд. теңгеге немесе 39,5%-ға артық.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ипотекалық ұйымдардың жиынтық несие портфелі 97,7 млрд. теңгені құрады, бұл 2013 жылдың басында қалыптасқан көрсеткіштен 42,3 млрд. теңгеге немесе 76,4%-ға артық (7.1.4-сурет).

7.1.4-сурет

Ипотекалық ұйымдардың активтерінің және несие портфелінің серпіні

Ипотекалық ұйымның жиынтық несие портфеліндегі ең үлкен – 99,6% үлесі «Қазақстандық ипотекалық компания» ипотекалық ұйымы» АҚ берген кредиттерге тиесілі.

Мерзімі өткен сыйақыны қосқанда, мерзімі өткен берешектің үлес салмағы 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ипотекалық ұйымдардың жиынтық кредит портфелінде 0,4%-ды немесе 398 млн. теңгені құрады, оның ішінде 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі 0,37% немесе 357 млн. теңге болды.

Есепті күні қалыптастырылған провизиялардың сомасы 3,5 млрд. теңгені құрады, ипотекалық ұйымдардың несие портфеліндегі қалыптастырылған провизиялардың үлес салмағы 3,5%-ды құрады.

Өзге банктік емес ұйымдар

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша өзге банктік емес ұйымдардың¹² жиынтық активтері жыл басынан 9,6%-ға өсіп, 613,3 млрд. теңгені құрады.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша агроөнеркәсіп кешені саласындағы ұлттық басқарушы холдингтің еншілес ұйымдарының жиынтық кредит портфелі жыл басынан 21,1%-ға артып, 341,5 млрд. теңгені құрады.

Агроөнеркәсіп кешені саласындағы ұлттық басқарушы холдингтің еншілес ұйымдарының жиынтық кредит портфеліндегі мерзімі өткен берешектің (мерзімі өткен сыйақыны қосқанда) үлесті салмағы 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 12,7%-ды (43,4 млрд теңгені) құрады, оның ішінде 90 күннен астам мерзімі өткен берешегінің үлес салмағы жыл басынан 4,5 және 4,8 пайыздық тармаққа азайып, 11,4% (39,0 млрд. теңге) болды.

¹² «Қазақстан қор биржасы» АҚ пен «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ-ты қоса алғанда

Лицензиялау

2013 жылы Қаржылық қадағалау комитеті банктер жүзеге асыратын банктік және өзге де операциялардың қосымша түрлерін жүргізуге банктерге 4 лицензия берді. Банк атауының және (немесе) заңды мекенжайының өзгеруіне байланысты 3 лицензия қайта ресімделді.

Сонымен бірге банктік қарыз операцияларын шетел валютасында жүргізуге банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 1 ұйымға лицензия берілді.

Қашықтықтан қадағалау

Банктер мен банктік емес ұйымдарды, атап айтқанда агроөнеркәсіп кешені саласындағы ұлттық басқарушы холдингінің еншілес ұйымдарын, ипотекалық ұйымдарды және Ұлттық пошта операторын қашықтықтан қадағалау олар үшін Қазақстан Республикасының заңнамасымен белгіленген талаптардың сақталуын бақылауға, реттеуіштік есептілікті, оның ішінде банктер үшін белгіленген пруденциялық нормативтерді орындау бойынша есептілікті талдауға негізделеді. Сонымен қатар қадағаланатын субъектінің өзімен ерекше қатынастағы тұлғалармен жасасқан мәмілелері туралы ақпаратты талдауға, CAEL жүйесінің құрауыштары бойынша банк қызметін сипаттайтын көрсеткіштер жүйесін пайдалану мен қабылданатын тәуекел түрлеріне негізделеді.

Қашықтықтан қадағалау шеңберінде банктердің реттеуіштік есептілігін қарау қорытындылары бойынша, оның ішінде банк конгломераттарының құрамына кіретін 48 банк бойынша 152 статус-репорт, оның ішінде банк конгломераттарының құрамына кіретін 96 банк бойынша 304 статус-шолу жасалды.

Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымның реттеуіштік есептілігін қарау қорытындылары бойынша қашықтықтан қадағалау шеңберінде 31 статус-репорт және 21 статус-шолу, оның ішінде ипотекалық ұйымдар бойынша 11 статус-репорт және 21 статус-шолу жасалды.

Инспекциялау

2013 жылы банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға 39 инспекторлық тексеру, оның ішінде 14 жоспарлы тексеру және 25 жоспардан тыс тексеру жүргізілді.

Жоспарлы тексерулер барысында қамтылған негізгі мәселелер активтер мен шартты міндеттемелердің сапасын бағалау, капиталдың жеткіліктілігін және оның құрылымын бағалау, міндеттемелердің құрылымы, ағымдағы өтімділікті бағалау, менеджментті бағалау, нарық тәуекеліне ұшырағыштықты және тәуекелдерді басқару сапасын тексеру, проблемалық қарыздармен жұмысты бағалау, Қазақстан Республикасының банк заңнамасын, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы, Қазақстан Республикасының заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі заңнамасының сақталуына бақылау жасау, уәкілетті органға берілетін қаржылық және өзге де есептіліктің дәйекті болуын тексеру болып табылды.

Қадағалауға ден қою

Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын мыналарға қатысты бұзу фактілері бойынша қашықтықтан қадағалау қорытындысы бойынша:

банктерге 79 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, оның ішінде 22 жағдайда міндеттеме хат талап етілді, 30 жағдайда жазбаша ескерту жасалды, 25 жағдайда жазбаша ұйғарым шығарылды, 2 жағдайда жазбаша келісім жасалды;

банктік емес ұйымдарға 11 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, оның ішінде 7 жағдайда жазбаша ұйғарым, 4 жағдайда жазбаша ескерту жасалды;

кредиттік бюроға 1 жағдайда жазбаша ұйғарым шығарылды.

Одан басқа, 2013 жылы:

14,5 млн. теңге айыппұл салу және өндіріп алу түріндегі 27 санкция;

13 банкке қатысты лицензияның қолданылуын тоқтата тұру, 1 ипотекалық ұйымды лицензиясынан айыру түрінде санкция қолданылды.

Банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға 2013 жылы жүргізілген инспекциялық тексерулердің қорытындысы бойынша 29 шектеулі ықпал ету шарасы (14 жазбаша міндеттеме, 13 жазбаша ескерту, 2 жазбаша ұйғарым талап етілді) және 91 әкімшілік тәртіптік (оның ішінде 30-ы лауазымды тұлғаларды) жазалау шарасы қолданылды. Есепті кезеңде банктерді және банктік емес ұйымдарды әкімшілік тәртіптік жазалаудың жалпы мөлшері 2013 жылы 30,4 млн. теңгені құрады, оның ішінде 4,8 млн. теңге Заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзғаны үшін болды.

7.2. Сақтандыру секторы

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша сақтандыру секторында 34 сақтандыру ұйымы, 14 сақтандыру брокері және 72 актуарий бар.

2014 жылғы 1 қаңтарда сақтандыру ұйымдары активтерінің жиынтық көлемі 523,4 млрд. теңгені құрады, бұл 2013 жылғы 1 қаңтардағы осыған ұқсас көрсеткіштен 18,2%-ға артық.

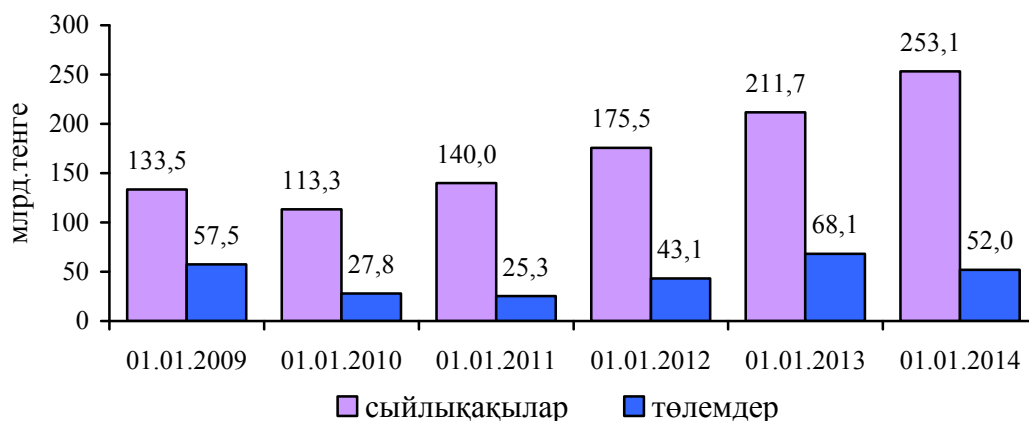
2013 жылғы жиынтық меншікті капитал 6,2%-ға өсіп, 254,6 млрд. теңгені құрады.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша сақтандыру ұйымдары міндеттемелерінің сомасы 268,8 млрд. теңгені құрады, бұл осыған ұқсас 2013 жылғы осы күнмен салыстырғанда 32,4%-ға артық. Сақтандыру резервінің сомасы 240,3 млрд. теңгені немесе міндеттемелердің жиынтық көлемінің 89,4%-ын құрады, яғни бұл 2013 жылғы 1 қаңтардағы осыған ұқсас көрсеткіштен 37,9%-ға артық.

Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдары тікелей сақтандыру шарттары бойынша қабылдаған сақтандыру сыйлықақыларының 2013 жылғы жиынтық көлемі 253,1 млрд. теңгені¹³ құрады, бұл 2012 жылғы осыған ұқсас кезеңде жиналған көлемнен 19,6%-ға артық (7.2.1-сурет).

7.2.1-сурет

Сақтандыру сыйлықақыларының, сақтандыру төлемдерінің серпіні

Сақтандыру сыйлықақыларының құрылымында негізгі үлесті ерікті мүлдітік сақтандыру – 107,9 млрд. теңге немесе сақтандыру сыйлықақыларының жалпы көлемінің 42,6%-ын алады, ерікті жеке сақтандыру бойынша 92,1 млрд. теңге немесе 36,4%, міндетті сақтандыру бойынша – 53,1 млрд. теңге немесе 21,0% жиналды.

2013 жылы жасалған сақтандыру төлемдерінің жалпы көлемі 2012 жылғы осыған ұқсас кезеңмен салыстырғанда 23,6%-ға төмендеп, 52,0 млрд. теңгені құрады.

¹³Қайта сақтандыру шарттары бойынша қабылданған сақтандыру сыйлықақыларын шегергендегі сома көрсетілген.

Сақтандыру түрлері бойынша сақтандыру төлемдерінің құрылымы мынадай: ерікті жеке сақтандыру – 43,8%, міндетті сақтандыру – 38,5%, ерікті мүлктік сақтандыру – 17,7%.

Қайта сақтандыруға жіберілген сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 75,1 млрд. теңгені немесе сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемінің 29,7%-ын құрады. Бұл ретте, Қазақстан Республикасының резидент еместеріне қайта сақтандыруға сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемінің 24,1%-ы жіберілді.

Лицензиялау

Қосымша сақтандыру сыныптарын қоса алғанда, сақтандыру (қайта сақтандыру) қызметін жүзеге асыруға сақтандыру ұйымдарына 5 лицензия берілді.

Сақтандыру брокері қызметін жүзеге асыру құқығына 2 лицензия және жеке тұлғаларға сақтандыру нарығында актуарлық қызметті жүзеге асыру құқығына 2 лицензия берілді.

Мүлкті бағалау жөніндегі қызметті жүзеге асыруға (зияткерлік меншік объектілерін, материалдық емес активтер құнын қоспағанда) лицензиялары бар жеке және (немесе) заңды тұлғаларға, оның ішінде 10 жеке және 26 заңды тұлғаға аккредитациялау жөніндегі 36 куәлік берілді (қайта ресімделді).

Жекелеген сақтандыру сыныптарынан сақтандыру қызметін жүзеге асыру құқығына берілген лицензияны алып тастауға немесе сақтандыру ұйымының атауының өзгеруіне байланысты сақтандыру ұйымдарының 4 лицензиясы қайта ресімделді.

12 лицензияның қолданылуы тоқтатылды, оның ішінде 1 сақтандыру ұйымының («САЯ» сақтандыру компаниясы» АҚ), 1 сақтандыру брокерінің («А-Brokers» сақтандыру брокері» ЖШС) және ерікті түрде қайтарып беруіне байланысты сақтандыру нарығындағы актуарлық қызметті жүзеге асыруға берілген 10 жеке тұлғаның лицензиясының қолданылуы тоқтатылды.

Қашықтықтан қадағалау

Қашықтықтан қадағалау аясында сақтандыру ұйымдарының, олардың ірі қатысушыларының (сақтандыру холдингтерінің), сақтандыру топтарының, сақтандыру брокерлерінің, актуарийлердің Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын, оның ішінде пруденциялық реттеуді орындауына мониторинг жүзеге асырылды. Қаржылық және реттеушілік есептілікке, сақтандыру ұйымдары қызметінің негізгі көрсеткіштерінің, сақтандырудың ірі шарттарының, сақтандыру төлемдері мен талаптарының, қайта сақтандыру қызметінің қозғалысына, қалыптасқан сақтандыру резервтерінің барабарлығына, инвестициялық портфель құрылымы бойынша тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесіндегі талаптардың орындалуына талдау жүргізілді.

Қаржылық сенімділік матрицасына сәйкес, қаржылық жай-күйі туралы тиісінше талдамалық қорытындымен, алдын-ала ескерту тестілері мен олардың рейтингі негізінде сақтандыру ұйымдарының қаржылық тұрақтылық дәрежесіне бағалау жүргізілді.

Алдын-ала ден қою шаралары аясында сақтандыру ұйымдарының қаржылық жағдайының нашарлауына ықпал ететін факторлар анықталды, нәтижесінде 26 сақтандыру ұйымынан олардың қаржылық тұрақтылығын көтеру жөніндегі іс-шаралар жоспары талап етілді.

Инспекциялау

2013 жылы 12 жоспарлы тексеру, оның ішінде 9 сақтандыру ұйымын және 3 сақтандыру брокерін тексеру жүзеге асырылды.

Жоспарлы тексерулер барысында қамтылған негізгі мәселелер – міндетті және ерікті сақтандыру шарттарын жасасу және олардың талаптарын орындау тәртібі, пруденциялық нормативтер есебінің дұрыстығы, сақтандыру агенттерінің қызметі, қайта сақтандыру қызметі, тәуекел-менеджмент жүйесінің тиімділігін бағалау, инвестициялық қызмет, сақтандыру резервтері есебінің дұрыстығы, бухгалтерлік есептің шынайылығы мен сенімділігі болып табылды.

Қадағалауға ден қою

Қаржылық қадағалау комитеті қашықтықтан қадағалау қорытындысы бойынша мыналарға қатысты шектеулі ықпал ету шараларын қолданды:

сақтандыру ұйымдарынан 99 жазбаша міндеттеме талап етілді, 50 жазбаша ұйғарым шығарылды, 22 жазбаша ескерту және 3 жазбаша келісім жасалды;

актуарийлерге 8 жазбаша ұйғарым және 17 жазбаша ескерту шығарылды;

сақтандыру брокерлерінен 2 жазбаша міндеттеме талап етілді, 2 жазбаша ұйғарым шығарылды;

сақтандыру ұйымдарының, сақтандыру холдингтерінің ірі қатысушыларына қатысты 1 жазбаша міндеттеме талап етілді, 7 жазбаша ұйғарым шығарылды, 1 жазбаша келісім жасалды.

14 сақтандыру ұйымына, 1 сақтандыру холдингіне және 2 сақтандыру брокеріне қатысты жалпы сомасы 4,9 млн. теңге болатын әкімшілік тәртіптік жаза түріндегі 25 санкция қолданылды.

Сонымен қатар, 2013 жылы 13 актуарийдің актуарлық қызметті жүзеге асыруға құқық беретін лицензиясының қолданылуы уақытша тоқтатылды және 2 актуарий актуарлық қызметті жүзеге асыруға құқық беретін лицензиясынан айырылды.

Инспекциялық тексеру қорытындысы бойынша 9 сақтандыру ұйымына және 3 сақтандыру брокеріне қатысты 24 шектеулі ықпал ету шарасы (11 жазбаша ұйғарым және 13 жазбаша міндеттеме) қолданылды. Сонымен қатар, 50 әкімшілік тәртіптік жаза (оның ішінде 8-і лауазымды тұлғаға) қолданылды. Тексеру қорытындысы бойынша сақтандыру ұйымдарына қолданылған әкімшілік тәртіптік жазаның жалпы сомасы 11,0 млн. теңгені құрады.

7.3. Бағалы қағаздар нарығы субъектілері

2014 жылғы 1 қаңтарда Қазақстан Республикасында брокерлердің және (немесе) дилерлердің саны 54-ті құрады, 11 кастодиан, 11 зейнетақы активтерін инвестициялық басқарушы, 27 инвестициялық портфельді басқарушы, 2 трансфер-агент, 1 бағалы қағаздармен сауда-саттықты ұйымдастырушы болды.

Жалпы 2013 жылы бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың жиынтық қаржылық көрсеткіштері төмендеп кетті: жиынтық активтер бойынша – 15,5%-ға және капитал бойынша – 19,9%-ға. Брокерлердің және (немесе) дилерлердің және инвестициялық портфельді басқарушылардың жиынтық қаржылық көрсеткіштерінің төмендеуі аталған қызмет түрлерін жүзеге асыруға уәкілетті орган берген лицензияларының қолданысының тоқтатылуына байланысты, осы бағалы қағаздар нарығына қатысушылар санының қысқаруына себепші болды.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мемлекеттік емес эмиссиялық бағалы қағаздар эмитентінің саны 1 698-ді құрады, бұл ретте, қолданыстағы акциялар шығарылымы бар акционерлік қоғамның жалпы саны 1 628-ді құрады. 2013 жыл ішінде уәкілетті орган 34 акция шығарылымын тіркеді.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша барлық қолданыстағы облигациялар шығарылымының саны сомалық номиналдық құны 6,0 трлн. теңге болатын 359-ды құрады, оның ішінде 169 шығарылым KASE ресми тізімінің «рейтингілік бағасы бар борыштық бағалы қағаздар» санатына енгізілді, 62 шығарылым – «рейтингілік бағасы жоқ бірінші шағын санаттың борыштық бағалы қағаздары» санатына, 16 шығарылым – «рейтингілік бағасы жоқ екінші шағын санаттың борыштық бағалы қағаздары» санатына және 1 шығарылым – «буферлік санат» санатына енгізілді. Сонымен қатар, есепті жылы 727,1 млрд. теңге шығарылымдық көлемі бар 11 облигациялық бағдарлама тіркелді.

2013 жыл ішінде жалпы көлемі 732,1 млрд. теңге болатын 39 мемлекеттік емес облигация шығарылымы тіркелді.

2013 жыл ішінде осының алдында шығарылған облигациялық қарыздар бойынша дефолтқа жол берген облигациялар эмитенттерінің тұрақсыз қаржылық жай-күйінің үрдісі сақталды. Сөйтіп, 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша купонды төлеу бойынша берешектерін және дефолтта тұрған облигациялары бойынша негізгі борыштарын өтемеген эмитенттердің саны 32-ні құрады, бұл 2013 жылғы осыған ұқсас күнмен салыстырғанда 15,6%-ға артық.

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша бағалы қағаздар нарығында 99 инвестициялық пай қоры жұмыс істеді, оның ішінде 74-і – жабық (активтері – 417,0 млрд. теңге), 10-ы – ашық (активтері – 0,3 млрд. теңге) және 15-і – аралық (активтері – 0,9 млрд. теңге), сондай-ақ 28-і акционерлік инвестициялық қор (активтері – 37,2 млрд. теңге болды).

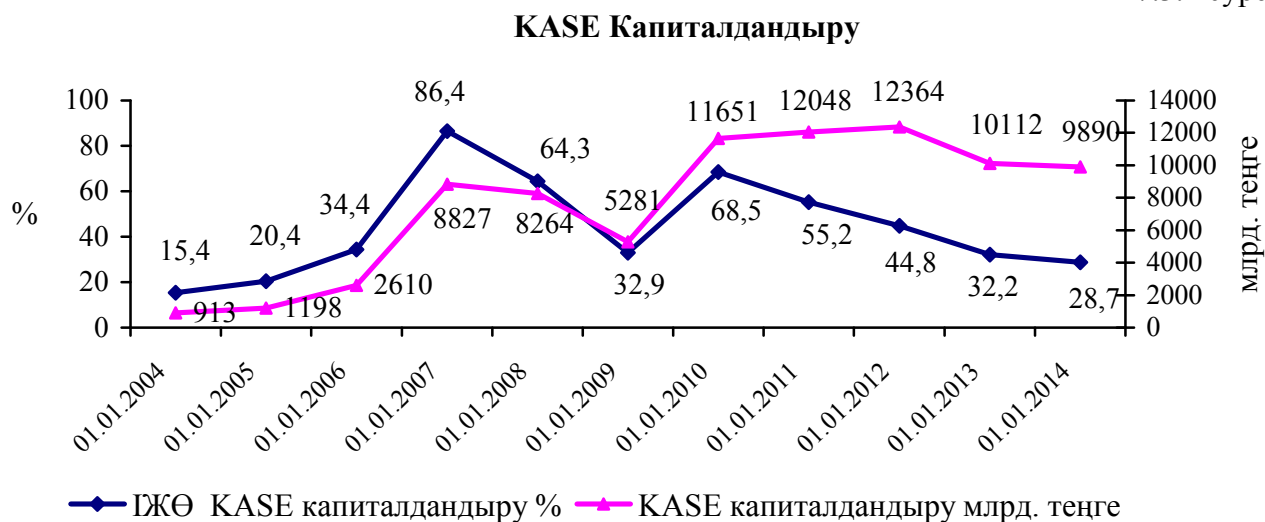
Қор нарығы

Қазақстандағы қор нарығы жай-күйінің негізгі индикаторы KASE ұсынатын ұйымдастыру нарығы болып табылады.

KASE-ге айналысқа жіберілген бағалы қағаздардың негізгі үлес салмағы, 45,1%-ды немесе 248 шығарылымды құрай отырып, «Борыштық бағалы қағаздарға» тиесілі болды. «Мемлекеттік бағалы қағаздар» секторы бойынша 35,6% немесе 196 шығарылым, «Акциялар» секторы бойынша 18,5% немесе 102 шығарылым. «Инвестициялық қорлардың бағалы қағаздары» және «Халықаралық қаржы ұйымдарының бағалы қағаздары» секторлары бойынша тиісінше 0,2% немесе 1 шығарылым және 0,5% немесе 3 шығарылым.

KASE ресми тізіміне енгізілген мемлекеттік емес бағалы қағаздар бойынша нарықты жалпы капиталдандыру 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 2013 жылдың осыған ұқсас кезеңімен салыстырғанда 2,2% -ға кеміді және абсолютті түрде 9,9 трлн. теңгені құрады (7.3.1-сурет).

7.3.1 сурет

2013 жыл ішінде мемлекеттік емес бағалы қағаздармен мәмілелер көлемі 1,2%-ға кеміді. Бұл ретте, мәмілелерді бастапқы орналастыру көлемі қомақты түрде өсті (2 есеге жуық). Акциялар бойынша мәмілелер көлемі (орналастыру және айналыс бойынша) 44%-ға кеміді, борыштық бағалы қағаздар бойынша 25,3%-ға өсті.

Лицензиялау

Номиналды ұстаушы ретінде клиенттер шоттарын жүргізу құқығымен бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруға құқық беретін бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушысының 1 лицензиясы берілді.

Ұйымның атауының өзгеруіне байланысты бағалы қағаздар нарығындағы қызметті жүзеге асыруға бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушысының 1 лицензиясы қайта ресімделді.

Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының 8 лицензиясы олардың ерікті түрде қайтарып беруіне байланысты қолданылуын тоқтатты («ИФГ КОНТИНЕНТ» АҚ, «Ренессанс Капитал Инвестментс Қазақстан» АҚ, «Orken Invest» АҚ, «Unicorn IFC (Юникорн АйЭфСи)» АҚ, «Тройка Диалог Қазақстан» АҚ, «Қазақстан Финсервис» АҚ, «FATTAN FINANCE» АҚ, «Asia Capital» басқарушы компаниясы» АҚ).

Қашықтықтан қадағалау

Қаржылық қадағалау комитеті пруденциялық нормативтердің, жарғы капиталының мөлшеріне қойылатын талаптардың, қор биржасының сауда жүйесіндегі халықаралық және бағалы қағаздардың ұйымдастырылмаған нарықтарындағы мәмілелер жасасу тәртібінің сақталуы, тәуекелдер мен ішкі бақылауды басқару жүйесінің бар-жоқтығы бойынша талаптардың, сондай-ақ Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерімен белгіленген басқа нормалар мен лимиттердің орындалуы тұрғысынан бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының қаржылық және реттеушілік есептілігін талдауын қамтитын, олардың қаржылық тұрақтылығы мониторингін қашықтықтан жүзеге асырды.

Бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларының ұсынатын есептілігінің уақтылы ұсынылуына, толықтығы мен мазмұндылығына, есептердің ұсынылу мерзімін сақтауға, бағалы қағаздарды орналастыру қорытындысы туралы және бағалы қағаздары KASE ресми тізіміне енгізілген эмитенттердің қаржылық есептілік туралы ақпаратын қаржылық есептілік депозитарийінің интернет-ресурсында орналастыруға және облигацияларды өтеу қорытындысы туралы есептер ұсынуға бақылауды қамтамасыз етті. Облигацияларды ұстаушылар өкілдерінің ақпаратты қаржылық қадағалау Комитетіне және облигацияларды ұстаушыларға уақтылы ұсынуына мониторинг, сондай-ақ үлестес тұлғалар туралы мәліметтерді ашу жөніндегі талаптарды акционерлік қоғамдардың орындауына мониторинг жүргізілді.

Инспекциялау

2013 жылы бағалы қағаздар нарығы кәсіби қатысушыларына 9 жоспарлы тексеру, оның ішінде номиналдық ұстаушы ретінде клиенттер шоттарын жүргізу құқығы бар брокерлік және дилерлік қызметті инвестициялық портфельді басқару жөніндегі қызметпен бірлесіп атқаратын 4 ұйымға, номиналдық ұстаушы ретінде клиенттер шоттарын жүргізу құқығы бар брокерлік және дилерлік қызметті атқаратын 1 ұйымға, инвестициялық портфельді басқару жөніндегі қызметті жүзеге асыратын 3 ұйымға, және бағалы қағаздармен және өзге қаржы құралдарымен сауда-саттықты ұйымдастыру қызметін, қаржы құралдарымен мәмілелер жасасу жөніндегі қызметті және банктік операциялардың жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар қызметін жүзеге асыратын 1 ұйымға тексеру жүргізілді.

Сонымен қатар, номиналдық ұстаушы ретінде клиенттер шоттарын жүргізу құқығы бар брокерлік және дилерлік қызметті, сондай-ақ кастодиандық қызметті жүзеге асыруға лицензиялары бар 2 банкті тексеру аясында бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қызметті жүзеге асыру тәртібін реттеуші заңнама талаптарын сақтау мәселелері қаралды.

Бұдан басқа, 2013 жылы 5 жоспардан тыс тексеру жүргізілді, оның ішінде бағалы қағаздар нарығы кәсіби қатысушыларына 4 тексеру және 1 эмитентке 1 тексеру жүргізілді.

Бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қатысушыларды тексерудің шешуші мәселелері мыналар болып табылды: инвестициялық қорлардың активтерін және клиенттердің инвестициялық портфельдерін инвестициялық басқару тәртібін жүзеге асыру, бағалы қағаздармен мәміле жасасу, сондай-ақ бағалы қағаздарды номиналдық ұстау, бағалы қағаздармен операцияларды тіркеу, тәуекелдерді басқару жүйесінің қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкестігі, уәкілетті органға кезеңдік есептілікті ұсыну шынайылығы мен толықтығы, заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және

терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы Қазақстан Республикасының заңнамасын сақтау.

Қадағалауға ден қою

Бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қатысушыларға қатысты қашықтықтан қадағалау қорытындысы бойынша 113 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды (оның ішінде, 44 жазбаша ұйғарым шығарылды, 69 міндеттеме хат талап етілді).

Бұдан басқа, бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қатысушыларға қатысты – 6 жеке тұлғаға, 2 жауапкершілігі шектеулі серіктестікке және 1 инвестициялық қорға жалпы сомасы 9,8 млн. теңге болатын 27 әкімшілік айыппұл салынды.

Сонымен бірге, бағалы қағаздар нарығының бір субъектісінің лауазымды тұлғасына қатысты қаржылық қадағалау комитетінің құзыретіне сәйкес өз міндетін орындауы кезінде қарсылық көрсетіп, қажетті құжаттар, материалдар және өзге де мәліметтер, ақпараттар беруден бас тартқаны үшін хаттама жасалды. Бұл ретте, 346,2 мың теңге мөлшеріндегі айыппұлды Алматы қаласы Мамандандырылған ауданаралық әкімшілік соты салды.

Эмитенттерге қатысты 744 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды (оның ішінде 447 жазбаша ұйғарым шығарылды және 297 міндеттеме хат талап етілді).

11 эмитент пен 5 лауазымды тұлғаға қатысты жалпы сомасы 10,0 млн. теңгеге әкімшілік айыппұл салынғаны туралы қаулы шығарылды.

Бұдан басқа, 2013 жылы бағалы қағаздар нарығындағы қызметті реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасын жүйелі түрде бұзуына байланысты «Greenwich Capital Management» АҚ-ты лицензиядан айыру туралы шешім қабылданды.

Бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне қатысты инспекциялық тексерулер қорытындысы бойынша 12 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, ал нақты айтқанда, 7 міндеттеме хат талап етілді, сондай-ақ 5 жазбаша ұйғарым шығарылды.

Сонымен бірге, бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне қатысты жүргізілген тексерулер қорытындысы бойынша санкциялар және жалпы сомасы 21,1 млн. теңгеге, оның ішінде 2,2 млн. теңгеге заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзғаны үшін 44 әкімшілік тәртіптік жаза қолданылды (оның ішінде 11-і лауазымды тұлғаларға).

7.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі

2014 жылғы 1 қаңтарда Қазақстан Республикасында 1 БЖЗҚ және 9 ЖЗҚ жұмыс істеді.

Зейнетақы жинақтарының мөлшері 2013 жылға 550,2 млрд. теңгеге немесе 17,3%-ға ұлғайып, 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 3 733,4 млрд. теңге болды.

ЖЗҚ салымшыларының (алушыларының) саны міндетті зейнетақы жарналары бойынша 9 449 901 зейнетақы жинағының жалпы сомасымен 3 732 млрд. теңге болды. Өз кезегінде зейнетақы жинағының жалпы сомасы 1,5 млрд.теңге болатын ерікті және ерікті-кәсіптік зейнетақы жарналары бойынша ЖЗҚ салымшыларының (алушыларының) саны былтырғы осы тақылеттес күнге 47 133 болды.

2013 жылға таза инвестициялық кіріс 88,7 млрд. теңгеге немесе 13,3%-ға ұлғайды, 2014 жылғы 1 қаңтарда 756,1 млрд.теңге болды. Бұл ретте, 2013 жылға зейнетақы жинақтары сомасындағы таза инвестициялық кірістің үлесі 2013 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 21,0%-дан 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 20,3%-ға дейін 0,7 пайыздық тармаққа төмендеді.

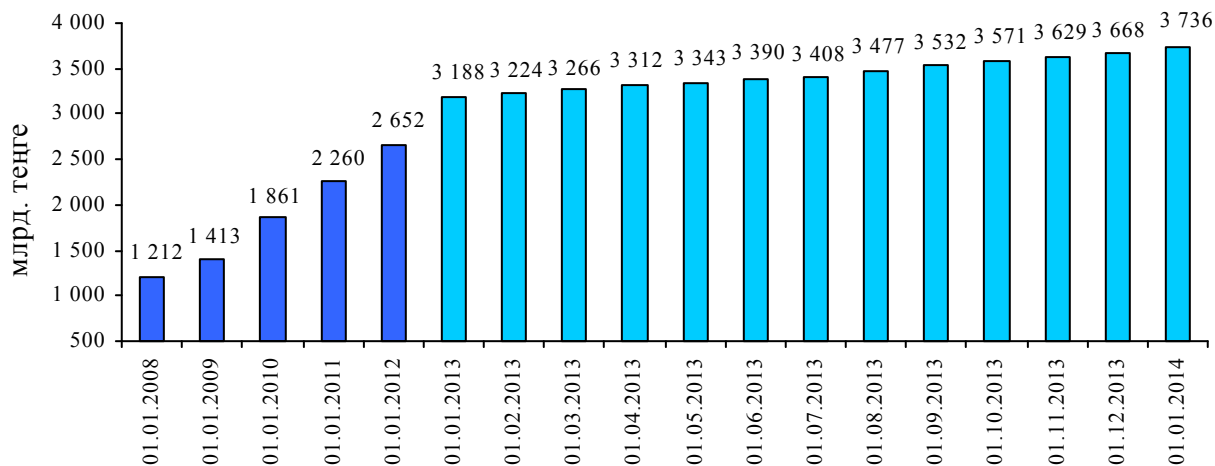
ЖЗҚ және БЖЗҚ зейнетақы активтерінің құрылымы

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ЗАИБЖАҰ инвестициялық басқаруындағы және Ұлттық Банктегі зейнетақы активтерінің жиынтық көлемі 2013 жылдың басынан бастап 547,7 млрд. теңгеге немесе 17,2% ұлғайып, 3 735,9 млрд. теңге болды.

Зейнетақы активтерінің орташа айлық ұлғаюы 2013 жылғы 1 қаңтардан бастап 2014 жылғы 1 қаңтарға дейінгі кезеңде 45,6 млрд.теңге болды (7.4.1-сурет).

7.4.1-сурет

ЖЗҚ және БЖЗҚ зейнетақы активтерінің жиынтық көлемінің өзгеру серпіні

2014 жылғы 1 қаңтарда зейнетақы активтері есебінен ЖЗҚ және БЖЗҚ инвестициялық портфелінің негізгі үлесін Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары мен Қазақстан Республикасы эмитенттерінің корпоративтік бағалы қағаздары иеленді (тиісінше 50,9%-ы және былтырғы осыған ұқсас күнге ЖЗҚ инвестицияланған зейнетақы активтерінің жалпы көлемінің 28,6%-ы).

Өз кезегінде шетел эмитенттерінің бағалы қағаздарға инвестицияның көлемі 302,8 млрд. теңге болды (инвестицияланған зейнетақы активтері көлемінің 8,3%-ы). Екінші деңгейдегі банктердегі салымдардың үлесіне 8,5%-ға немесе 307,5 млрд. теңгеге сәйкес келеді.

Лицензиялау

Зейнетақы жарналарын және зейнетақы төлемдерін тарту бойынша қызметті, зейнетақы активтерін инвестициялық басқару бойынша қызметті, бағалы қағаздар нарығында қосу арқылы ұйымды қайта ұйымдастыруға байланысты, клиенттердің шоттарын жүргізу құқығынсыз брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруға 1 лицензия қайта ресімделді.

«Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» ЖЗҚ» АҚ-тың ерікті қайтаруына байланысты зейнетақы жарналарын тарту және зейнетақы төлемдерін жүзеге асыру жөніндегі қызмет пен бағалы қағаздар нарығындағы қызметті жүзеге асыруға берілген лицензиясының қолданылуы тоқтатылды.

Қашықтықтан қадағалау

2013 жыл ішінде ЖЗҚ және ЗАИБЖАҰ қызметіне қашықтықтан қадағалау шеңберінде, пруденциялық нормативтердің, жарғылық капиталының мөлшеріне қойылатын талаптардың, қор биржасының сауда жүйесінде, халықаралық және ұйымдастырылмаған бағалы қағаздардың нарығында мәмілелер жасасу тәртібінің, сондай-ақ Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерінде белгіленген басқа да нормалар мен лимиттердің сақталуы тұрғысынан, олардың қаржылық және реттеуіш есептілігін талдауды қамтитын, ЖЗҚ мен ЗАИБЖАҰ-тың қаржылық тұрақтылығына мониторинг жүзеге асырылды.

ЖЗҚ-ның тәуекелдерді басқарудың тиісті жүйесінің болуына талаптардың орындалуына, оның ішінде Қаржылық қадағалау комитетіне ЖЗҚ ұсынатын реттеуіш есептіліктің негізінде бақылау жүргізілді. 2013 жылы ЖЗҚ мен ЗАИБЖАҰ-ға қатысты 21 құжаттамалық тексеру аяқталды.

Сонымен бірге, заңнама талаптарына сәйкес 2013 жыл ішінде барлық ЖЗҚ мен ЗАИБЖАҰ-да Қаржылық қадағалау комитетінің өкілдері акционерлердің жалпы жиналысының, Директорлар кеңесінің, Басқарманың және ЖЗҚ мен ЗАИБЖАҰ-ның инвестициялық комитеттерінің отырыстарында бақылаушылар ретінде қатысты.

Одан басқа, БЖЗҚ-ның зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарты бойынша ЖЗҚ-ның активтері мен міндеттемелерін беру процесін қашықтықтан бақылау жүзеге асырылды.

Инспекциялау

2013 жылы ЖЗҚ-ның қызметіне 2 жоспарлы тексеру және 2 жоспардан тыс тексеру жүргізілді.

Тексеру барысында қаралуға тиісті негізгі мәселелер мынадай болды: зейнетақы шарттарын жасасу, оның ішінде салымшылардың (алушылардың) жеке зейнетақы шоттарын ашу және жүргізу тәртібі, сондай-ақ Зейнетақы төлеу жөніндегі мемлекеттік орталықпен өзара іс-қимыл тәртібі; зейнетақы төлемдерін жүзеге асыру және алу кезінде салымшылардың құқықтарын сақтау, сондай-ақ жинақталған зейнетақы қаражатын аудару; меншікті және зейнетақы активтерін инвестициялау, оның ішінде жергілікті және халықаралық бағалы қағаздар нарығында мәмілелер жасасу, ішкі бақылау мен тәуекелдерді басқару жүйелерінің қолданыстағы заңнама талаптарына сәйкес келуі.

Қадағалауға ден қою

2013 жылы ЖЗҚ мен ЗАИБЖАҰ-ны қашықтықтан қадағалауды жүзеге асыру нәтижелері бойынша 13 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды (оның ішінде 5 жазбаша ұйғарым шығарылды, 6 міндеттеме хат талап етілді, 2 жазбаша келісімге қол қойылды).

Одан басқа, ЖЗҚ мен кастодиан-банкке қатысты жалпы сомасы 2,6 млн. теңгеге әкімшілік өндіріп алу түрінде 6 санкция қолданылды.

Инспекторлық тексеру нәтижелері бойынша ЖЗҚ-ға 5 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, оның ішінде 3 міндеттеме хат талап етілді, 2 жазбаша ұйғарым шығарылды. Сонымен қатар 8 әкімшілік өндіріп алу, оның ішінде жалпы сомасы 3,6 млн. теңгеге 1 лауазымды тұлғаға жаза қолданылды.

7.5. Тарату процесі

2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мәжбүрлеп тарату процесінде 2 банк пен 3 сақтандыру ұйымы болды.

Таратылатын қаржы ұйымдарының кредиторларымен және акционерлерімен есеп айырысуды жүзеге асыруға қатысты ақпарат 7.5.1-кестеде ұсынылған.

7.5.1-кесте

№	Таратылатын қаржы ұйымдары	2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша кредиторлардың төлемдер пайызы
<i>Банк секторы</i>		
1	«Валют-Транзит Банк» АҚ	кредиторлардың талаптары тізілімінің 3-кезегі бойынша берешектің жалпы сомасының 54,97%-ы
2	«Наурыз Банк Қазақстан» АҚ	кредиторлардың талаптары тізілімінің 3-кезегі бойынша берешектің жалпы сомасының 88%-ы
<i>Сақтандыру секторы</i>		
1	«Алтын Полис» СК» АҚ	кезектен тыс төлемдер санатына енгізілген кредиторлар талаптарының 69,8%-ына есеп айырысу жүзеге асырылды
2	«Premier Страхование» АҚ	кезектен тыс төлемдер санатына енгізілген кредиторлар талаптарының 22,5%-ын есеп айырысу жүзеге асырылды
3	«ЭкоПолис» СК» АҚ	кредиторлардың талаптары тізілімінің 3-кезегі бойынша берешектің жалпы сомасының 91%-ы

7.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау

Ұлттық Банк міндеттемелерінің бірі қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету болып табылады.

Осы міндеттерді іске асыру үшін Ұлттық Банктің ведомствосы – Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитеті мыналарды:

жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау және құқықтық көмек көрсету;

қаржылық қызметтерді көрсету кезінде белгіленген заңнамалық талаптарды сақтау бойынша қаржы ұйымдарының қызметін бақылау және тексеру;

қаржылық қызметтерді тұтынушылар құқықтарының бұзушылықтарын анықтау және қаржы ұйымдарына ықпал ету шаралары мен санкциялар қолдану;

қаржылық қызметтерді тұтынушыларға қаржылық сауаттылығын арттыру жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыру;

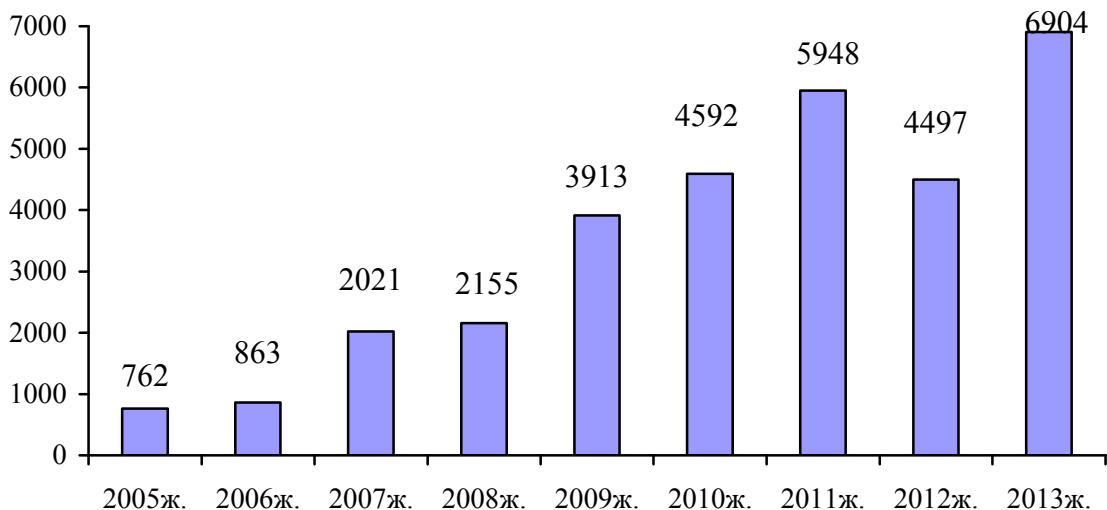
қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі заңнаманы жетілдіру арқылы жүзеге асырады.

Қазақстанның барлық халқы үшін тұтынушылардың құқықтарын қорғау бойынша шаралар кешенінің қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында 2013 жылғы наурыздан бастап Ұлттық Банктің аумақтық филиалдарында қаржы ұйымдарын бақылау және қаржылық қызмет тұтынушылардың құқықтарын қорғау бөлімдері құрылды.

2013 жылғы 1 қаңтардан бастап 31 желтоқсан аралығындағы кезең ішінде қаржылық ұйымдар қызметіне қатысты жеке және заңды тұлғалардан 3 523 өтініш, оның ішінде 3 483 жеке-дара өтінішті қамтитын 102 мемлекеттік орган мен қоғамдық бірлестіктен түсті. Сөйтіп, түскен арыздардың жалпы саны 6 904-ті құрады (7.6.1-сурет).

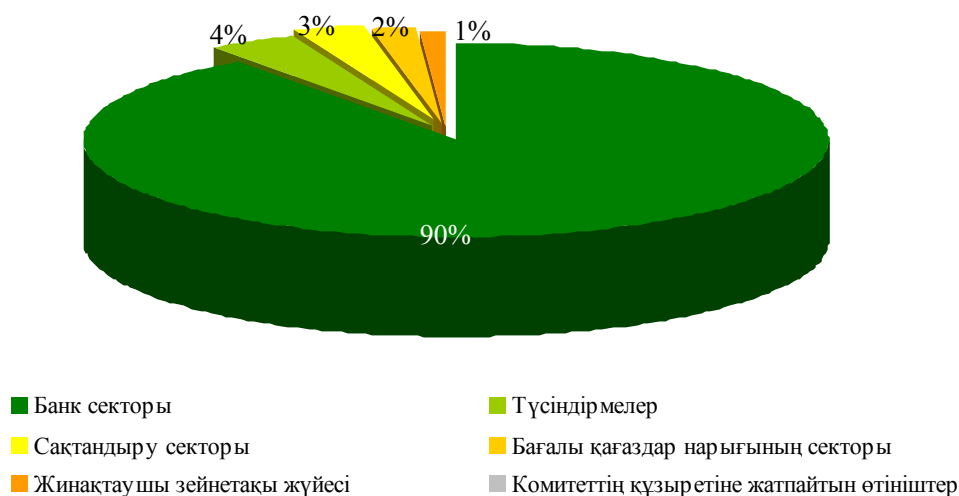
7.6.1-сурет

Қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың өтініштері

2013 жылы өтініштердің елеулі үлесі банк секторына – 90%, қалған секторларға 10%-дан келеді (7.6.2-сурет).

Қаржы нарығының секторлары бойынша өтініштердің үлесі

Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар қызметінің мәселелері бойынша есепті кезеңде 6 215 өтініш келіп түсті. Осы секторда өтініштер мен шағымдардың негізгі тақырыбы:

- ұсынылатын өнімдердің агрессивтік жарнамасына;
- ұсынылатын қызмет көрсетулердің шарттары туралы ақпаратты толық ұсынбауға;
- қарызды берген кезде қарыз алушының төлем қабілеттілігіне баламалы бағалаудың болмауына;

- қабылдануы күрделі банктік қарыз шарттарын жасасуға;
- тұтынушылардың мүдделеріне қысым жасала отырып, қаржы ұйымдары мен тұтынушылардың шарттық өкілеттіктерінің үйлесімді болмауына;

- қарыз алу мен оған қызмет етуге байланысты комиссиялардың шектеусіз тізбесіне;
- банктердің мерзімі өткен берешекті өндіріп алу бойынша уақтылы шаралар қабылдамауына;

- банк шоттарындағы ақшаға шара қолдануға және олардан 100% мөлшерде соманы есептен шығаруға;

- төлемге қабілетсіз қарыз алушылардың қарыздары бойынша негізгі борышты, сыйақыны немесе өсімпұлды есептен шығаруға қатысты болды.

Сақтандыру ұйымдары қызметі бойынша 276 өтініш келіп түсті. Сақтандыру секторында мынадай мәселелер өзекті болды:

- міндетті және ерікті түрлері бойынша сақтандыру төлемдерін жүзеге асырмау, уақытында жүзеге асырмау не толық көлемде жүзеге асырмау;

- сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудан бас тарту;

- аннуитет шарттарына сәйкес сақтандыру төлемдері бойынша міндеттемелерді орындамау;

- сақтандыру сомасы мен сыйлықтарын есепке алудың дұрыстығы.

Бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің қызметіне 207 өтініш келіп түсті. Өтініш берушілер шағымдарының негізгі үлесі шарттар жасасу, оны орындау және тоқтату, дивидендтерді төлемеу және оның мөлшерімен келіспеу, қоғам акционерлерінің мүдделерін қозғайтын ақпаратты алу тәртібінің бұзылуы мәселелеріне қатысты болды.

Жинақтаушы зейнетақы қорлары қызметінің мәселелері бойынша 138 өтініш келіп түсті. Өтініштердің негізгі бөлігі салымшылардың (алушылардың) олармен тиісті шарттарды жасамастан міндетті зейнетақы жинақтарын заңсыз аударуға, үшінші тұлғалардың алаяқтық

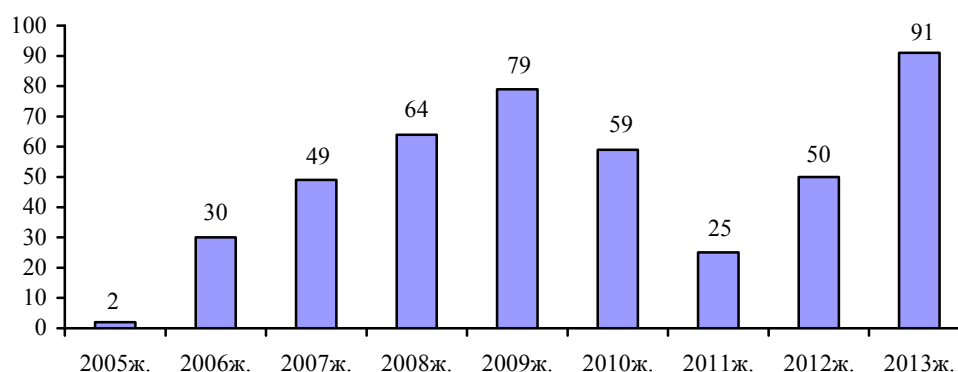
іс-әрекеттерінің нәтижесінде зейнетақы жинақтарын төлеуге, сондай-ақ инвестициялық кірісті төмендетуге қатысты болды.

Жалпы өтініштер санының тек 8%-ы ғана негізді болып табылады, яғни олар заңнама талаптары бұзушылық белгіленген өтініштер бойынша.

Анықталған 515 бұзушылық бойынша 2013 жылы 91 шектеулі ықпал ету шарасы, оның ішінде банктерге – 55, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға – 1, сақтандыру ұйымдарына – 30, бағалы қағаздар нарығының субъектілеріне – 4, жинақтаушы зейнетақы қорларына – 1 қолданылды. Шығарылған шектеулі ықпал ету шараларының саны есепті кезеңде, өткен жылдармен салыстырғанда, елеулі ұлғайды. (7.6.3-сурет)

7.6.3-сурет

Шектеулі ықпал ету шаралары

Сонымен қатар, 2013 жылы өтініштерді қарау нәтижелері бойынша 1 банктен және 2 сақтандыру ұйымынан 650 АЕК мөлшерінде әкімшілік айыппұл өндіріп алынды.

2013 жылы Қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетінің қызметкерлері 44 сот отырысына және қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың да, қаржы ұйымдарының да шағым-талаптарына байланысты сот сараптамаларын өткізуге қатысты.

2013 жыл ішінде Қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетінің басшылығы жеке тұлғалар мен заңды тұлғалардың өкілдерін қаржы ұйымдарына олардың құқықтарының бұзылу бөлігінде қарсылығын қарап, 120 жеке қабылдау өткізді.

2013 жылы проблемалы қарыз алушыларға көмек көрсету мақсатында:

қарыз алушыларға құқықтық көмек көрсете отырып, қарыз алушылардың банктердің, ипотекалық ұйымдардың өкілдерімен 210 жеке кездесу ұйымдастырылып, өткізілді;

банк өкілдерінің, әкімдіктердің, прокуратуралардың, Әділет министрілігінің Сот актілерін орындау комитетінің, «Нұр Отан» партиясының, Қазақстан қаржыгерлері қауымдастығының, қоғамдық бірлестіктер мүшелерінің қатысуымен кездесулер мен дөңгелек үстелдер өткізілді;

банктерге және ипотекалық ұйымдарға қарыз алушылар үшін мүмкіндігінше олардың берешектерін қайта құрылымдауды қарау жөнінде ұсынымдар жіберілді.

Қарыз алушылардың банктердің, ипотекалық ұйымдардың өкілдерімен кездесулері өтініш берушілердің 65%-ының тек борыштарын толық көлемде есептен шығаруды талап ететінін көрсетті.

Шағымдар мен өтініштерді талдау нәтижесі заңнама өзгерген жағдайда ғана шешілуі мүмкін бірқатар проблемалардың жүйелілігін анықтады. Талдау нәтижелері бойынша

заңнамаға тұтынушылардың құқықтары мен мүдделерін күшейтетін жаңа нормалар енгізу туралы ұсыныстар әзірленді.

Қызметкерлер шет мемлекеттердің озық тәжірибесін зерделеу мақсатында семинарларға қатысты, қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың және қаржылық сауаттылықты арттырудың өзекті проблемалары бойынша тағылымдамалардан өтті.

VIII. АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ӨНІРЛІК ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫ

8.1. Алматы қаласын ірі өңірлік қаржы орталығы ретінде дамыту

Әлемдік стандарттарға сәйкес келетін, бәсекеге қабілетті Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығын (бұдан әрі – АӨҚО) дамыту үшін жағдай жасау және оның 2020 жылға қарай Азиядағы жетекші қаржы орталықтары ондығының тобына кіруі, сондай-ақ көрсетілген міндетке қол жеткізуге бағытталған шаралар кешенін іске асыру – Ұлттық Банктің алдындағы міндеттердің бірі болып табылады.

Қаржы орталықтарын дамытудың халықаралық тәсілдерін талдау, АӨҚО-ның әлемдік ауқымдағы деңгейі мен орнын айқындау, шетелдік инвестициялық ортада танымалдылықты иелену және инвесторлар ағынын тарту үшін АӨҚО-ны Z/Yen Group Limited, Лондон, Ұлыбритания компаниясы әзірлеген 80 халықаралық қаржы орталығының рейтингтік бағалаудың мамандандырылған әдіснамасын көрсететін Global Financial Centers Index (GFCI)¹⁴ рейтингіне енгізу бойынша жұмыс ұйымдастырылып, жүргізілді. Қазіргі уақытта әлемде осы рейтингке ұқсасы жоқ. Рейтингті ұйымдастырушы - Z/Yen Group Ltd компаниясымен келіссөздер жүргізілді, ақпараттық-талдамалық сипаттағы қосымша консультациялар мен ұсыныстар алынды, сондай-ақ сауалнамаға қатысуға 350-ден аса шетелдік әріптес тартылды. Нәтижесінде, іріктеу және сауалнамалар толтыру қорытындылары бойынша АӨҚО 2012 жылы GFCI аралық рейтингіне, атап айтқанда Перспективалы қаржы орталығының тізіміне кірді. GFCI¹⁴ рейтингінің (қазан, 2013 жыл) қорытындылары бойынша Алматы сауалнамаға жақында ғана қосылған және инвесторлар тарапынан жеткілікті бағаланбаған қала ретінде түсіндіріледі.

АӨҚО-ны алға жылжыту мәселесінде өзара іс-қимыл жасау мақсатында Ұлттық Банк 2013 жылы бұдан бұрын Париждің қаржы орталығын дамытушы Францияның сауда алаңы Paris Europlace пен таратылған Қазақстан Республикасының Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының қызметін реттеу агенттігі арасында жасалған ынтымақтастық туралы меморандум (2010 жылы) аясында Париждің қаржы орталығын дамытушы Францияның сауда алаңы Paris Europlace-пен белсенді келіссөздер жүргізді. Нәтижесінде, тараптар АӨҚО-ны дамытуға бағытталған бірлескен іс-шараларды жүргізу бойынша ынтымақтастыққа, сондай-ақ тәжірибе алмасуға қызығушылығын және дайындығын білдірді.

Ұлттық Банк қызметінің маңызды бағыты «Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес АӨҚО-ның қатысушыларымен – брокерлер мен дилерлерге мемлекеттік қызметтің жекелеген түрлерін көрсету арқылы олардың қызметін жүзеге асыруға лицензиялары бар бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларымен жұмыс жүргізу болып табылды.

Ұлттық Банк «Заңды тұлғалардың мемлекеттік деректер базасы» жүйесі (Әділет министрлігінің ведомстволық жүйесі) арқылы заңнамада белгіленген тәртіпте заңды тұлғаларды – АӨҚО-ның қатысушыларын мемлекеттік тіркеуді (қайта тіркеуді) жүзеге асырады. Заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы анықтама беру осы мемлекеттік қызмет көрсетулердің нәтижесі болып табылады. Бұл мемлекеттік қызмет

¹⁴ GFCI (Global Financial Centres Index) 2007 жылғы наурыз айында іске қосылды, талдау және Лондон қаржы орталығының баламалы халықаралық қаржы орталықтарына қатысты ұстанымын беру мақсатында Лондон Ситиді басқарушы Corporation of London муниципальді орган үшін, сондай-ақ Z/Yen компаниясының көптеген клиенттері мен әріптестері үшін әзірленеді.

көрсетулерді іске асыру АӨҚО-ның бәсекеге қабілетті артықшылықтарының бірі болып табылады, өйткені «бір терезе» қағидаты бойынша жүзеге асырылады және АӨҚО-ның әлеуетті қатысушыларының заңды тұлға мәртебесін ең аз мерзімде – бір жұмыс күнінде алу рәсімін айтарлықтай жеңілдетеді.

2013 жыл ішінде «Заңды тұлғаларды – АӨҚО-ның қатысушыларын мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу)» мемлекеттік қызмет көрсетулер шеңберінде АӨҚО қатысушыларының 5 арызы қаралды, олар туралы мәліметтер Ұлттық бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің тізіліміне, «Заңды тұлғалар» мемлекеттік деректер базасына және АӨҚО қатысушыларының мемлекеттік тізіліміне енгізілді.

АӨҚО-ның қатысушыларымен жұмыс жүргізу шеңберінде Ұлттық Банк көрсететін мемлекеттік қызмет көрсетулердің келесі түрі – АӨҚО-да қызметін жүзеге асыру үшін Қазақстан Республикасының аумағына келетін шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдарға визалар беру туралы өтінішхат болып табылады. Бұл қызмет АӨҚО-ның қатысушы-компанияларында жұмыс істеу үшін келетін шетелдік азаматтар үшін визалар берудің жеңілдетілген режимін білдіреді. АӨҚО-да қызметін жүзеге асыру үшін Қазақстан Республикасының аумағына келетін шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдар Алматы қаласының халықаралық әуежайына келген кезде кіру визасын алады. 2013 жылы АӨҚО қатысушыларының 14 өтініші қаралды. Ұлттық Банктің Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің (бұдан әрі – Сыртқы істер министрлігі) Консулдық қызмет департаментіне және Алматы қаласының Ішкі істер департаментінің Көші-қон полициясы басқармасына 14 тиісті қолдау хат дайындалды. 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша АӨҚО-да жұмыс істеуге бағалы қағаздар нарығы саласында 8 шетелдік маман тартылды.

Шағын және орта бизнес компанияларының қор нарығына шығуын ынталандыру мақсатында «Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығы туралы» Қазақстан Республикасының Заңында АӨҚО-ның арнайы сауда алаңында өзінің бағалы қағаздарын орналастыруды жүзеге асырған эмитенттердің қаржылық есептілігінің аудитіне жұмсалған шығындарды өтеу мемлекеттік қызмет көрсетулері көзделген. 2013 жылы Ұлттық Банк Басқармасының 2012 жылғы 31 тамыздағы № 283 қаулысымен бекітілген АӨҚО-ның арнайы сауда алаңына жіберілген бағалы қағаздар эмитенттерінің қаржылық есептілігі аудитіне жұмсалған шығындарды өтеу қағидаларына түзетулер әзірленді. Эмитенттердің тарапынан 2013 жылы осы мемлекеттік қызмет көрсетулер бойынша өтініштер келіп түскен жоқ.

Құжаттаманы мемлекеттік органдарға ұсыну үшін ағылшын тілінен мемлекеттік тілге және орыс тіліне аудару бойынша мемлекеттік қызмет көрсетулер туралы өтініштер 2013 жылы келіп түскен жоқ. Сонымен қатар, Ұлттық Банк АӨҚО-ның қатысушыларына консультациялық қызметтер, құқықтық көмек көрсету және оларды түсіндіру жолымен тұрақты негізде қолдау көрсетуде.

«Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығы туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Ұлттық Банк функцияларының бірі АӨҚО қатысушыларының Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасын сақтауын мемлекеттік бақылау болып табылады.

Ұлттық Банк Төрағасының тиісті бұйрықтарымен бекітілген 2013 жылдың бірінші және екінші жартыжылдығында тексерулер жүргізу жоспарына сәйкес Ұлттық Банк бекіткен Тәуекелдер деңгейін бағалау критерийлеріне сәйкес тексерулердің қорытындылары бойынша елеусіз топқа жатқызылған бес акционерлік қоғамға Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасының сақталуы тұрғысынан тексеру жүргізілді.

8.2 Исламдық қаржыландыруды дамыту

Ұлттық Банк 2020 жылға дейінгі исламдық қаржыландыруды дамытудың жол картасын іске асыру бойынша жұмыс жүргізуде, оған заңнаманы одан әрі жетілдіру, ақпараттық-түсіндіру және ғылыми-білім беру жұмыстарын жүргізу, ислам қаржы

инфрақұрылымын, халықаралық ынтымақтастықты дамыту, сондай-ақ инвесторларды тарту мәселелері кіреді.

Ұлттық Банк исламдық қаржыландыру бойынша заңнаманы жетілдіру мақсатында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және исламдық қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» әзірленген заң жобасы аясында консультациялық және әдіснамалық қолдау көрсетті, Қазақстан Республикасының Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігінің, «Al Hilal» Ислам Банкі» АҚ-тың және басқа да қаржы институттарының өкілдерімен кездесулер өткізді.

Ұлттық Банк мүдделі мемлекеттік органдардың өкілдерінен, сондай-ақ партия мүшелерінен тұратын индустриалдық-инновациялық даму бойынша «Нұр Отан» партиясының сараптама тобының жанынан Қазақстан Республикасында исламдық қаржыландыруды дамыту жөніндегі жұмыс тобының қызметін құру мен оларды ұйымдастыру бойынша жұмыс жүргізді. Кездесулер аясында дәстүрлі қаржы институттарының исламдық қаржылық қызмет көрсетулер мүмкіндігі, барлық ықтимал исламдық қаржы құралдарының заңнамалық және өзге де нормативтік актілерде кешенді көрініс табуы, исламдық қаржы құралдарының ішкі нарықтағы айналым мүмкіндігі ескеріле отырып, қолданыстағы рәсімдерді қайта қарау мүмкіндігі, дәстүрлі және исламдық қаржы институттарын қаржылық қадағалаудың бірдейлендірілген тәсілін көздейтін реттеуіш модель талқыланды.

Ұлттық Банк исламдық қаржы инфрақұрылымын одан әрі дамыту қажеттілігін назарға ала отырып, Ислам Даму Банкі тобына кіретін Жеке секторды дамыту жөніндегі Исламдық корпорацияға Қазақстанда «Заман-Банк» АҚ-тың және «Kazakhstan Ijara Company» исламдық лизинг компаниясының негізінде екінші исламдық банкті ашу бойынша көмек көрсетті.

Халықаралық ынтымақтастық

Ұлттық Банк Исламдық қаржылық қызмет көрсетулер жөніндегі кеңеспен ынтымақтастық шеңберінде сауалнамалық сұрақтардың негізінде жүргізілген Кеңестің зерттеулеріне қатысты, сондай-ақ Исламдық қаржыландыру стандарттарының жобаларына ұсыныстар мен ескертулер дайындады. Бұдан басқа, Ұлттық Банк Исламдық қаржылық қызмет көрсетулер жөніндегі кеңестің бірлескен сауалнамасының негізінде әлемде Исламдық қаржылық қызмет көрсетулер индустриясын дамытудың он жылдық стратегиясын түзету мақсатында Қазақстандағы исламдық қаржыландыруды дамытудың ағымдағы жағдайына, исламдық қаржы институттарының қызметін пруденциялық реттеу мен қадағалауға, Ислам Даму Банкіне және Ислам Даму Банкінің тобына кіретін Исламдық зерттеулер мен тренинг институтына қатысты ақпарат дайындады.

Ұлттық Банктің өкілдері Куала-Лумпур қаласында (Малайзия) өткен «The Future of the Islamic Financial Services Industry: Resilience, Stability and Inclusive Growth» Исламдық қаржылық қызмет көрсетулер жөніндегі кеңестің 10-ыншы жыл сайынғы Саммитіне, сондай-ақ Рим қаласында (Италия) өткен «4th Islamic Financial Services Forum: The European Challenge» Кеңестің 4-інші Форумына қатысып, сөз сөйледі.

Ұлттық Банк Ислам Даму Банкімен ынтымақтастық аясында Ұлттық Банк пен Ислам Даму Банкі арасында Қазақстан Республикасында исламдық қаржыландырудың заңнамалық базасын дамыту үшін техникалық көмек көрсету туралы келісімнің жобасын келісу жөнінде жұмыс жүргізді.

2013 жылы Ұлттық Банк 50 млн. АҚШ долларын Ислам Даму Банкінің орта мерзімді облигацияларына (сукук) пилоттық инвестициялауға қатысты.

Исламдық қаржыландырудың инфрақұрылымын дамыту мақсатында Исламдық инвестициялар мен экспорттық кредиттерді сақтандыру жөніндегі корпорациямен, Исламдық жеке секторды дамыту жөніндегі корпорациямен, Исламдық зерттеу және тренинг институтымен, сондай-ақ Халықаралық Исламдық Рейтинг Агенттігімен және Малайзияның Рейтинг агенттігімен өзара іс-қимыл бойынша жұмыс жүргізілді.

Қаржы орталығын исламдық қаржыландыру жөніндегі өңірлік орталық ретінде алға жылжыту

Қаржы орталығын исламдық қаржыландыру жөніндегі өңірлік орталық ретінде алға жылжыту міндеттерін іске асыру шеңберінде Ұлттық Банк түрлі іс-шаралар өткізді. Сөйтіп, Алматы қаласының жетекші жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық-оқытушы құрамы, оның ішінде Ұлттық Банктің магистратурасы үшін «Қазақстан Республикасында Исламдық қаржыландыруды дамыту» тақырыбына көшпелі семинарлар өткізілді, сондай-ақ «Al Hilal» Ислам Банкі» АҚ-пен бірлесіп Алматы қаласының және Алматы облысының имамдары үшін оқыту семинары өткізілді. Ұлттық Банктің өкілі Президент жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы ұйымдастырған «Туынды қаржы құралдары. Исламдық қаржыландыру» атты семинар аясында «Қазақстанда Исламдық қаржыландыруды дамытудағы Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің рөлі» атты тақырыпқа лекция өткізді. Осындай семинарлардың негізгі мақсаты Қазақстанның азаматтарына ислам қаржы құралдары мен институттары туралы базалық білім беру болып табылады.

Бұдан басқа, Ұлттық Банктің өкілдері Қазан қаласында (Татарстан Республикасы) Исламдық экономика және қаржы жөніндегі конференцияға, Джидда қаласында (Сауд Арабиясы Корольдігі) Исламдық Ынтымақтастық Ұйымының мүше елдерінің орталық банктері төрағаларының жиналысына, сондай-ақ Куала-Лумпур қаласында (Малайзия) «Towards Strengthening Corporate and Sharia Governance in Islamic Banks» форумына қатысып, сөз сөйледі.

Исламдық қаржыландыру жұмысының негіздері мен қағидаттарын түсіндіру мақсатында Ұлттық Банк қазақстандық, сондай-ақ шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарында исламдық қаржыландыру жөнінде бірқатар материалдар дайындап, орналастырды, сондай-ақ исламдық қаржыландыру мен сақтандыру тақырыбына «Халық сарапшысы»/«Народный эксперт» бағдарламаларын шығаруды ұйымдастырды.

Осындай іс-шараларды жүргізу инвестициялық тартымдылықты, Қазақстанның исламдық қаржыландыруды дамытатын ел ретіндегі имиджі мен танымдылығын арттырады.

IX. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БАНКТІҢ АҚПАРАТТЫҚ-ТҮСІНДІРУ ҚЫЗМЕТІ

9.1. Халықаралық ынтымақтастық

2013 жылғы 24 мамырда Ұлттық Банк VI Астана экономикалық форумы шеңберінде «Өңірлік интеграция. Бірыңғай экономикалық кеңістікті құруға шақырулар және перспективалар» конференциясын ұйымдастырып, өткізді. Конференцияға 200-ден астам тыңдаушы қатысты, олардың арасында Украина Орталық Банкінің, Тәжікстан Ұлттық Банкінің, Беларусь Республикасы Ұлттық Банкінің, АҚШ, Польша, Чили елшіліктерінің, Азия Даму Банкінің, Еуразия Даму Банкінің, Қазақстан қаржы ұйымдарының және басқа ұйымдардың өкілдері болды.

Ұлттық Банк 2013 жылғы 15 қарашада Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы – теңгенің 20 жылдығына арналған Халықаралық конференция өткізді. Конференцияға 111 шетелдік және 177 қазақстандық қатысты, олардың ішінде халықаралық қаржы ұйымдарының, жақын және алыс шет елдердің орталық банктерінің, елшіліктердің, банкнот-монета өнімін дайындайтын ұйымдардың, Қазақстан қаржы секторының өкілдері болды.

Қазақстан-Қытай қаржылық ынтымақтастық жөніндегі шағын комитеттің қызметі шеңберінде Ұлттық Банктің өкілдері 2013 жылғы 30-31 мамыр аралығындағы кезеңде Гуйлинь қаласында (Қытай) өткен Қазақстан-Қытай қаржылық ынтымақтастық жөніндегі шағын комитеттің 8-отырысына қатысты. Отырыс барысында екіжақты есеп айырысулар үшін Қазақстан мен Қытайдың ұлттық валюталарын пайдалануды кеңейту бағыттары

бойынша екіжақты ынтымақтастық, қаржы нарығының субъектілерін қадағалау саласындағы ынтымақтастық, төлем жүйелерін дамыту мен банк карталарын пайдалану және банкаралық ынтымақтастықты дамыту саласындағы ынтымақтастықты кеңейту және жобалық қаржыландыру мен бірлескен инвестициялық жобаларды ұйымдастыру саласындағы ынтымақтастық мәселелері қаралды.

2013 жыл бойы ШЫҰ Даму қорын (Арнайы шотты) қалыптастыру мен оның жұмыс істеуінің негізгі қағидаттарының жобасын қарау бойынша Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарынан бірыңғай ұстанымды келісу жөнінде, сондай-ақ ШЫҰ Даму Банкін құру мәселесі бойынша жұмыс жүргізілді. Ұлттық Банктің қызметкерлері ШЫҰ Даму қорын (Арнайы шотты) және ШЫҰ Даму Банкін құру жөніндегі сараптамалық жұмыс тобының 2013 жылғы 16-17 сәуірде Бішкек қаласында өткен отырысына және ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің сыртқы экономикалық және сыртқы сауда қызметіне жауап беретін министрліктері мен ведомстволарының аға лауазымды тұлғалары комиссиясының 2013 жылғы 24-26 қыркүйекте Пекин қаласында өткен отырысына қатысты.

2013 жылы халықаралық қаржы ұйымдары, интеграциялық ведомстволар мен жақын және алыс шет елдердің орталық банктері ұйымдастырған отырыстарға, кездесулер мен мәжілістерге қатысу үшін Ұлттық Банк басшылығының шетелдік 26 сапары ұйымдастырылды.

2013 жыл бойы мүдделі министрліктермен және ведомстволармен Халықаралық шарттарды түгендеу жөніндегі ведомствоаралық комиссияның ұсынымдарын орындау бойынша, халықаралық шарттарды жасаудың мақсатқа сай екендігін айқындау бойынша, жасалған шарттардың мониторингі, оларға түгендеу жүргізу бойынша бұдан әрі шаралар қабылдау жөнінде тиісті жұмыс жүргізілді, бұл халықаралық шарттардың талаптарын іске асыру бойынша басымдықтарды белгілеу, оларға өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажеттігін немесе олардан бас тарту жөнінде жұмыс жүргізу қажеттігін белгілеуге мүмкіндік берді.

Орындаушысы немесе қосалқы орындаушысы Ұлттық Банк болып табылатын халықаралық шарттардың өзектілігін айқындау бойынша 2012 жылы жүргізілген жұмыс негізінде 2013 жылы халықаралық шарттарға, атап айтқанда, 1990 жылдардың басында жасалған халықаралық шарттардың ережелеріне қатысты өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажеттігі тұрғысынан материалдар дайындау жұмысы жүргізілді.

2013 жылы қаржылық қадағалау саласында Ұлттық Банктің және Корея Республикасының Қаржы қызметі жөніндегі комиссиясының/Қаржылық қадағалау жөніндегі қызметінің арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандумға, сондай-ақ Ұлттық Банк пен Қытайдың банк қызметін реттеу жөніндегі комиссиясы арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойылды.

Халықаралық рейтинг агенттіктерімен және Дүниежүзілік Банктің «DoingBusiness» пен Дүниежүзілік Экономикалық Форумның бәсекеге қабілеттіліктің ғаламдық индексі рейтингтері шеңберіндегі ынтымақтастық

2013 жылы Дүниежүзілік Банктің «Doing Business» рейтингінің индикаторларын жақсарту жөніндегі 2013 жылға арналған кешенді іс-шаралар жоспарын орындау жөнінде жұмыс жүргізілді, «Кредиттерді алу» және «Инвесторларды қорғау» индикаторларын жақсарту бойынша есепті кезеңде істелінген жұмыс туралы ақпарат ұсынылды. «Doing Business» рейтингінің «Бизнесті бастауға қажетті уақыт» және «Бизнесті бастауға қажетті рәсімдер саны» индикаторлары бойынша Ұлттық Банктің ұсыныстары дайындалып, жіберілді.

Дүниежүзілік Экономикалық Форумның Ғаламдық бәсекеге қабілеттілік индексі шеңберінде «Макроэкономика» бәсекеге қабілеттілік факторының «Жалпы халықаралық резервтер», «Орташа жылдық инфляция», «Қор нарығын капиталдандыру» көрсеткіштері бойынша шебер-жоспар, «Бизнес» бәсекеге қабілеттілік факторының «Қаржы қызметтеріне қолжетімділік» көрсеткіші бойынша шебер-жоспар әзірлеу мен келісу жұмысы жүргізілді.

Ұлттық Банк өкілдерінің Fitch Ratings және Standard & Poor's халықаралық рейтинг агенттіктерінің өкілдерімен кездесулері өткізілді.

Шетелдік реттеушілермен ынтымақтастық

Қадағалау тиімділігін арттыру мақсатында Қаржылық қадағалау комитеті шет мемлекеттердің қадағалау органдарымен ынтымақтастықты одан әрі дамыту және кеңейту, сондай-ақ өзара іс-қимыл жасау бойынша шаралар қабылдады. Атап айтқанда, Қаржылық қадағалау комитеті Өзбекстан, Польша, Үндістан, Біріккен Араб Әмірліктері, Қытай, Италия, Молдова, Жапония, Украина қадағалау органдарымен өзара түсіністік пен ынтымақтастық туралы меморандумдардың жобаларын қарап, келісуге қатысты.

Бұдан басқа, Қаржылық қадағалау комитетінің қызметкерлері USAID-тың төрағалық етуімен Баку (Әзірбайжан) қаласында Әзірбайжан, Түркия, Грузия, Латвия, Польша орталық банктерінің өкілдерімен макропруденциялық реттеу мәселелерін талқылауға қатысты.

Басқа елдердің реттеушілерімен ақпарат алмасу шеңберінде банктерді трансшекаралық қадағалау мақсатында Қаржылық қадағалау комитеті АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесіне, Ресей Федерациясының Орталық банкіне және Қытай Комиссиясына банк қызметін реттеу жөнінде тиісті ақпарат ұсынды.

Халықаралық қаржы ұйымдарымен ынтымақтастық

2013 жылдың ішінде ХВҚ Келісімінің баптарына ХВҚ-ға дауыс беруді ұлғайтып, қатысу бойынша, ХВҚ-ның инвестициялық өкілеттіктерін кеңейту бойынша, Атқарушы кеңесті реформалау бойынша түзетулерді ратификациялау жөнінде жұмыс жүргізілді.

ХВҚ Келісімінің баптарына түзетулерді ратификациялау жөніндегі құжаттар пакетіне «Болашақ» Консалтинг тобы» ЖШС-ға ғылыми-құқықтық сараптама жүргізілді және «Қазақстан Республикасының Заңнама институты» Мемлекеттік мекемесінде лингвистикалық сараптама жүргізілді. Сонымен қатар ХВҚ Келісімінің баптарына түзетулерді ратификациялау жөніндегі құжаттар пакеті мүдделі мемлекеттік органдармен түпкілікті келісіліп, ескертулер мен ұсыныстардың жоқ екендігі туралы қорытынды алынды.

ХВҚ-мен Дүниежүзілік Банктің 2013 жылғы 19-20 сәуір аралығындағы кезеңде Вашингтон қаласында өткен көктемгі кездесулеріне Ұлттық Банк Төрағасының қатысуын ұйымдастыру бойынша жұмыс жүргізілді. Ұлттық Банк Төрағасының тысқары ұйымдардың өкілдерімен бірқатар кездесулері ұйымдастырылды.

2013 жылғы 27-28 мамырда және 29-30 қазанда ХВҚ Миссиясы өкілдерінің Ұлттық Банктің басшылығымен кездесулері ұйымдастырылды. ХВҚ-ның Қазақстан Республикасы жөніндегі баяндамасы (Staff Report for the 2012 Article IV Consultations with Kazakhstan) келісілді.

2013 жылғы 25 қазанда Алматы қаласында Ұлттық Банк Алматы қаласындағы Өңірлік қаржы орталығы Академиясының қатысуымен ХВҚ-ның Өкілдігімен бірге «Өңірлік экономиканы дамыту перспективалары: Кавказ және Орталық Азия елдері» тақырыбына ХВҚ-ның кезекті баяндамасының таныстырылымын өткізді. Таныстыруға Қазақстан Республикасы қаржы нарығының, зерттеу институттарының және Ұлттық Банктің 84 өкілі қатысты.

Проблемалық активтерді иелену және басқару мәселелері бойынша Ұлттық Банкке консультациялар беру үшін ХВҚ-дан техникалық көмек тарту жұмысы жүргізілді. Ұлттық Банк және ХВҚ арасындағы техникалық көмек ұсыну туралы келісім хатқа қол қойылды. 2013 жыл ішінде «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-та ХВҚ-ның проблемалық кредиттерді басқару жөніндегі консультанты Джеймс Саттерфилд мырза жұмыс істеді.

2013 жылы Бағалы қағаздар жөніндегі комиссияның халықаралық ұйымының (IOSCO) Меморандумына қол қоюға Ұлттық Банкті жіберу үшін негіз құруға арналған Қазақстан Республикасының заңнамасына түзетулер енгізу жұмысы басталды. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және исламдық қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Парламент Мәжілісінің қарауына енгізілді.

Ұлттық Банк 2013 жылдың ішінде Ислам Даму Банкінен грантты тарту жөнінде жұмыс жүргізді. 2013 жылғы ақпанда грант бойынша жұмыстың қажеттілігін бағалау және түпкілікті көлемін айқындау үшін Ислам Даму Банкінің миссиясымен кездесу ұйымдастырылды. Осы грант Үкімет пен Ислам Даму Банкінің Тобы арасындағы Әріптестіктің елдік стратегиясына қосылды, оған IDB Day инвестициялық конференциясы кезінде 2013 жылғы 2 қазанда Астана қаласында қол қойылды. Ұлттық Банк пен Ислам Даму Банкінің арасындағы техникалық көмектің нақты сомасы айқындала отырып, Қазақстан Республикасында исламдық қаржыландырудың заңнамалық базасын дамыту үшін техникалық көмек көрсету туралы келісімнің жобасы қаралды және техникалық көмек сомасы бекітілді. Келісім жобасын мемлекетішілік келісу жұмысы жүргізілді.

ТМД елдерімен ынтымақтастық

2013 жылғы 13-15 наурызда Ресей резиденттерінің ақша қаражатын резидент еместердің шотына аударуына байланысты қаржы ағындары мәселелері бойынша, Қазақстанның резидент жүк жіберушілерінің Ресей аумағына тауар жеткізуді көздейтін сыртқы сауда шарттары бойынша Ұлттық Банк пен Ресей Федерациясының Орталық банкі арасында екіжақты кездесу ұйымдастырылды.

2013 жылғы 28 маусымда Алматы қаласында Ресей Федерациясы Орталық Банкінің өкілдері үшін қаржы нарығының жалғыз реттеушісінің қызметін ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі мәселелері бойынша консультациялар жүргізілді.

2003 жылғы 28 сәуірдегі Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы арасындағы банкаралық және инвестициялық ынтымақтастық жөніндегі шағын комиссия туралы ережеге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманың жобасы әзірленді. Аталған Хаттамаға 2013 жылғы 22 мамырда Астана қаласында қол қойылды.

2013 жылы Ұлттық Банк 1992-1993 жылдардағы (корреспонденттік шоттарға көшкенге дейінгі және кейінгі) сауда-экономикалық қарым-қатынастардың нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы мен бұрынғы КСРО мемлекеттерінің берешектерін реттеу жөнінде жұмыс жүргізді.

Сонымен қатар ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыруды қадағалау органдары басшыларының Мемлекетаралық Үйлестіру кеңесі шеңберінде жұмыс жүргізілді. ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыруды қадағалау органдары басшыларының Мемлекетаралық Үйлестіру кеңесі отырысының 5-хаттамасын іске асыру мақсатында ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыруды қадағалау органдары басшылары кеңесінің болашаққа арналған жұмыс жоспарына Қазақстан Республикасының сақтандыруды қадағалау саласындағы істерінің қазіргі жай-күйі туралы, оның ішінде мемлекеттік сақтандыруды қадағалауды жүзеге асыруға тәуекел-бағдарлық тәсілді дамыту туралы, ішкі бақылауға, ішкі аудитке және сақтандырушыларды корпоративтік басқаруға қойылатын талаптарды белгілеу, сондай-ақ сақтандыру ұйымының қызметі туралы ақпаратты ашу және басқа мәселелер туралы ақпарат жіберілді. Ұлттық Банктің өкілдері аталған Кеңестің 2013 жылғы 30-31 қаңтарда Мәскеу қаласында өткен отырысына қатысты.

Беларусь Республикасының, Қазақстан Республикасының және Ресей Федерациясының Бірыңғай экономикалық кеңістігі және Еуразиялық экономикалық комиссия

2013 жыл бойы Ұлттық Банк Беларусь Республикасының, Қазақстан Республикасының және Ресей Федерациясының Бірыңғай экономикалық кеңістігі (бұдан әрі – Бірыңғай экономикалық кеңістік) шеңберінде жұмыс жүргізді. Ұлттық Банк Кеден одағын және Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыруға байланысты бірқатар келісімдерді, шарттар мен басқа да нормативтік құқықтық құжаттарды әзірлеуге, келісуге, сондай-ақ Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыратын келісімдерді іске асыру мақсатында Құжаттарды әзірлеудің күнтізбелік жоспарын орындау шеңберінде іске асыруға қатысты.

Ұлттық Банк Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың жобасын (Ұлттық Банктің құзыретінде – IX «Валюталық саясат» бөлімі, XI «Қаржы нарықтарын реттеу»

бөлімі, сондай-ақ VIII «Макроэкономикалық саясат» бөлімі және X «Қызмет саудасы және инвестициялар» бөлімі, Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың жобасына тиісті қосымшаларды қоса алғанда), сондай-ақ кәсіпкерлік субъектілерінің Кеден одағына және Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің нарығына алып тастаулардың және өзге шектеулердің, оның ішінде тосқауылдардың, өзара енудің тізімін талқылау бойынша ішкі форматтағы және бейнеконференциялар режиміндегі отырыстарға (2013 жылғы 15 наурыз, 8 сәуір, 14 тамыз, 16 қыркүйек, 31 қазан, 25 қараша, 13 желтоқсан) белсенді түрде қатысты. Сонымен қатар Ұлттық Банк Сыртқы істер министрлігі әзірлеген Еуразиялық экономикалық одақ туралы шарттың институционалдық бөлігінің жобасын келісу бойынша жұмыс жүргізді.

Ұлттық Банк Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің қаржы нарықтарында жүзеге асыруға қойылатын талаптар туралы келісімнің жобасын және 2010 жылғы 9 желтоқсандағы Капиталдың еркін қозғалысын қамтамасыз ету үшін қаржы нарықтарында жағдайлар жасау туралы келісімге қатысушылар болып табылатын мемлекеттер арасында ақпарат, оның ішінде құпия ақпарат алмасу туралы келісімнің жобасын әзірлеуге белсенді түрде қатысты, сондай-ақ аталған Келісімдерге және 2010 жылғы 9 желтоқсандағы Валюталық саясаттың келісілген қағидаттары туралы келісімге қатысушы мемлекеттердің валюталық құқықтық қатынастарды реттеудің келісілген тәсілдері мен ырықтандыру шараларын қабылдау туралы шарттың жобасына мемлекетішілік келісуді өткізді.

2013 жыл бойы Еуразиялық экономикалық комиссиясы Алқасының отырыстарына, сондай-ақ Еуразиялық экономикалық комиссиясы Кеңесінің отырыстарына материалдар қаралды.

Ұлттық Банк Макроэкономикалық саясат жөніндегі Консультативтік комитеттің отырыстарына материалдарды келісу бойынша жұмыс жүргізді. Ұлттық Банктің өкілдері аталған отырыстарға қатысты, олар 2013 жылғы 2 сәуірде Минск қаласында және 2013 жылғы 14 қазанда Мәскеу қаласында өтті. Аталған отырыстар барысында Экономикалық дамудың тұрақтылығын айқындайтын макроэкономикалық көрсеткіштерді есептеу әдістемесінің, Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістікке мүше мемлекеттердің макроэкономикалық саясатының негізгі бағыттарының жобалары мен экономикалық ахуал нашарлаған жағдайда оны тұрақтандыруға бағытталған шараларды әзірлеу және бекіту тәртібін айқындайтын құжаттың жобасы мақұлданды.

Сонымен қатар, 2013 жылы Ұлттық Банктің өкілдері Статистика жөніндегі Консультативтік комитеттің Мәскеу қаласында 2013 жылғы 4 наурызда және 30-31 қазанда өткен отырыстарына қатысты. Аталған отырыстар барысында Еуразиялық экономикалық комиссияның статистика саласындағы қызметінің 2013-2015 жылдарға арналған негізгі бағыттары айқындалды, Статистика саласында ақпараттық өзара іс-қимыл туралы келісімнің жобасы мақұлданды, сондай-ақ бірқатар құжаттар (Еуразиялық экономикалық комиссияның 2014 жылға арналған статистикалық жұмыстары бағдарламасының жобасы, Қазақстан Республикасының Қытаймен сауда жасау туралы деректері, Ресей Федерациясының Қытаймен сауда жасау туралы деректері және басқалары) қаралды.

Ұлттық Банктің өкілдері 2013 жылғы 28 маусымда, 1 қазанда, 21 қарашада Мәскеу қаласында және 2013 жылғы 28 тамызда Минск қаласында өткен Кедендік реттеу жөніндегі Консультативтік комитеттің отырыстарына қатысты. Аталған отырыстар барысында мүше мемлекеттердің кедендік басқаруды қысқа мерзімді және орташа мерзімді перспективаға жетілдіру жөніндегі ұлттық бағдарламалары, оларды іске асыру тетіктері, Еуразиялық экономикалық комиссиясы Алқасының «Кеден одағының бірыңғай кедендік аумағына теміржол көлігімен әкелінетін тауарлар туралы міндетті алдын-ала хабарлауды енгізу туралы» шешімінің жобасы, Кеден одағының сыртқы экономикалық қызметін реттеу жүйесіне «Бірыңғай терезені» енгізу перспективаларының мәселелері және басқа мәселелер талқыланды.

2013 жылы Қаржы нарықтары жөніндегі Консультациялық комитеттің 2013 жылғы 20 наурызда, 20 қыркүйекте, 6 желтоқсанда Мәскеу қаласында және 2013 жылғы 24 маусымда Алматы қаласында өткен отырыстарына материалдар дайындау жұмысы жүргізілді. Аталған отырыстарда Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің қаржы нарықтарындағы қызметін жүзеге асыруына қойылатын талаптар туралы келісімнің жобасы; 2010 жылғы 9 желтоқсандағы Капиталдың еркін қозғалысын қамтамасыз ету үшін қаржы нарықтарында жағдайлар жасау туралы келісімге қатысушылар болып табылатын мемлекеттер арасында ақпарат, оның ішінде құпия ақпарат алмасу туралы келісімнің жобасы сияқты келісімдердің жобалары қаралды; сондай-ақ қосымшалардың жекелеген нормаларын ырықтандыруға қатысты Қызмет көрсетулер саудасы мен инвестициялар туралы 2010 жылғы 9 желтоқсандағы келісімге өзгерістер қаралды.

2013 жылы Ұлттық Банк Төрағасы қатысқан, Кеден одағына және Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің Валюталық саясат жөніндегі Консультациялық кеңесінің 2013 жылғы 22 ақпанда Мәскеу қаласында, 2013 жылғы 23 тамызда Минск қаласында және 2013 жылғы 22 мамырда және 20 желтоқсанда Астана қаласында өткен отырыстарына материалдар дайындау жұмысы жүргізілді. Ұлттық Банк Консультациялық кеңестің 2013 жылғы 22 мамырда және 20 желтоқсанда Астана қаласында өткен отырыстарын ұйымдастыру, жүргізу және хаттамалық қамтамасыз ету жұмыстарын жүргізді. Аталған отырыстар барысында Кеден одағына және Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің валюта нарығының жай-күйі мен даму перспективалары туралы ақпарат алмасу нысандарын толтыру және ұсыну жөніндегі әдістемелік ұсынымдары бекітілді, шоғырландырылған қаржы нарығын қалыптастыру, оның жұмыс істеуі және оны реттеу әдістерінің мәселелері, Кеден одағына және Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің қаржы нарығын реттеу жөніндегі ұлттықтан жоғары орган құру перспективалары туралы, Тараптар мемлекеттерінің қаржы нарығын реттеу мәселелері, сондай-ақ Кеден одағының және Бірыңғай экономикалық кеңістіктің шарттық-құқықтық базасын үйлестіру мәселелері талқыланды.

Сонымен қатар Ұлттық Банк Кеден одағына және Бірыңғай экономикалық кеңістікке қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің Валюталық саясат жөніндегі Консультациялық кеңесі шеңберінде валюта нарығының жай-күйі мен оның даму перспективалары туралы ақпарат алмасу нысандарын толтыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдарын әзірлеу жөнінде сарапшылардың 2013 жылғы 21-22 қаңтарда Алматы қаласында өткен отырысын ұйымдастыру, өткізу және хаттамалық қамтамасыз ету жұмыстарын жүргізді.

ЕурАзЭҚ шеңберіндегі ынтымақтастық

2013 жылы Ұлттық Банк ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшыларының кеңесі шеңберінде жұмыс жүргізді. Ұлттық Банк өкілдері ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшыларының кеңесі сарапшыларының мәжілістеріне (2013 жылғы 13-14 мамырда Алматы қаласында және 2013 жылғы 19-20 қыркүйекте Минск қаласында) және ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшылары кеңесінің отырыстарына (2013 жылғы 28 маусымда Алматы қаласында және 2013 жылғы 18-19 қазанда Гродно қаласында) қатысты.

Ұлттық Банк ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшылары кеңесінің 28-отырысына материалдар дайындау жөніндегі сарапшылардың мәжілісін ұйымдастыру, өткізу және хаттамалық қамтамасыз ету және ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшылары кеңесінің 28-отырысын Алматы қаласында ұйымдастыру жұмысын жүргізді.

2013 жыл бойы Ұлттық Банк ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің Бағалы қағаздардың нарықтарын реттеу жөніндегі мемлекеттік органдар басшылары кеңесі мен ЕурАзЭҚ-қа

қатысушы мемлекеттердің Бағалы қағаздардың нарықтарын реттеу жөніндегі уәкілетті органдар басшыларының кеңесі шеңберінде жұмыс жүргізді. ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің Бағалы қағаздардың нарықтарын реттеу жөніндегі мемлекеттік органдар басшылары кеңесінің 2013-2014 жылдарға арналған жұмыс жоспарын орындау, сондай-ақ бағалы қағаздар нарығының шетелдік реттеушілері арасында ақпарат алмасу мақсатында ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің мемлекеттік бағалы қағаздар нарығын реттеу мәселелері жөніндегі заңнамасына салыстырмалы талдау дайындауға арналған сұраунама, Корпоративтік басқару кодексін және оны енгізу әдістерін реттейтін ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің заңнамасына салыстырмалы талдау дайындауға арналған сауалнама және басқа да мәселелер бойынша ақпарат ұсынылды. Ұлттық Банк өкілдері 2013 жылғы 2-6 қазанда Шолпан-Ата қаласында болып өткен аталған кеңестердің отырыстарына қатысты.

Сонымен қатар Ұлттық Банк ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің Бағалы қағаздар нарықтарын реттеу жөніндегі мемлекеттік органдар басшылары кеңесінің 2013 жылғы 22-23 қазанда Кишинев (Республика Молдова) қаласында өткен 16 және 17 отырыстары Күн тәртібінің тармақтары бойынша материалдар дайындау мен келісу жөнінде жұмыс жүргізді.

Ұлттық Банк ЕурАзЭҚ шеңберіндегі бірқатар келісімдерді, шарттар мен басқа да нормативтік құқықтық құжаттарды әзірлеуге, келісуге және іске асыруға қатысты.

9.2. Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру қызметі

Ұлттық Банктің қызметі туралы жұртшылықты хабардар ету мақсатында 2013 жылы баспа және электрондық БАҚ (қоғамдық-саяси басылымдар, өңірлік баспа басылымдары, теледидар, радио және интернет-ресурстар) тәрізді әртүрлі коммуникациялық құралдарды пайдалана отырып, кең ауқымды ақпараттық-түсіндіру жұмысы жүзеге асырылды. Ұлттық Банк Ұлттық Банктің алдына қойылған міндеттер мен мақсаттарға қол жеткізу жолдарына және стратегиялық жоспарларда, Президенттің Қазақстан халқына жолдауларында, Үкіметтің бағдарламаларында айқындалған басымдықтарды іске асыруға қатысты мәселелер бойынша халыққа арналған материалдар дайындауды жүзеге асырды.

Ұлттық Банктің 2013 жылғы ақпараттық-түсіндіру жұмысы мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылды.

Республикалық және шетелдік БАҚ-тағы жарияланымдар

Негізгі мақсатқа – бағалардың тұрақтылығын қамтамасыз етуге қол жеткізу жөніндегі Президенттің жолдауларында, үкіметтік бағдарламаларда Ұлттық Банктің алдына қойылған міндеттерді іске асыру жөніндегі қызметтің бағыттарын, сондай-ақ мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу саласындағы Ұлттық Банк қызметін, төлем жүйелерінің жұмысын қамтамасыз етуді, валюталық реттеу мен валюталық бақылауды жүзеге асыруды, қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуде жәрдемдесуді, Ұлттық Банктің ұсыныстары мен бастамаларын жарыққа шығару мақсатында, сондай-ақ Ұлттық Банктің оң имиджін қалыптастыру үшін 2013 жылы республикалық (орталық және өңірлік) және шетелдік БАҚ-та 8 199 материалды (жарияланымдар мен сөз сөйлеу), оның ішінде: баспа басылымдарында – 3 079 материалды, ақпарат агенттіктерінің таспаларында – 926 материалды, телевизиялық бағдарламалардың эфирінде 396 сөз сөйлеулер мен бейне сюжеттерді, интернет-басылымдарында – 3 798 материалды жариялау ұйымдастырылды.

Мемлекеттік тілде шығарылатын республикалық (орталық және өңірлік) БАҚ-та Ұлттық Банкті атай отырып, 2 000-нан астам материал жарияланды.

Қазақстанның қаржы секторы мен банк жүйесі туралы материалдарды жариялайтын қазақстандық БАҚ-қа жүргізілген мониторинг барысында «Экономикалық, қоғамдық-саяси интернет-басылымдардың және Қазақстанның Ұлттық Банктің қызметі туралы интернет-форумдарының, блогтарының мониторингі» 225 күн сайынғы шолу және «Ұлттық Банк қызметі туралы республикалық және өңірлік БАҚ-қа мониторинг» 225 күн сайынғы шолу

дайындалды, бұл уақтылы ден қою және қажетті шешімдерді қабылдау мақсатында Ұлттық Банк туралы ақпаратты қадағалауға мүмкіндік берді.

2013 жылы Ұлттық Банкке республикалық және шетелдік БАҚ-тан 300-ге жуық сұрату келіп түсті, оларға жеткілікті түрде жауаптар дайындалды.

Ақпараттық-түсіндіру қызметінде Ұлттық Банк орталық қоғамдық-саяси және іскерлік баспалық БАҚ-қа ерекше орын береді, өйткені олар Қазақстан Республикасында ақпаратты таратудың ресми көзі болып табылады. Осыған байланысты мемлекеттік тілде және орыс тілінде «Ұлттық Банк хабарлайды, түсініктеме береді, түсіндіреді» арнайы жолақтарын жариялап отыру жұмысы жалғастырылды, олар 2013 жылы орталық қоғамдық-саяси және іскерлік баспалық БАҚ-та шығып тұрды. Ұлттық Банк осы ақпарат алаңдарында халыққа Ұлттық Банк қызметінің негізгі бағыттары мен қаржы нарықтарының жұмысы жөніндегі мәселелерді түсіндіруін жалғастырды.

Ұлттық Банк «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» республикалық газеттерінде «Ұлттық Банк хабарлайды, түсініктеме береді, түсіндіреді» 22 жолақты мемлекеттік тілде және орыс тілінде жариялады, оларда халыққа ақша-кредит саясатына, валюталық реттеуге, төлем жүйелеріне, Ұлттық қорға, қаржылық қызметті тұтынушылардың құқықтарын қорғауға, Қазақстандағы инфляциялық процестерге, электрондық ақшаға және басқаларға қатысты мәселелер түсіндірілді.

«Дружные ребята» және «Ұлан» республикалық балалар газеттерінде бір жыл ішінде «Теңгегүл және оның достарының бастан кешкендері» деген қаржы тақырыбы жөніндегі баспа қосымшалары шығарылды. Осы қосымшалардың беттерінде нарықтық экономиканың негіздерін оқытуға, қаржы құралдары туралы хабар беруге, сондай-ақ мектеп оқушыларының жеке ақшасын басқаруға деген қызығушылығын қалыптастыруға бағытталған, бастауыш және орта мектеп жасындағы балаларға арналған оқыту материалдары жарияланды. Материалдар балаларға қолжетімді түрлі-түсті комикстер, тапсырмалар, жұмбақтар, ребустар, мақал-мәтелдер мен жаңылтпаштар түріндегі ойын нысанында берілді. Жыл басынан бастап мемлекеттік тілде және орыс тілінде 48 шығарылым жарияланды.

Республикалық теле- және радиоарналармен жұмыс

Қоғамдық пікірді қалыптастыру процесінде теледидардың жетекші рөлін ескере отырып, Ұлттық Банк 2013 жылы БАҚ-тың осы түрімен оң коммуникацияны құру жұмысына ерекше көңіл бөлді, ақпараттық-түсіндіру қызметінде телеарналардың мүмкіндіктерін жиі қолданды.

Телевизиялық бағдарламалар мен жаңалық блоктарының эфирінде Ұлттық Банк өкілдерінің қатысуымен 360 сөз сөйлеу мен бейнесюжеттер өткізілді.

Ұлттық Банктің басшылары мен қызметкерлері «Портрет недели» (КТК), «Профессиональный разговор» (7-арна), «Информбюро» (31-арна), «Новости 24 kz», «7 күн» (Хабар), «Kazakh TV» (Caspionet), «Новости» (КТК), «Новости Содружества» (Мир) және басқа рейтингтік бағдарламаларға қатысты.

Жүргізіліп жатқан экономикалық реформаларды түсіндіру және Қазақстан Республикасының қаржылық жүйесіне халықтың сенімін арттыру мақсатында жоғарыда аталған телебағдарламаларда халыққа: қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау, Қазақстан Республикасындағы зейнетақы жүйесі, ұлттық валюта, сақтандыру нарығын дамыту, исламдық қаржыландыру, ақша төлемдері мен аударымдары, экономиканы кредиттеу, қор нарығы сияқты барынша өзекті әрі қызықты тақырыптар баяндалды.

Президенттің жыл сайынғы жолдауларында, Үкіметтің бағдарламалық құжаттарында, қажеттілігі туралы үнемі айтылатын, халықтың қаржылық және инвестициялық сауаттылығын арттыру бойынша ақпараттық-түсіндіру жұмысының жоғары әлеуметтік маңызы ескеріле отырып, «Хабар» агенттігінің эфирінде «Халық сарапшысы»/ «Народный эксперт» ақпараттық-түсіндіру бағдарламасы (аптасына 1 рет, қайталаумен) мемлекеттік тілде және орыс тілінде шығып отырды.

2013 жылы Ұлттық Банк пен қаржы ұйымдары өкілдерінің сарапшы ретінде қатысуымен апта сайын мемлекеттік тілде және орыс тілінде қайталаумен «Халық сарапшысы»/ «Народный эксперт» телебағдарламасының 50 шығарылымы ұйымдастырылды.

Балалар аудиториясының қаржылық сауаттылығы шеңберінде «Астана» теларнасының эфирінде «Қызықты қаржы»/«Увлекательные финансы» тележурналының элементтері бар балаларға арналған танымдық-дамыту телевизиялық бағдарламасы мемлекеттік тілде және орыс тілінде шықты.

2013 жылы мемлекеттік және орыс тілдерінде апта сайын қайталаумен «Қызықты қаржы»/ «Увлекательные финансы» 50 телебағдарламасы шықты. Балалар бағдарламасы «бағдарлама-зерттеу» қағидаты бойынша жасалынды. Хабар қарапайым, негізгі идеяларды ойын мен деректемелердің көмегімен жеткізу мақсатында тақырыпты көрерменге таныстыру, балалардың қаржы туралы сұрақтарына жауап беру үшін жасалынды. Сценарий бойынша әрбір шығарылымда жүргізуші балалар барлық сұрақтардың жауабын білетін үлкен тәлімгердің көмегімен бағдарламаның тақырыбын ашты.

Ақпараттық агенттіктермен және интернет-сайттармен жұмыс

Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру қызметінің негізгі бағыттарына сәйкес интернет тұрақты мониторинг пен қатысуды талап ететін ең маңызды бағыттардың бірі болып табылады.

Осыған байланысты Ұлттық Банк 2013 жылы «Интерфакс-Казахстан», «Казинформ», «Kazakhstan-Today», «Қазақстан жаңалықтары», «Рейтер», «Блумберг» ақпараттық агенттіктерімен белсенді жұмыс істеуді жалғастырды. Интернет-сайттармен жұмысты жандандырды.

2013 жылы ақпараттық агенттіктер Ұлттық Банктің қызметі туралы 926 материал шығарды.

Ақпараттық себептер бойынша Ұлттық Банк басшылығының қатысуымен аталған агенттіктер үшін эксклюзивтік сұхбаттар мен брифингтер (валюта және қаржы нарығындағы ахуал, оның ішінде банк саласындағы жағдай туралы) ұйымдастырылды.

2013 жылы интернет-сайттардың беттеріне Ұлттық Банктің қызметі туралы 3 798 материал орналастырылды.

Шетелдік және Қазақстандық БАҚ-пен жұмыс

2013 жылы Ұлттық Банк Төрағасының қатысуымен мынадай іс-шаралар ұйымдастырылды: 5 телевизиялық сұхбат; Ресей Федерациясының ақпараттық агенттіктері үшін 5 сұхбат, «Голос России» радиостанциясы үшін 2 радио-сұхбат, Ресей Федерациясының баспалық БАҚ-қа 4 мақала мен түсіндіру.

Уақтылы ден қою және қажетті шешімдер қабылдау мақсатында БАҚ-та орналастырылатын Ұлттық Банк туралы ақпаратты қадағалауға мүмкіндік беретін Қазақстанның қаржы секторы мен банк жүйесі туралы қазақстандық БАҚ-қа мониторинг жүзеге асырылды. Қазақстанның қаржы секторы мен банк жүйесі туралы материалдарды жариялайтын қазақстандық БАҚ-қа жүргізілген мониторинг барысында «Экономикалық, қоғамдық-саяси интернет-басылымдардың және Қазақстанның Ұлттық Банктің қызметі туралы интернет-форумдарының, блогтарының мониторингі» 225 күн сайынғы шолу және «Ұлттық Банк қызметі туралы республикалық және өңірлік БАҚ-қа мониторинг» 225 күн сайынғы шолу дайындалды, бұл уақтылы ден қою және қажетті шешімдер қабылдау мақсатында Ұлттық Банк туралы ақпаратты қадағалауға мүмкіндік берді.

2013 жылы негізгі PR-құралдарын (баспасөз-конференциялары, Ұлттық Банк басшылығы мен мамандарының сұхбаты, баспа мен электрондық БАҚ-тағы жарияланымдар, тележобалар) пайдалана отырып, қаржы нарығындағы ағымдағы ахуал мәселелері бойынша еліміздің халқы үшін Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру жұмысы жөніндегі ұйымдастыру іс-шаралары жүргізілді.

2013 жылы БАҚ үшін Ұлттық Банк басшылығының қатысуымен 6 баспасөз конференциясы мен 5 брифинг ұйымдастырылды.

2013 жылы Ұлттық Банктің 48 баспасөз релизі таратылды.

Ұлттық Банктің баспа басылымдарын шығару

Шетелдік және республикалық мемлекеттік және қаржылық құрылымдарды Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының статистикалық деректері, нормативтік құқықтық актілері, талдамалық материалдары туралы хабардар ету мақсатында 2013 жылы Ұлттық Банктің мынадай мерзімді ресми баспа басылымдарын шығару мен жариялау жөніндегі ұйымдастырушылық және техникалық іс-шаралар жүргізілді: «Қазақстан Ұлттық Банкінің Хабаршысы», «Вестник Национального Банка Казахстана», «Статистикалық Бюллетень/Статистический Бюллетень», «Statistical Bulletin», «Экономикалық Шолу/Экономическое Обозрение», «Инфляцияға шолу/Обзор инфляции», «Қазақстан Республикасының Төлем балансы және сыртқы борышы», «Платежный баланс и внешний долг Республики Казахстан», «Inflation review», қазақ/орыс тілдерінде «Ұлттық Банктің 2012 жылғы жылдық есебі», қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде «Қаржылық тұрақтылық туралы есеп».

Аумақтық филиалдармен жұмыс

2013 жылы аумақтық филиалдардың өңірлік БАҚ-пен жұмысына, оларға жұртшылықпен байланыс мәселелерінде жан-жақты көмек көрсетуге, Ұлттық Банктің бірыңғай ақпараттық саясатын жүргізуге назар аударылды.

2013 жылы Ұлттық Банктің аумақтық филиалдары 3 191 хабарлама орналастыруды ұйымдастырды, олардың ішінде: баспасөзде – 1 342, теледидарда – 369, радиода – 737, интернет-ресурстарда – 452, баспасөз конференциялары мен PR-акцияларында – 291 жарияланым болды.

Ұлттық Банк мұражайының қызметі

Ұлттық Банктің мұражайы 2013 жылы алыс және жақын шет елдерден келушілер, банк ісінің ардагерлері, сондай-ақ Ұлттық Банктің қызметкерлері үшін ұзақтығы 1,5 сағат болатын 120 экскурсия өткізді.

Қазақстанның банк жүйесіндегі жетістіктерін жария ету және онымен халықты таныстыру мақсатында бұқаралық ақпарат құралдарының («Алматы», «СТВ» телеарналары, «Казахстанская правда», «Деловая неделя», «Дружные ребята» газеттері, «Не вопрос» журналы және басқалары) өкілдері үшін арнайы экскурсиялар ұйымдастырылды.

2013 жылғы қазан-қарашада Ұлттық Банктің мұражайында ұлттық валюта – теңгенің 20 жылдығына орай «Ашық есік күндері» өткізілді.

9.3. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру

Ұлттық Банк халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру мақсатында БАҚ-қа, оның ішінде Ұлттық Банктің интернет-порталына және www.fingramota.kz, газеттер мен журналдарға, теледидарға тиісті ақпарат орналастыру, оқыту іс-шараларын жүргізу арқылы конференцияларға және басқа жұмыстық кездесулерге қатысу арқылы жүйелі жұмыс жүргізді.

Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру жұмысын жүргізу мақсатында Ұлттық Банк коммуникациялық арналардың кең ауқымын: теледидарды, радионы, баспа мен электрондық БАҚ-ты және Интернет-ресурстарды белсенді түрде пайдаланды.

Интернетті пайдаланушылар үшін жұмысы онлайн режимінде халықпен жедел кері байланыс орнатуға және қаржылық сауаттылықты арттыру жөніндегі ақпаратқа қол жеткізуге және қаржылық қызмет көрсетулерді тұтынушылардың құқықтарын қорғауға бағытталған, білім беретін www.fingramota.kz веб-порталы жұмыс істейді. Осы веб-порталда оқыту материалдары тұрақты негізде орналастырылады, сондай-ақ форумдар, конференциялар, интерактивті пікіртерімдер мен онлайн-консультациялар өткізіледі.

Тұрақты негізде осы ресурсты өзекті және танымдық ақпаратпен толықтыру жұмысы жүргізіледі.

Осы сайтқа модуль орналастырылды, оған екінші деңгейдегі банктер мен «Қазпошта» АҚ онлайн режимінде төлемдер мен аударымдар бойынша, төлем карточкаларын шығару және қызмет көрсету, ағымдағы шоттар ашу және жүргізу, тұтынушыларға салыстыру үшін коммуналдық қызметке ақы төлеу бойынша қолданылатын тарифтерді орналастырады. Осындай жұмыс банктік қарыз операциялары мен депозиттер, сондай-ақ қаржы нарығының басқа секторлары бойынша жоспарланып отыр.

Х. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ЖЕТІЛДІРУ

Ұлттық Банк 2013 жылы ХҚЕС талаптарына сәйкес қаржы ұйымдары мен арнайы қаржы компаниялары үшін бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілер мен әдістемелік ұсынымдарды одан әрі жетілдіру жөніндегі жұмысты жалғастырды.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне салық салу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2012 жылғы 26 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының № 61-V Заңымен банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың провизияларды (резервтерді) шегерімдерге жатқызу тәртібі бөлігінде «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Салық Кодексінің 106-бабына енгізілген өзгерістерді іске асыру мақсатында Кепілдің және басқа қамтамасыз етудің құнын айқындау қағидалары, сондай-ақ ХҚЕС пен Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына сәйкес провизияларды (резервтерді) құру қағидалары қабылданды.

2013 жылғы 1 қаңтарға дейін салық салу мақсатында провизиялардың (резервтердің) мөлшері провизияларды (резервтерді) есептеудің кадамдық тәртібін белгілейтін Активтерді, шартты міндеттемелерді жіктеу және оларға қарсы провизияларды (резервтерді) құру қағидаларына сәйкес айқындалған. 2013 жылғы 1 қаңтардан бастап провизиялар (резервтер) бойынша ХҚЕС-ке және бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы заңнамаға сәйкес құрылған шығыстар шегерімге жатқызылады.

Қаржылық есептілікке және қаржылық есептілікпен байланысты ақпаратқа, бағалы қағаздарын АӨҚО арнаулы сауда алаңының тізіміне енгізу көзделетін және бағалы қағаздары енгізілген эмитенттерге аудит жүргізу үшін аудиторлық ұйымдарға біліктілік талаптары бекітілді.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» 2013 жылғы 21 маусымдағы № 105-V Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру мақсатында кастодиан-банктер кастодиан шарты негізінде қабылдаған ерікті ЖЗҚ-ның ағымдағы шоттарын және зейнетақы активтерін, сондай-ақ БЖЗҚ мен ерікті ЖЗҚ-ның бағалы қағаздарын есепке алу үшін арналған бухгалтерлік есептің шоттары мен үлгі бухгалтерлік жазбалар жүргізу бөлігінде Ұлттық Банктің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне БЖЗҚ және ерікті ЖЗҚ бухгалтерлік есебінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Бухгалтерлік есепті жүргізу және БЖЗҚ мен ерікті ЖЗҚ-ның қаржылық есептілікте жария етуіне жататын зейнетақы активтері бойынша ақпарат ұсыну ерекшелігін айқындау мақсатында «Зейнетақы активтері бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және жария ету» қаржылық есептіліктің стандарты бекітілді.

Ұлттық Банк 2013 жылы қаржы ұйымдарының бухгалтерлік есепті, қаржылық есептілік пен бухгалтерлік есепті жүргізуді автоматтандыру саласындағы талаптардың сақталуына бақылауды жүзеге асыруды жалғастырды. Тексерулердің барысында анықталған

бұзушылықтар бойынша тиісті айыппұлдар салынып, шектеулі ықпал ету шаралары шығарылды.

XI АКТИВТЕРДІ СЕНІМГЕРЛІКПЕН БАСҚАРУ БОЙЫНША КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР

11.1. Ұлттық қорды басқару

Ұлттық қордың валюталық портфелі мен қазақстандық эмитенттер облигацияларының теңгелік портфелінің жалпы нарықтық құны 2013 жылғы 31 желтоқсанда 71,5 млрд. АҚШ долл.¹⁵ болды, оның ішінде валюталық портфелдің – 70,8 млрд. АҚШ долл. (99,05%), «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ және «ҚазАгро» ҰХ» АҚ облигацияларының теңгелік портфелінің – баламасы 0,7 млрд. АҚШ долл.¹⁶ (0,95%) болды. Ұлттық қордың валюталық портфелінің құрамына кіретін тұрақтандыру және жинақ портфельдерінің нарықтық құны тиісінше – 22,5 млрд. АҚШ долл. (31,81%) және 48,3 млрд. АҚШ долл. (68,19%) болды.

Ұлттық қордың валюталық портфелінің құрамына кіретін бағалы қағаздар мен басқа да қаржы құралдарының нарықтық құны BNY Mellon кастодиан банкінің деректеріне негізделеді.

Ұлттық қордың BNY Mellon кастодиан банкінің деректері бойынша 2013 жылғы 1 қаңтардан бастап 2013 жылғы 31 желтоқсан аралығындағы кезеңде базалық валюта – АҚШ долларымен есептелген және мәмілелерді жасауға арналған шығындарды есепке алып түзетілген 2,2 млрд. АҚШ долл. құрайтын инвестициялық кіріс (іске асырылған және іске асырылмаған) құралды.

Ұлттық қордың кірістілігі

Ұлттық қордың 2013 жылғы кірістілігі 3,36% болды. Ұлттық қордың кірістілігі құрылғанынан бастап¹⁷ 2013 жылғы 31 желтоқсан аралығында 72,87%-ды құрады, бұл жылдық көрсетуде 4,44% болды.

Кірістілікті есептеу Ұлттық қордың базалық валютасы – АҚШ долларымен жүзеге асырылды (XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 11.1.1-сурет).

Тұрақтандыру портфелінің кірістілігі.

Дербес басқарудағы тұрақтандыру портфелінің активтері 2013 жылы ақша нарығының құралдарына, негізінен, АҚШ қазынашылығының бағалы қағаздарына орналастырылды.

Тұрақтандыру портфелінің кірістілігі 2013 жылы 0,15% болды, осы кезеңде эталон портфелінің кірістілігі (Merrill Lynch 6-month US Treasury Bill Index) 0,18%-ды құрады. Осылайша, (-)0,03% мөлшерінде теріс үстеме кірістілік алынды (XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 11.1.2-сурет).

Жинақ портфелінің кірістілігі.

Жинақ портфелінің кірістілігі 2013 жылы 5,43%-ды құрады, осы кезеңде эталондық портфельдің кірістілігі 4,81% (30% – Merrill Lynch US Treasuries; 26% – All Euro Government Index, DE, FR, NL, AT, LU, FI; 10% – Merrill Lynch UK Gilts; 10% – Merrill Lynch Japan Governments; 5% – Merrill Lynch Australian Governments; 5% – Merrill Lynch Canadian Governments; 5% – Merrill Lynch South Korean Government Index; 3% – Merrill Lynch Hong Kong Government Index; 2% – Merrill Lynch Singapore Government Index; 2% – Merrill Lynch Danish Government Index; 2% – Merrill Lynch Sweden Government Index және 20% – әлемнің

¹⁵ Ұлттық қорға көрсетілген қызметтер үшін теңгедегі кредиторлық берешек пен теңге шотындағы қалдықты ескермегенде

¹⁶ 1 USD=154.06 KZT бағамы бойынша

¹⁷ 2001 жылғы маусымнан бастап

дамыған елдерінің компаниялары акцияларының индексі MSCI World) болды. Осылайша, оң үстеме кірістілік 0.62% мөлшерінде алынды. (XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 2-қосымша, 11.1.3-сурет).

«Ауқымды облигациялар» мандатының түрі

Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқаруды Ұлттық Банктің дербес жүзеге асыратыны сияқты, инвестициялық басқару жөніндегі халықаралық компаниялар (сыртқы басқарушылар) да басқаруды дербес жүзеге асырады. 2013 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша дербес басқарудағы мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтері 69,32%-ды құрады, ал қалған 30,68% сыртқы басқаруда болды.

«Ауқымды облигациялар» мандат түрі бойынша облигациялардың қосалқы портфелін немесе жинақ портфелінің активтерін басқарудың 2013 жылғы кірістілігі (-)0,67%-ды құрады. Осы қосалқы портфельдің эталондық портфель кірістілігі (-)0,38%-ды құрады. Осылайша, мандаттың осы түрін басқару нәтижесінде алынған үстеме кірістілік теріс болды және (-)0,30% болды. 2013 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мандаттың осы түрі бойынша басқаруды 8 сыртқы басқарушы мен Ұлттық Банк жүзеге асырды. (Мандаттың жылдар бойынша кірістілігі XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 2-қосымшада, 11.1.4-суретте берілген).

«Ауқымды акциялар» мандатының түрі

Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқаруды сыртқы басқарушылар жүзеге асырды. Мандаттың осы түрі бойынша активтерді басқарудан кірістілік 28,57%-ды құрады, ал бенчмарктың кірістілігі 27,50% болды. Осылайша, мандаттың осы түрі бойынша активтерді басқару эталондық портфельге қатысты нәтижесі оң болды, үстеме кірістілік 1,08% құрады. 2013 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мандаттың осы түрі бойынша басқаруды 7 сыртқы басқарушы¹⁸ жүзеге асырды. (Мандаттың жылдар бойынша кірістілігі XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 2-қосымшада, 11.1.4-суретте берілген).

«Активтерді ауқымды тактикалық бөліп тарату» мандатының түрі

Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқаруды сыртқы басқарушылар жүзеге асырды. Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқару кірістілігі 5,90%-ды құрады, ал бенчмарктың кірістілігі 4,42% болды. Осылайша, мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқару эталондық портфельге қатысты нәтижесі оң болды, үстеме кірістілік 1,48%-ды құрады. (Мандаттың жылдар бойынша кірістілігі XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 2-қосымшада, 11.1.4-суретте берілген).

11.2. Ұлттық Банктің клиенттеріне қызмет көрсету бойынша кастодиандық, брокерлік және басқа да қызметтер.

Клиенттердің Ұлттық Банктің кастодиандық, сенімгерлікпен және брокерлік қызмет көрсетуіндегі активтерінің жалпы сомасы 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 2,2 трлн. теңгені құрады, бұл ретте 2013 жылдың басындағы осындай деректермен салыстырғанда 3 есе ұлғайды.

Ұлттық Банктің көрсетілген қызметтен түскен кірістерінің сомасы 2013 жылы 308,5 млн. теңге, өтелген шығыстарының сомасы 127,1 млн. теңге болды.

¹⁸ Сыртқы уақытша басқарушыны қоса алғанда

XII. ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ІШКІ ҚЫЗМЕТ

12.1. Ұйымдық құрылым

Ұлттық Банктің құрылымы мен жалпы штат санының лимиті Президенттің «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ережесін және құрылымын бекіту туралы» 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1271 Жарлығымен бекітілген.

2013 жылы тиімді ұйымдық құрылымды қалыптастыру мақсатында Ұлттық Банктің және оның ведомстволарының құрылымы мен штат кестесін оңтайландыру бойынша жұмыс жалғастырылды.

Президенттің «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір мәселелері туралы» 2012 жылғы 29 желтоқсандағы № 458 Жарлығына сәйкес:

Мемлекет басшысы қаржылық орталықты дамыту жөнінде қойған міндеттерді одан әрі орындау үшін Ұлттық Банктің АӨҚО дамыту комитетінің базасында АӨҚО дамыту департаменті құрылды;

қаржы ұйымдарының статистикалық және басқа да есептілігін жинауды, өңдеуді және қалыптастыруды одан әрі жетілдіру мақсатында Ұлттық Банктің жекелеген бөлімшелері мен оның ведомстволарын қайта құру және қосу арқылы Статистика департаменті құрылды;

бюджетті жоспарлау мен бюджетті бақылау мәселелерімен айналысатын дербес басқарма Қаржылық департаменті болып қайта ұйымдастырылды;

өзіне қойылған негізгі міндеттерді орындауына байланысты автоматтандырылған банктік ақпараттық жүйелерді енгізумен айналысқан дербес басқарма таратылды;

жұмыс көлемінің қысқаруына және жеке ведомство деңгейінде қызмет етуі мақсатқа сай келмейтіндігіне байланысты Ұлттық Банктің АӨҚО дамыту комитеті тартылды;

қаржылық қызметті тұтынушылардың құқықтарын қорғау және халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру жөніндегі кешенді сипаттағы мәселелерді шешу үшін Қаржылық қызметті тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитеті құрылды.

Ұлттық Банктің ұйымдық құрылымы 2013 жылдың соңында 20 департаменттен (1 департамент Астана қаласында) және 4 дербес басқармадан құралған орталық аппараттан, 17 филиалдан, Ресей Федерациясындағы өкілдіктен, 2 ведомстводан және 4 есеп беретін ұйымнан тұрды. (XII бөлімнің 12.1-бөлімшесіне 1-қосымша, 12.1.1-сурет).

Ұлттық Банк 9 акционерлік қоғамның жалғыз құрылтайшысы және (немесе) акционері болып табылады.

12.2. Адам ресурстары саласындағы саясат

2013 жылы Ұлттық Банк бойынша (ұйымдары мен акционерлік қоғамдарын қоса алғанда) кадрлардың тұрақтамау деңгейі 2012 жылмен салыстырғанда 3,9 пайыздық тармаққа төмендеп, 6,8%-ды құрады. Орталық аппарат, филиалдар мен ведомстволар бойынша кадрлардың тұрақтамауы – 4,7% (былтырғы жылдың деңгейінде қалды), ұйымдар бойынша – 5,1% (1 пайыздық тармаққа төмендеді) және акционерлік қоғамдар бойынша – 14,8% болды (6,2 пайыздық тармаққа төмендеді) (XII бөлімнің 12.2-бөлімшесіне 1-қосымша, 12.2.1-кесте).

Ұлттық Банк қызметкерлерінің білім құрылымы (орталық аппарат, филиалдар және ведомстволар): жоғары білімі бар қызметкерлер барлық қызметкерлердің тізім санының 85,5%-ы, арнаулы орта білімі бар қызметкерлер 7,9%-ы және орта білімі бар қызметкерлер 6,6%-ы (техникалық қызметкерлер, жұмысшы мамандықтарының және асхананың техникалық қызметкерлері) болды. Бұл көрсеткіштер ұйымдар бойынша тиісінше 58,8%, 25,6%, 15,6% және акционерлік қоғамдар бойынша 55%, 16%, 29,0% болды.

Орталық аппарат қызметкерлерінің құрамында әйелдер 66,3%, ведомстволарда – 65%, филиалдарда – 61,5%, ұйымдарда – 39,3%, акционерлік қоғамдарда 52,8% болды.

Ұлттық Банкте «бес жылдан он жылға дейін» жұмыс өтілі бар қызметкерлердің үлес салмағы 26,6% болды, олар қызметкерлердің барынша тұрақты санаты болып табылады, «бір жылға дейін» жұмыс өтілі бар қызметкерлердің үлес салмағы - 10,8%, «бір жылдан үш жылға дейін» жұмыс өтілі бар қызметкерлердің үлес салмағы - 18%, «он жылдан жиырма жылға дейінгісі» – 20,9% және «жиырма жылдан астамы» – 17,8% болды. Ең аз үлес салмағы 6% «үш жылдан бес жылға дейін» жұмыс өтілі бар қызметкерлерге тиесілі.

Ұлттық Банкте жұмыс істеу үшін Ұлттық Банк Төрағасымен өткен онлайн-конференцияның шеңберінде жас мамандар мен ЖОО-ның түлектерін іздеу бойынша 2013 жылы жарияланған акцияның нәтижелері бойынша 469 түйіндеме келіп түсті. Өткізілген іріктеуден кейін бос орындарға 46 адам қабылданды.

2012 жылға арналған Қазақстан Республикасы орталық мемлекеттік органдарының қызметкерлерді басқару бойынша қызметінің тиімділігін бағалаудың қорытынды рейтингісіне сәйкес Ұлттық Банк бағалауға жататын 40 мемлекеттік орган мен 24 орталық мемлекеттік органның ішінде 3 орынды иеленді. Бұл ретте, 2011 жылмен салыстырғанда Ұлттық Банктің қызметкерлерді басқару бойынша тиімділігі 5,47 баллға артып, 84,9 баллды құрады және орташа тиімді деңгейде қатарынан 3 жыл сақталуда.

2013 жылы Ұлттық Банкте мемлекеттік тілді енгізу мен дамытуға бағытталған жұмыс жүзеге асырылды.

Тілді игерудің тиісті деңгейлері бойынша оқыту курстары ұйымдастырылды. Оқытылған қызметшілердің саны 94 болды.

Ұлттық Банктің актілерін, шешімдері мен басқа да құжаттарының үлгі нысандарын дайындау жөніндегі тұрақты жұмыс істейтін комиссия 2013 жылға арналған жұмыс кестесіне сәйкес жұмыс істеу үшін 17 үлгі нысанды бекітіп, ұсынды (2002-2013 жылдар аралығындағы кезеңде 468 нысан бекітілді). Ұлттық Банктің қызметкерлері күнделікті жұмысында қолданатын мемлекеттік тілдегі терминдерді қарау және бекіту жөніндегі салалық терминологиялық жұмыс тобы 2013 жылы 200 терминді бекітті (2002-2013 жылдар аралығындағы кезеңде 580 банк терминдері бекітілді).

Ұлттық Банк қызметкерлерінің – жергілікті емес ұлт өкілдерінің арасында Қазақстан халықтары тілдерінің күніне арналған мемлекеттік тілді білу бойынша «Тіл – тұтастық нышаны» конкурсы өткізілді.

Ұлттық Банктің қызметкерлері 2013 жылы орталық банк қызметінің өзекті бағыттары бойынша оқытудан өтті: оқытылған қызметкерлердің саны 2 295-ті құрады, олардың ішінде Ұлттық Банкте семинарлар мен тағлымдамада – 1 534 (оның ішінде қашықтықтан – 500 оқытылды), Қазақстан Республикасының аумағында – 457, ТМД елдерінде және шет елдерде – 304 қызметкер оқытылды.

Тиісті білім бағдарламаларын үздік игерген, ғылыми-зерттеу жұмысымен айналысатын жоғары оқу орындарының барынша дарынды жастарын ынталандыру мақсатында Ұлттық Банкте 2013 жылы Ұлттық Банктің атаулы стипендиясын тағайындау бойынша жыл сайынғы конкурс өтті (бір бірінші орын және екі екінші орын берілді). Қазақстан ЖОО-ның 58 студентінің, Ұлттық Банктің Магистратурасы екінші курсының 33 магистрантының кәсіптік тәжірибеден өтуі ұйымдастырылды.

Персоналды уәждеу

Президенттің 2013 жылғы 9 желтоқсандағы № 707 Жарлығымен Ұлттық Банк жүйесінің қызметкерлері мемлекеттік наградалармен наградталды: «Құрмет» орденімен – 3 адам, «Ерен еңбегі үшін» медалімен – 5 адам және Қазақстан Республикасының Құрмет грамотасымен – 2 адам. Сонымен қоса, Ұлттық Банктің 104 қызметкеріне «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің еңбек сіңірген қызметкері» төс белгісі және 134 қызметкерге Ұлттық Банк Төрағасының алғыс хаты берілді.

2013 жылы Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы – теңгенің айналысқа енгізілгеніне 20 жыл толуын мерекелеуге байланысты Президенттің «Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы – теңгенің айналысқа енгізілгеніне 20 жыл толу

құрметіне арналған мерекелік медаль туралы» 2013 жылғы 2 қыркүйектегі № 631 Жарлығымен «Теңгеге 20 жыл» мерекелік медалі тағайындалды және «Теңгеге 20 жыл» мерекелік медальмен Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы қолданыста болуына елеулі үлес қосқан Қазақстан Республикасының азаматтары мен шетел азаматтарын наградтау бойынша іс-шаралар жүргізілді. Барлығы 2 459 адам наградталды.

Ұлттық Банк жүйесінің бұрынғы қызметкерлерін әлеуметтік қолдау мақсатында Ұлттық Банктің зейнеткерлері тізімінде тұрған жұмыс істемейтін зейнеткерлермен жұмыстар жүргізілді, 2014 жылғы 1 қаңтарда олардың саны 815 адам болды.

12.3. Ақпарат технологияларын дамыту

Жобалау және зерттеу жұмыстары

2013 жылы Ұлттық Банктің интеграцияланған автоматтандырылған ақпарат жүйесін дамыту және пысықтау бойынша жұмыстар 41 жоба бойынша жүргізілді, оның ішінде:

2012-2014 жылдары Ұлттық Банктің ААШЖ мемлекеттік тілге аудару жоспарына сәйкес ақпараттық жүйелерді пысықтау;

сатып алынатын коллекциялық немесе инвестициялық монеталар үшін «e-kzt» электрондық төлем жүйесі арқылы ақы төлеуді жүргізу үшін Ұлттық Банктің интернет ресурсының «Интернет дүкені» модулін пысықтау;

БЖЗҚ зейнетақы төлемдерін есепке алуды автоматтандыру, кастодиандық қызмет бойынша есептілікті қалыптастыру және тиісті есеп айырысуларды жүргізу үшін «БЖЗҚ зейнетақы төлемдерін есепке алу» ААШЖ және «Кастодиандық қызмет ету» модулін әзірлеу;

мемлекеттік бағалы қағаздарға ұлттық сәйкестендіру нөмірін беруге арналған өтінімдер бойынша «Эмиссиялық бағалы қағаздардың мемлекеттік тізілімі» ААШЖ-ны «Е-Қаржымині» жүйесімен интеграциялау бөлігінде пысықтау;

«Айқын» жобасы шегінде жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін есепке алу бойынша «Электрондық құжат айналымы» ААШЖ-ны «Тұлғалар өтініштерінің бірыңғай есебі» жүйесімен (Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті) интеграциялау бөлігінде пысықтау;

қаржы ұйымдарынан алынатын есептілікті жинау және бастапқы көрсеткіштердің негізінде өндеуге арналған «Көрсеткіштерді жинаудың бірыңғай жүйесі» ААЖ-ны әзірлеу;

қаржы ұйымдарының инспекциялық тексерулері бойынша дерекқорды жүргізуге арналған «Инспекциялау» ААШЖ-ның пилоттық жобасын әзірлеу;

нормативтік құқықтық актілер өзгеруіне байланысты ақпараттық жүйелерді пысықтау.

Ақпарат технологияларын дамыту және стандарттау

2012 жылғы Ұлттық Банк қызметінің тиімділігін бағалауды жүргізу қорытындысы бойынша 40 бағаланатын мемлекеттік органдардың арасында Ұлттық Банк «ақпараттық технологияларды қолдану» көрсеткіші бойынша 3-орынды иеленді (2011 жылдың қорытындысы бойынша – 7-орын).

Ақпараттық технологиялар саласындағы мемлекеттік және үкіметтік бағдарламаларды әске асыруға қатысу жүзеге асырылды.

«Ақпараттандыру туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпараттандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының жобасын қарау барысында Көлік және коммуникация министрлігімен «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңы жобасының 4-бабы 2-тармағы редакциясының жобасы келісілді. Заңның жобасына енгізілген редакция Ұлттық Банк, оның ішінде оның құрылымына кіретін ұйымдар ақпараттық жұмыстарды, интернет-ресурсты қоса алғанда, электрондық ақпараттық ресурстарға қатысты ақпараттандыру саласында тауарларды, қызметтерді, сондай-ақ «электрондық үкімет»

ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның объектілерімен интеграцияланбаған ақпараттық жүйелерді сатып алуды жүзеге асыру кезінде туындаған қатынастарға Заңның талаптары қолданылмайтынын көрсетеді. Яғни, «электрондық үкімет» ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның объектілерімен интеграцияланатын жүйелерді қоспағанда, Ұлттық Банктің ақпараттық жүйелеріне бұл Заңның талаптары қолданылмайды.

Инфрақұрылымды қолдау және жетілдіру

Ұлттық Банктің ақпараттық ресурстарын қолдау ақпараттық ресурстарға әкімшілік ету, оған ілеспе және техникалық қызмет көрсету бойынша қызмет көрсетулер ұсыну арқылы жүзеге асырылды.

Help Desk пайдаланушыларды қолдау қызметінің үздіксіз жұмыс істеуі қамтамасыз етілді. Сондай-ақ Microsoft SMS Server-ді пайдалана отырып пайдаланушылардың жұмыс станцияларын қашықтықтан қолдау жүргізілді. Пайдаланушылар тарапынан қаржы жылын аяқтау бойынша жұмыстарды іркіліссіз және ескертусіз жүргізу қамтамасыз етілді. Консультациялық және практикалық көмек көрсетілді, пайдаланушылардың жұмысын жақсарту үшін есептер әзірленді және түрлендірілді.

Ұлттық Банктің үздіксіз қызметін қамтамасыз ету мақсатында серверлерді, тармақталған кабель желісінің активті жабдығын, деректер базасы мен пошта жүйелерін, сондай-ақ вирусқа қарсы қорғауды жұмыс жағдайында ұстау жүзеге асырылды. Компьютер жабдығына техникалық қызмет көрсету мен жүйелік ілеспе қызмет көрсету, есептеу техникасы мен байланыс құралдарын ағымдағы жөндеу жүргізілді.

Ұлттық Банктің ақпарат жүйелерін пайдаланушылардың ұлғайып келе жатқан қажеттілігін басқарудың сапасын, барынша қанағаттанудың сапасын жақсарту мақсатында сенімділік, өндірушілік, қауіпсіздік саласында анықталған кемшіліктерді жоюға бағытталған қызметтің түрлі бағыттарын дамыту мен түрлендіру бойынша жұмыстар жүргізілді. Нақты және моральдық тұрғыдан тозған техникалық құралдарды жаңасына ауыстыруға байланысты оларды пайдаланудан шығару бойынша жұмыстар жүргізілді.

12.4. Ішкі аудит

2013 жылы ішкі аудиттің қызметі Ішкі аудиторлар институтының Халықаралық ішкі аудиттің кәсіби стандарттарына сәйкес ішкі аудит саласындағы нормативтік құқықтық актілер мен әдіснамалық құжаттарды жетілдіруге, ішкі аудиттің негізгі мақсатын іске асыру үшін міндеттер мен функцияларды орындауға бағытталды.

Мәселен, Адиторлық тексерулердің 2013 жылға арналған жылдық жоспарына сәйкес 23 аудиторлық тексеру, оның ішінде 5 филиалдың қызметін кешенді тексеру, 2 ұйымның қызметін кешенді тексеру, 1 ведомствоны тексеру, 15 бизнес-процесс бойынша тексеру жүргізілді. Сонымен қатар, 3 жоспардан тыс тексеру жүргізілді. Жүргізілген аудиторлық тексерулердің нәтижесі бойынша тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау жүзеге асырылды және аудит объектілері мен мүдделі бөлімшелерге олардың қызметін жетілдіру бойынша ұсынымдар жіберілді. Ішкі аудиттің ұсынымдарын және қаржылық есептілікке сыртқы аудитінің іс-шаралар жоспарын орындау шеңберінде қабылданған іс-шаралардың барабарлығына, толықтығына және уақтылылығына тұрақты түрде бақылау жүзеге асырылды.

2013 жылы HiPerformanse және HiRis бағдарламалық өнімдерін енгізудің және техникалық қолдаудың мониторингі жалғасты. Мониторинг нәтижелері туралы ақпарат Ұлттық Банктің басшылығына басқарушылық шешімдер қабылдау үшін ұсынылды, сондай-ақ мониторинг объектілеріне ұсынымдар жіберілді.

Халықаралық ішкі аудиттің кәсіби стандарттарының талаптарына және Ішкі аудит департаментінің кепілдік беру мен сапаны арттыру бағдарламасына сәйкес:

Ұлттық Банк Басқармасының қаулысымен Ұлттық Банктің Ішкі аудит департаменті туралы қағидалар бекітілді;

жана редакцияда Ішкі аудит департаментінің кепілдік беру мен сапаны арттыру бағдарламасы бекітілді;

ішкі аудитті талдау және оның сапасын бағалау үшін тұрақты негізде аумақтық филиалдардағы кешенді аудиторлық тексеру нәтижелері бойынша, аудиторлық тексерулер нәтижесі бойынша ұсынымдарды орындау бойынша, аудиторлардың аудиторлық тексеруді жоспарлаған және жүргізген кезде уақыт бюджетін сақтауына, Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актісінде белгіленген талаптарға сәйкес келу тұрғысынан аудиторлардың мамандануы мәселелеріне, аудиторларды сертификаттау жөніндегі жұмыстың жай-күйіне мониторингтер жүргізілді. Мониторингтердің нәтижелері бойынша ішкі аудиттің процестері мен рәсімдерін қажетті және уақтылы өзгерту жөнінде тиісті ұсынымдар әзірленді;

Ішкі аудит анықтамасына, Этика кодексі мен Сапалық сипаттамалар стандарттарына сәйкес келуін бағалау мақсатында Ұлттық Банктің ішкі аудитінің 2012 жылғы қызметіне ішкі бағалау жүргізілді. Ішкі бағалаудың нәтижесі бойынша ішкі аудиттің қызметін жетілдіруге бағытталған Іс-шаралар жоспары бекітілді және орындалды;

Халықаралық ішкі аудиттің кәсіби стандарттарына сәйкес ішкі аудиттің сапасын сыртқы бағалауды жүргізу бойынша біліктілігі бар тәуелсіз сыртқы консультанттардың ішкі аудит қызметін бағалауын қамтамасыз ету үшін ішкі аудиттің қызметіне сыртқы бағалауды жүргізуді ұйымдастыру жөнінде жұмыс жүргізілді. Конкурса қатысуға өтінімдер ұсынылмағандықтан ішкі аудитті сыртқы бағалау жөніндегі қызметтерді мемлекеттік сатып алу конкурсының өтпеуіне байланысты, Ұлттық Банк ішкі аудитке сыртқы бағалауды жүргізу үшін маманды ұсынуға қатысты алдыңғы қатарлы еуропалық орталық банктерге өтініш жасады. Жүргізілген келіссөздер нәтижесінде жұмыс тәжірибесі мен біліктілігі Халықаралық ішкі аудиттің кәсіби стандартының талаптарына сәйкес келетін Чехия Банкінің сарапшыларымен уағдаластыққа қол жеткізілді;

аудиторлық қызметте іс жүзінде қолдану мақсатында аудиторлық тексерулер мен мониторинг жүргізілген кезде ішкі аудитті ұйымдастыру бойынша, аудиторлық тексеру жүргізілген кезде тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау бойынша құжаттар, сондай-ақ Ұлттық Банкті материалдық-техникалық қамтамасыз ету, мемлекеттік қызмет көрсетулер сапасын қамтамасыз ету, эмиссиялық бағалы қағаздар шығарылымын мемлекеттік тіркеу, сақтандыру нарығына қатысушылардың қызметін бақылау мен қадағалау, тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру, Ұлттық Банкте қызметкерлерді басқару жүйесін қалыптастыру сияқты аудиттің салалары бойынша тексеру жүргізу тәртібін реттеуге бағытталған әдістемелік құжаттар әзірленді.

Сондай-ақ, 2013 жылы Ұлттық Банктің жылдық қаржылық есептілігіне сыртқы аудит жүргізу жұмыстарын ұйымдастыру жөніндегі жұмыс жалғастырылды.

Ақпарат ағындарының, аудиторлық рәсімдердің көп еңбекті қажетсінетіндігінің ұлғаюына, аудитті стандарттауға және оның технологияларына қойылатын талаптардың күшейтілуіне байланысты ішкі аудиттің қызметін автоматтандыруды жетілдіру бойынша жұмыс жүргізілді.

Аудиторлар өз кәсіби құзыреттерін арттыру мен білімін жетілдіру үшін Францияның, Италияның, Германияның, Польшаның орталық банктерінің семинарларына, аудиттің негізгі бағыттары бойынша Қазақстан Республикасының оқу орталықтарының оқу курстарына қатысты. Халықаралық ішкі аудиттің кәсіби стандарттарына сәйкес келу және Certified Internal Auditor сертификаттарын алу мақсатында 6 аудитор Certified Internal Auditor біліктілік емтиханын тапсыруға дайындалу үшін күндізгі курстарда оқыды.

Мемлекет басшысының 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспарын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын орындау шегінде Қаржы министрлігі мен Ұлттық Банк арасындағы

уағдаластыққа сәйкес, Ұлттық Банкте ішкі аудиттің қызметін ұйымдастыруды зерттеу үшін Қаржы министрлігінің қызметкерлерін тағылымдамадан өткізу ұйымдастырылды.

Ұлттық Банктің өкілдері VI Астана экономикалық форумының «Мемлекеттің қаржылық жүйесін тәуекелдер жағдайында тұрақты дамытудағы бухгалтерлік есеп пен аудиттің рөлі» атты пленарлық сессиясында «Ұлттық Банкте ішкі аудитті ұйымдастырудың тәжірибесі: ішкі аудиттің негізгі мақсаты, міндеттері, функциялары мен қағидалары» тақырыбында баяндамамен қатысты және Қаржы министрлігі «Мемлекеттік және нақты сектордағы ішкі және сыртқы аудит қызметінің рөлі мен тиімділігі» тақырыбын талқылау бойынша ұйымдастырған онлайн-конференцияға қатысты.

12.5. Қаржы-шаруашылық қызметі

2013 жылы Ұлттық Банктің кірісі 87 794,0 млн. теңге болды, шығындары – 23 547,9 млн. теңгені, бөлінбеген кірісі 64 246,1 млн. теңгені құрады және 2012 жылмен салыстырғанда 33 945,9 млн. теңгеге (2,1 есеге) артты.

«Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-тың акциялар пакетін, сондай-ақ есептен шығарылған негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалаудан түскен кірісті Үкіметке ақысыз өткізуге байланысты «Мемлекеттік жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-қа салынған инвестицияларды есептен шығарудан туындаған зияндарды ескере отырып бөлінбеген кіріс 56 469,7 млн. теңге болды (XII бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 1-қосымша, 12.5.1-кесте).

Ұлттық Банктің монетарлық қызметі бойынша 2013 жылы сыртқы және ішкі нарықтардағы операциялардың нәтижесінде нетто-кіріс 24 977,5 млн. теңгеге (49,4%) артып, 75 543,8 млн. теңге мөлшерінде қалыптасты (XII бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 1-қосымша, 12.5.2-кесте).

Сыртқы нарықтағы операциялар бойынша нетто-кірістер 2 361,6 млн. теңгеге (4,8%-ға) төмендеп, 46 958,6 млн. теңге мөлшерінде қалыптасты.

Ішкі нарықтағы операциялар бойынша нетто-кірістер 27 339,1 млн. теңгеге (22,9 есе) ұлғайып, 28 585,2 млн. теңге сомасында қалыптасты.

Ұлттық Банктің монетарлық емес қызметі бойынша 2013 жылғы кірістер 12 250,2 млн. теңгені құрады және 11 241,0 млн. теңгеге (12,1 есе) ұлғайды (XII бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 3-қосымша, 12.5.3-кесте).

Шығындар 23 547,9 млн. теңге мөлшерінде қалыптасты және 2 272,7 млн. теңгеге (10,7%) ұлғайды. Нетто-шығындар 11 297,7 млн. теңге болды.

Ұлттық Банктің күрделі шығыстары 1 631,9 млн. теңгеге (6,1%) төмендеп, 25 337,0 млн. теңге сомасында жүзеге асырылды (XII бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 4-қосымша, 12.5.4-кесте).

Ұлттық Банктің ұйымдары

Ұлттық Банктің республикалық мемлекеттік кәсіпорындарының өнімді (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) сатудан түскен кірістері 2013 жылы 20 601,3 млн. теңгені, өнімді (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өндіруге жұмсалған шығыстары 17 733,8 млн. теңгені құрады. Бюджетке корпоративтік табыс салығын төлегеннен кейінгі кәсіпорындардың таза кірісі 2 246,8 млн. теңге болды (XII бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 5-қосымша, 12.5.5-кесте).

Ұлттық Банктің акционерлік қоғамдары

Акционерлік қоғамдардың кірістері 2013 жылы 23 911,7 млн. теңгені, шығыстары 20 477,2 млн. теңгені құрады. Бюджетке корпоративтік табыс салығын төлегеннен кейінгі таза кіріс 3 226,6 млн. теңге мөлшерінде қалыптасты.

I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 1-қосымша

1.2.1-сурет

Кәсіпорындардың дайын өніміне сұраныс конъюнктурасы

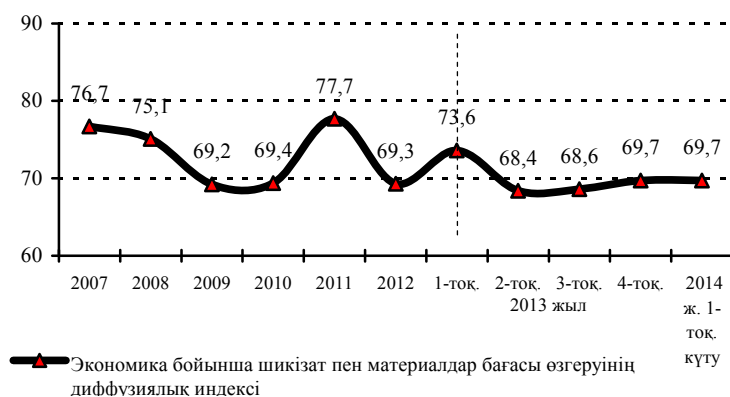
№	Кәсіпорындардың жауаптары, %	2013 ж. 1-тоқ.	2013 ж. 2-тоқ.	2013 ж. 3-тоқ.	2013 ж. 4-тоқ.
1	Ұлғаюы	17,6	24,6	21,9	20,1
2	Өзгермеуі	58,1	56,9	60,0	58,2
3	Төмендеуі	24,3	18,5	17,8	21,4
4	1-бет-3-бет	-6,7	6,1	4,1	-1,3
5	Диффузиялық индекс	46,7	53,1	52,1	49,3

1.2.2-сурет

Шикізат және материалдар бағасының өзгеруі

№	Кәсіпорындардың жауаптары, %	2013 ж. 1-тоқ.	2013 ж. 2-тоқ.	2013 ж. 3-тоқ.	2013 ж. 4-тоқ.
1	Ұлғаюы	48,9	39,9	40,1	40,9
2	Өзгермеуі	49,3	57,0	56,5	57,0
3	Төмендеуі	1,8	3,1	2,9	1,5
4	1-бет-3-бет	47,1	36,8	37,2	39,4
5	ШпМ бағасы өзгерісінің диффузиялық өзгерісі	73,6	68,4	68,6	69,7

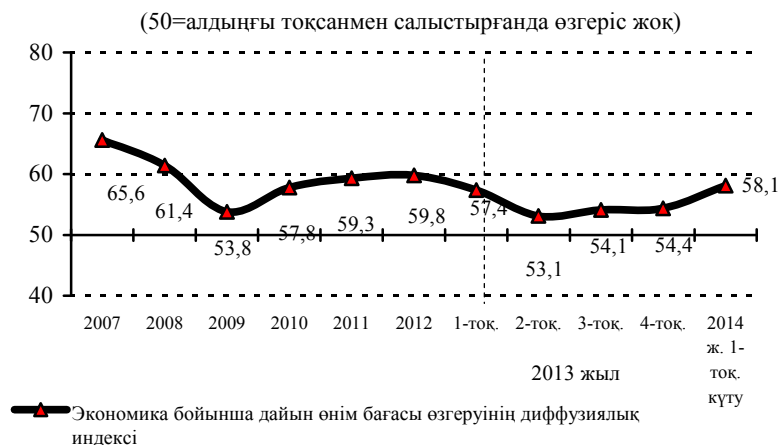

I бөлімнің 1.2-бөлімшесіне 2-қосымша

1.2.3-сурет

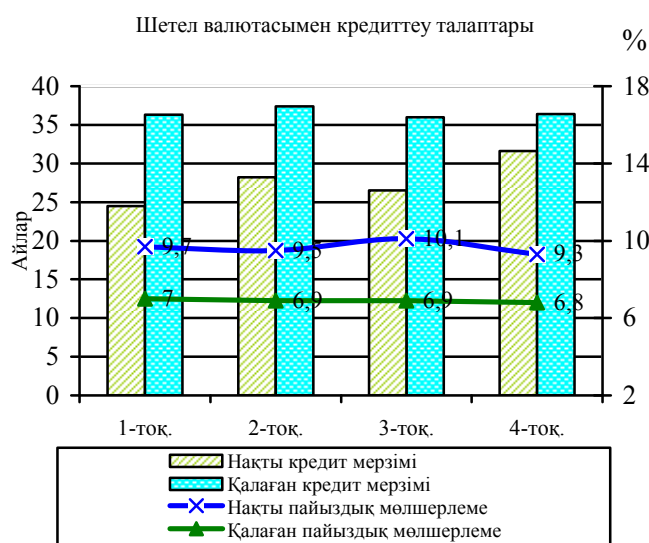
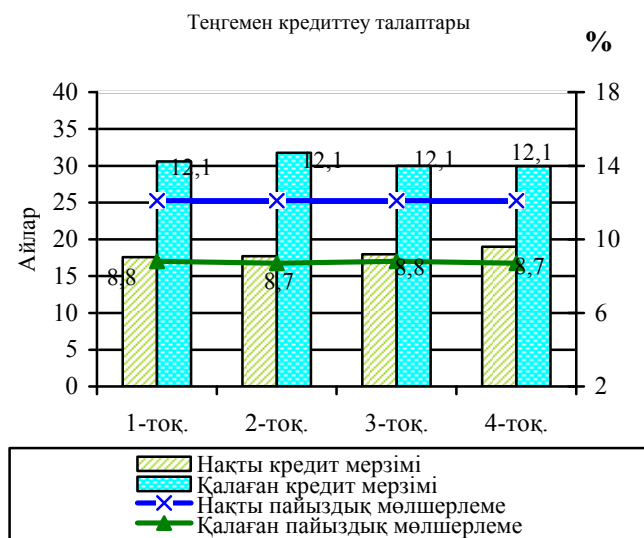
Кәсіпорындардың дайын өнімі бағасының өзгеруі

№	Кәсіпорындардың жауаптары, %	2013 ж. 1-тоқ.	2013 ж. 2-тоқ.	2013 ж. 3-тоқ.	2013 ж. 4-тоқ.
1	Ұлғаюы	20,7	14,1	15,7	14,6
2	Өзгермеуі	73,3	77,8	76,5	79,4
3	Төмендеуі	0	0	0,2	0,3
4	1-бет-3-бет	20,7	14,1	15,5	14,3
5	ДӨ бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі	57,4	53,1	54,1	54,4

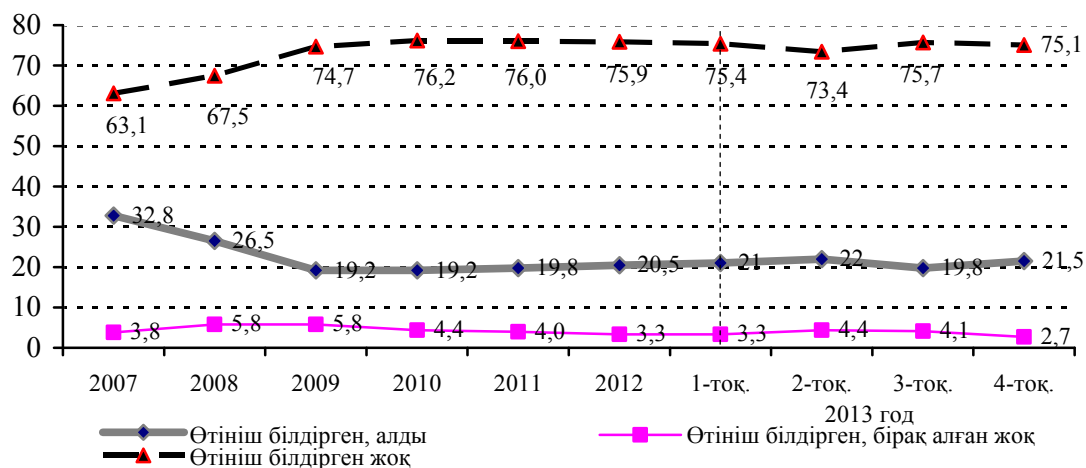

1.2.4-сурет

2013 жылғы кредиттеу талаптары

Банктердің кредиттері

***1.2.1, 1.2.2, 1.2.3, 1.2.4, 1.2.5-графиктеріне әдіснамалық түсіндірме:**

Графиктердегі көрсеткіштер мынадай есептеу деректерімен берілді: кәсіпорындар жауаптары топтарының арасындағы пайыздық ара-қатынас, оң және теріс жауаптар санының арасындағы айырма және т.с.с. Графиктерде және кестелерде көрсетілген диффузиялық индекс оң жауаптардың жиынтығы және «өзгеріссіз» деген жауаптардың жартысы ретінде шығарылады. Осы индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеру серпінін сипаттайтын жалпы индикатор болып табылады (Еуропа ВТБ Банкі тәжірибесі бойынша, Англия Банкі). Егер оның мәні 50 деген деңгейден жоғары болса, бұл оң өзгерісті, ал егер 50-ден төмен деңгейде болса, теріс өзгерісті білдіреді. Бұр ретте диффузиялық индекстің мәні 50 деген деңгейден қаншалықты алыс (жоғары немесе төмен) болса, көрсеткіштің өзгеру қарқыны соғұрлым жоғары (ұлғаю немесе азаю) болады

I бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 1-қосымша

1.4.1-кесте

Қазақстан Республикасының төлем балансы: талдамалық ұсыным

млн.АҚШ долл.

	2012	2012				2013	2013			
		I	II	III	IV		I	II	III	IV
Ағымдағы операциялардың шоты	1079,1	2277,2	2347,0	-1032,7	-2512,4	-117,8	2179,0	13,2	-2243,4	-66,7
Сауда балансы	38145,2	11254,2	12017,2	8484,9	6389,0	33691,5	10326,2	7703,6	7053,6	8608,1
Экспорт	86931,1	20846,0	23496,6	21475,6	21112,9	83406,9	20523,6	20877,3	20000,9	22005,1
Импорт	48785,8	9591,8	11479,4	12990,6	14723,9	49715,4	10197,4	13173,8	12947,3	13397,0
Қызмет балансы	-7948,0	-1619,4	-1928,5	-2192,7	-2207,5	-6875,6	-1399,6	-1606,4	-1918,7	-1950,8
Экспорт	4828,2	1048,9	1236,0	1315,6	1227,8	5271,4	1144,8	1403,3	1408,7	1314,6
Импорт	12776,2	2668,2	3164,4	3508,2	3435,3	12147,0	2544,4	3009,7	3327,4	3265,4
Бастапқы кірістер балансы	-28107,7	-7316,5	-7523,5	-6945,9	-6321,6	-25345,2	-6504,3	-5682,6	-6876,5	-6281,8
Еңбекақы төлеу (нетто)	-1927,8	-496,4	-497,5	-488,4	-445,5	-1803,7	-422,3	-434,3	-452,6	-494,6
Инвестициялық кірістер	-26319,6	-6855,1	-7061,0	-6492,5	-5911,1	-23681,3	-6116,9	-5283,3	-6458,9	-5822,2
Алынатын кірістер	1942,3	393,6	477,7	588,9	482,1	2176,3	518,1	722,2	467,6	468,5
Тікелей инвестициялардан кірістер	194,9	8,7	30,4	144,2	11,6	343,2	66,1	221,1	33,2	22,8
Портфельдік инвестициялардан кірістер	959,9	212,4	257,1	249,1	241,3	1094,4	250,1	302,9	272,2	269,3
Басқа инвестициялардан кірістер	787,5	172,5	190,2	195,6	229,2	738,7	201,9	198,2	162,3	176,4
<i>o.i. резервтер мен Ұлттық қордың активтері бойынша сыйақы</i>	1028,0	223,9	268,9	267,5	267,8	1162,1	293,5	321,5	283,7	263,4
Төленетін кірістер	28261,9	7248,7	7538,7	7081,4	6393,1	25857,6	6635,0	6005,5	6926,4	6290,7
Тікелей инвестициялардан кірістер	24739,8	6507,5	6517,5	6118,1	5596,6	22722,2	5902,4	5209,6	6040,7	5569,5
Портфельдік инвестициялардан кірістер	2070,3	396,5	691,0	588,3	394,6	1589,0	349,4	415,5	503,0	321,1
Басқа инвестициялардан кірістер	1451,8	344,7	330,2	375,0	401,9	1546,4	383,2	380,4	382,8	400,1
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	139,8	34,9	34,9	34,9	34,9	139,8	34,9	34,9	34,9	34,9
Қайталама кірістер балансы	-1010,5	-41,1	-218,1	-379,0	-372,2	-1588,5	-243,3	-401,3	-501,8	-442,2
Капиталмен операциялар шотының балансы	15,4	0,8	8,1	1,9	4,7	-6,4	-8,6	2,7	-0,6	0,1
Қаржылық шот (ҚҰБ резервтік активтерін алып тастағанда)	932,3	-610,7	-1130,5	2273,3	400,1	-3538,2	654,1	-1841,8	-907,6	-1442,9
Тікелей инвестициялар	-11825,3	-4959,5	-1675,4	-4013,6	-1176,8	-7790,5	-2049,0	-2152,0	-1734,5	-1855,0
Қаржылық активтерді таза алу	1959,5	398,4	986,0	118,1	457,0	1948,1	1827,1	-404,6	210,8	314,8
Міндеттемелерді таза қабылдау	13784,8	5357,9	2661,4	4131,7	1633,8	9738,5	3876,1	1747,4	1945,2	2169,8
Портфельдік инвестициялар	17387,9	3843,8	5286,7	3511,5	4746,0	5962,3	2355,4	-1258,1	1388,4	3476,6
Қаржылық активтерді таза алу	15068,2	3805,7	4457,0	3597,9	3207,6	8503,1	2836,7	2527,6	-34,2	3173,1
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	14549,6	4531,3	4057,5	3609,2	2351,6	7778,9	2660,7	2479,9	-441,9	3080,4
Банктер	238,6	94,1	23,5	3,4	117,6	556,6	376,7	33,9	202,8	-56,8
Басқа секторлар	280,0	-819,7	376,0	-14,7	738,4	167,6	-200,7	13,8	204,9	149,6
Міндеттемелерді таза қабылдау	-2319,7	-38,1	-829,7	86,4	-1538,4	2540,9	481,3	3785,7	-1422,6	-303,5
ҚР Үкіметі және ҚР Ұлттық Банкі	-46,5	-18,3	-21,4	0,0	-6,8	0,9	0,0	1,3	-1,3	0,9

[illegible]

I бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 2-қосымша

1.4.2-кесте

Сыртқы борыштың стандартты ұсынымы

млн. АҚШ долл.

	31.12.2009 ж. жағдай	31.12.2010 ж. жағдай	31.12.2011 ж. жағдай	31.12.2012 ж. жағдай	31.12.2013 ж. жағдай
Сыртқы борыш	112 866,9	118 222,8	125 320,8	136 921,9	148 752,9
<i>Қысқа мерзімді</i>	<i>6 985,1</i>	<i>8 864,5</i>	<i>7 867,2</i>	<i>9 090,5</i>	<i>9 400,7</i>
<i>Ұзақ мерзімді</i>	<i>105 881,8</i>	<i>109 358,3</i>	<i>117 453,6</i>	<i>127 831,3</i>	<i>139 352,2</i>
Мемлекеттік басқару органдары	2 218,1	3 800,3	4 487,4	4 855,1	5 115,6
<i>Қысқа мерзімді</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>7,9</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	7,8	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Ұзақ мерзімді</i>	<i>2 218,1</i>	<i>3 800,3</i>	<i>4 479,5</i>	<i>4 855,0</i>	<i>5 115,6</i>
Арнайы қарыз алу құқықтары	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	49,1	23,8	14,1	14,6
Кредиттер мен қарыздар	2 218,1	3 751,2	4 455,7	4 840,9	5 101,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Орталық банк	1 017,5	1 000,6	563,3	618,9	545,8
<i>Қысқа мерзімді</i>	<i>479,7</i>	<i>470,4</i>	<i>36,3</i>	<i>88,1</i>	<i>9,8</i>
Қолма-қол валюта және депозиттер	103,6	239,5	16,5	88,1	6,7
Борыштық бағалы қағаздар ¹	376,1	230,9	19,8	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	3,2
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Ұзақ мерзімді</i>	<i>537,8</i>	<i>530,2</i>	<i>526,9</i>	<i>530,8</i>	<i>536,0</i>
Арнайы қарыз алу құқықтары	536,8	529,2	525,9	529,8	535,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Банктер	30 190,1	19 947,9	14 604,8	13 524,9	11 160,2
<i>Қысқа мерзімді</i>	<i>1 646,2</i>	<i>1 622,5</i>	<i>1 046,6</i>	<i>1 647,6</i>	<i>1 227,4</i>
Қолма-қол валюта және депозиттер	837,6	1 275,4	772,1	1 203,3	829,5
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	353,1	227,7	130,8	360,9	316,6
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер	455,5	119,4	143,7	83,3	81,3
<i>Ұзақ мерзімді</i>	<i>28 543,9</i>	<i>18 325,3</i>	<i>13 558,1</i>	<i>11 877,3</i>	<i>9 932,8</i>
Қолма-қол валюта және депозиттер	289,7	275,1	262,2	428,5	944,6
Борыштық бағалы қағаздар ¹	2 905,5	10 695,5	7 916,3	6 639,8	5 739,7
Кредиттер мен қарыздар	25 348,8	7 354,7	5 379,6	4 809,0	3 248,5
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа секторлар³	29 809,2	41 199,2	43 089,1	50 341,4	59 246,9
<i>Қысқа мерзімді</i>	<i>4 859,2</i>	<i>6 771,5</i>	<i>6 776,4</i>	<i>7 354,8</i>	<i>8 163,5</i>
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	918,4	1 287,7	1 175,8	851,1	869,7
Сауда кредиттері мен аванстар	3 788,3	5 305,6	5 455,1	6 330,2	7 190,4
Басқа да міндеттемелер	152,4	178,2	145,5	173,4	103,4

<i>Ұзақ мерзімді</i>	24 950,0	34 427,7	36 312,8	42 986,7	51 083,4
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	800,2	9 053,4	10 254,4	11 130,1	12 974,9
Кредиттер мен қарыздар	22 586,2	23 658,2	24 336,1	29 910,6	36 025,9
Сауда кредиттері мен аванстар	1 563,6	1 716,0	1 722,2	1 946,0	1 994,1
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	88,5
Басқа қаржылық ұйымдар	1 970,9	1 910,5	2 133,9	1 971,6	2 843,8
<i>Қысқа мерзімді</i>	53,6	107,0	100,7	90,5	109,5
<i>Ұзақ мерзімді</i>	1 917,3	1 803,4	2 033,2	1 881,1	2 734,3
Қаржылық емес ұйымдар, үй шаруашылықтары және ҮШҚКЕҰ	27 838,3	39 288,7	40 955,2	48 369,9	56 403,2
<i>Қысқа мерзімді</i>	4 805,7	6 664,5	6 675,7	7 264,3	8 054,0
<i>Ұзақ мерзімді</i>	23 032,6	32 624,2	34 279,6	41 105,6	48 349,2
Тікелей инвестициялар: фирмааралық берешек	49 632,0	52 274,7	62 576,2	67 581,5	72 684,3
Қазақстандық тікелей инвестициялау кәсіпорындарының шетелдік тікелей инвесторлар алдындағы міндеттемелері	42 988,4	49 721,8	59 589,4	63 605,8	68 893,5
Қазақстандық тікелей инвесторлардың шетелдік тікелей инвестициялау кәсіпорындары алдындағы міндеттемелері (кері инвестициялау)	6 643,6	2 553,0	2 597,8	3 429,2	3 120,3
Қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік тел кәсіпорындар алдындағы міндеттемелері	0,0	0,0	389,0	546,5	670,4

¹Борыштық бағалы қағаздар нарықтық бағамен (бар болған жағдайда) есептелінеді

²Сақтандыру мен зейнетақы бағдарламаларын және стандартты кепілдік бағдарламаларын, сондай-ақ халықаралық инвестициялық позицияның құрылымындағы басқа да ұзақ мерзімді міндеттемелерді қамтиды

³Басқа секторлар сыртқы борыш құрылымында дербес бап болып табылатын фирмааралық берешекті қамтымайды

I бөлімнің 1.4-бөлімшесіне 3-қосымша

1.4.3-кесте

Сыртқы борыштың абсолютті және салыстырмалы көрсеткіштері

Көрсеткіштің атауы	2009	2010	2011	2012	2013
А. Абсолюттік өлшемдер (млн. АҚШ доллары)					
1. Сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	112 866,9	118 222,8	125 320,8	136 921,9	148 752,9
<i>о. і., фирмааралық берешек</i>	<i>49 632,0</i>	<i>52 274,7</i>	<i>62 576,2</i>	<i>67 581,5</i>	<i>72 684,3</i>
2. Фирмааралық берешекті қоспағандағы сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	63 234,9	65 948,0	62 744,6	69 340,3	76 068,6
3. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қосқанда)	38 970,5	25 397,9	29 624,1	31 906,8	31 886,0
4. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қоспағанда)	31 030,5	15 637,8	16 876,5	18 905,5	19 219,3
Б. Салыстырмалы өлшемдер					
1. Жан басына шаққандағы сыртқы борыш (АҚШ доллары, фирмааралық берешекті қоспағанда)	3 902,7	4 011,4	3 763,2	4 100,6	4 431,6
2. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (% , фирмааралық берешекті қосқанда)	98,3	79,9	66,7	67,4	67,6
3. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (% , фирмааралық берешекті қоспағанда)	55,1	44,5	33,4	34,1	34,6
4. Сыртқы борыштың ТҚЭж-на қатынасы (% , фирмааралық берешекті қосқанда)	235,0	180,5	140,0	149,2	168,3
5. Сыртқы борыштың ТҚЭж-на қатынасы (% , фирмааралық берешекті қоспағанда)	131,7	100,7	70,1	75,6	86,1
6. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің ТҚЭж-на қатынасы (% , фирмааралық берешекті қосқанда)	81,1	38,8	33,1	34,8	36,1
7. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің ТҚЭж-на қатынасы (% , фирмааралық берешекті қоспағанда)	64,6	23,9	18,8	20,6	21,7
8. Сыйақы төлемдерінің ТҚЭж-на қатынасы (%)	11,0	7,2	5,3	5,6	5,6
9. Халықаралық резервтің қысқа мерзімді сыртқы борышқа қатынасы (%)	330,3	318,6	372,4	311,0	262,8
Анықтама үшін:					
Халық (мың. адам)*	16 203,0	16 440,1	16 673,1	16 909,8	17 165,2
ІЖӨ (млрд. теңге), мерзім ішінде*	17 007,6	21 815,5	27 571,9	30 347,0	33 521,2
12 ай ішіндегі ІЖӨ (млрд. АҚШ доллары)	114,8	148,0	187,8	203,3	220,1
Тауарлар және факторлық емес қызмет экспорты (ТҚЭж)** кезеңдегі	48 027,1	65 510,6	89 531,6	91 758,0	88 392,9
Тауарлар және факторлық емес қызмет экспорты (ТҚЭж)** жылдық	48 027,1	65 510,6	89 531,6	91 758,0	88 392,9

* Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің деректері бойынша

**Қазақстан Республикасының төлем балансы, Ұлттық Банктің бағалауы

VI бөлімге 1-қосымша

Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары 2013 жылы келісуге ұсынған Қазақстан Республикасы кодекстері мен заңдары жобаларының тізімі

1. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің жаңа редакциядағы жобасы.
2. Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексінің жаңа редакциядағы жобасы.
3. Қазақстан Республикасының Қылмыстық атқару кодексінің жаңа редакциядағы жобасы.
4. Қазақстан Республикасы Кәсіпкерлік кодексінің жобасы.
5. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодексінің жаңа редакциядағы жобасы.
6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
7. «Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің жаңа нысандарын енгізу бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
9. «Ұлттық басқарушы холдингтер туралы».
10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Ұлттық басқарушы холдингтердің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
11. «Азаматтық авиация туралы».
12. «Оңалту және банкроттық туралы».
13. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
14. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сауда қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
15. «Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы туралы».
16. «Ақпараттандыру туралы».
17. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және исламдық қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
18. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік органдардың құзыретін заңнамалық және (немесе) заңға тәуелді деңгейде бекіту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
19. «Рұқсаттар және хабарламалар туралы».
20. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
21. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне рұқсат беру жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
22. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
23. «Қазақстан Республикасындағы жеке детективтік қызмет туралы».
24. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында жеке детективтік қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».
25. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы».
26. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасы заңнамасының пошта байланысы саласындағы нормаларын Дүниежүзілік

пошта одағы актілерінің нормаларына сәйкестендіру және пошта операторларының қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

27. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

28. «Қылмыстық әрекеттен түскен табыстарды жылыстату, анықтау, алып қою және тәркілеу туралы конвенцияны ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу туралы».

29. «Қазақстан Республикасының кейбір заң актілеріне тұрғын үй құрылысы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

30. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне банкроттық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

31. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы-экономикалық қылмыстарды одан әрі қылмыстық сипаттан арылту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

32. «Атом энергиясын пайдалану туралы».

33. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атом энергиясы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

34. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында жер қойнауын пайдалану мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

35. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек көші-қоны мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

36. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әртүрлі заңнамалық актілердің құқық нормалары арасындағы қайшылықтарды, олқылықтарды, коллизияларды және сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін нормаларды жою мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

37. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне көлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

38. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

39. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне туризм саласында өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

40. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық іс жүргізу заңнамасын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

41. «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы».

42. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

43. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ойын бизнесі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

44. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне меншік құқығын қорғауды күшейту, шарттық міндеттемелерді қорғауды кепілдендіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

45. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне агроөнеркәсіптік кешен мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

46. «Қазақстан Республикасындағы вексель айналысы туралы».

47. «Офсеттік келісімдер туралы».

48. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстанда Республикасында офсеттік келісімдерді іске асыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

49. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алу, профилактикасы, жолын кесу және оларды жасағаны үшін жауапкершілікті күшейте отырып, жазалау жүйесін жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

50. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында төлем карточкалары нарығын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

51. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіпкерлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

52. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне электрондық сауда саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

53. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

54. «Астық туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

55. «Астық қабылдау кәсіпорындарының астық қолхаттарын ұстаушылардың алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру туралы».

56. «Жылжымайтын мүліктің меншік иелері - жеке тұлғалардың жылжымайтын мүлкін міндетті сақтандыру туралы».

57. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй құрылысына үлестік қатысу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

58. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржылық (инвестициялық) пирамидалардың қызметіне қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

59. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қайта құрылымдауды жүзеге асырған екінші деңгейдегі банктерді одан әрі дамыту мәселесі бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

60. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне салық салу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

61. «Қазақстан Республикасында мүгедектігі бойынша, асыраушысынан айырылу жағдайы бойынша және жасына байланысты берілетін мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылар туралы».

62. «Кейбір заңнамалық актілерге Қазақстан Республикасының халықаралық активтерін инвестициялау бойынша қызметті жүзеге асыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

63. «Халықты жұмыспен қамту туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

64. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне меншік құқығын қорғауды күшейту, шарттық міндеттемелерді қорғауды кепілдендіру және оларды бұзғаны үшін жауапкершілікті қатаңдату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

65. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік көрсетілетін қызметтер мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

66. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әлеуметтік маңызы бар мемлекеттік қызметтерді оңтайландыру мен автоматтандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

67. «Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы».

68. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот төрелігін іске асыруды одан әрі жеңілдету, төрешілдік рәсімдерді азайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

69. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпараттандыру мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

70. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне «Қазақстанның Даму банкі» акционерлік қоғамының қызметі мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

71. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй құрылысы мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

72. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасында Исламдық қаржыландыру қағидаттарына негізделген қаржылық лизингті дамыту мәселесі бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

73. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының азаматтары мен тұруға ықтиярхаты бар адамдардың кірістері мен мүлкін жалпыға бірдей декларациялау мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

74. «Қазақстан Республикасының қаржы полициясы органдары туралы».

75. «Дербес деректер және оларды қорғау туралы».

76. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне дербес деректер мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

77. «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне астық қабылдау кәсіпорындарының астық қолхаттарын ұстаушылардың алдындағы азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру мәселелері бойынша өзгеріс және толықтырулар енгізу туралы».

78. «Халықаралық Валюта Қоры Келісімінің Баптарына түзетулерді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы.

79. «Тәуелсіз мемлекеттер достастығына қатысушы мемлекеттерде валюталық реттеу және валюталық бақылау саласындағы саясаттың негізгі қағидаттары туралы келісімді ратификациялау туралы».

80. «Тәуелсіз мемлекеттер достастығына қатысушы мемлекеттердің ықпалдасқан валюта нарығын ұйымдастыру саласындағы ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы».

VI бөлімге 2-қосымша

Ұлттық Банктің 2013 жылы Әділет министрлігінде тіркелген нормативтік құқықтық актілерінің тізімі

1. Ұлттық Банк Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктерге, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға, сондай-ақ банктің ірі қатысушыларына, банк холдингіне, банк конгломератының құрамына кіретін ұйымдарға қатысты шектеулі ықпал ету шараларын және ірі қатысушының немесе банк холдингінің белгілері бар тұлғаларға, сондай-ақ банктің ірі қатысушыларына, банк холдингтеріне немесе банк конгломератының құрамына кіретін заңды тұлғаларға мәжбүрлеу шараларын қолдану қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 29 қазандағы № 317 қаулысы.

2. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне эмитенттерді және олардың бағалы қағаздарын қор биржасында айналысқа жіберу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» 2012 жылғы 29 қазандағы № 332 қаулысы.

3. Ұлттық Банк Басқармасының «Қамтамасыз етілмеген кредиттің (бланкілік кредиттің) критерийлерін белгілеу туралы» 2012 жылғы 26 қарашадағы № 336 қаулысы.

4. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Банктік заем шартының міндетті талаптарының тізбесін бекіту және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының Кредиттеу жөніндегі құжаттамасын жүргізу ережесін бекіту туралы» 2007 жылғы 23 ақпандағы № 49 қаулысына толықтырулар мен өзгерістер енгізу туралы» 2011 жылғы 28 ақпандағы № 18 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 372 қаулысы.

5. Ұлттық Банк Басқармасының «Микроқаржы ұйымының есептілік беру тізбесін, нысандарын және қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 373 қаулысы.

6. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер енгізу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 374 қаулысы.

7. Ұлттық Банк Басқармасының «Тарату комиссияларының Қазақстан Республикасында таратылатын банктердің есептері мен қосымша ақпаратын ұсыну нысандары, мерзімдері және кезеңділігі туралы нұсқаулықты бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 375 қаулысы.

8. Ұлттық Банк Басқармасының «Тарату комиссияларының Қазақстан Республикасында таратылатын сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының есептері мен қосымша ақпаратын ұсыну нысандары, мерзімдері және кезеңділігі туралы нұсқаулықты бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 376 қаулысы.

9. Ұлттық Банк Басқармасының «Сыйақының жылдық тиімді мөлшерлемесінің шекті мөлшерін бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 377 қаулысы.

10. Ұлттық Банк Басқармасының «Берілетін микрокредиттер бойынша сыйақының жылдық тиімді мөлшерлемесін есептеу қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 378 қаулысы.

11. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Банктің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының және жинақтаушы зейнетақы қорының уақытша әкімшілігін (уақытша басқарушысын) тағайындау және қызметінің ережесін бекіту туралы» 2006 жылғы 9 қаңтардағы № 6 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 379 қаулысы.

12. Ұлттық Банк Басқармасының «Берілген микрокредиттер бойынша активтер мен шартты міндеттемелерді жіктеуді жүзеге асыру және оларға қарсы провизиялар (резервтер) құру қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 381 қаулысы.

13. Ұлттық Банк Басқармасының «Пруденциалдық нормативтерді және микроқаржы ұйымының сақтауы міндетті басқа да нормалар мен лимиттерді және оларды есептеу әдістемесін, сондай-ақ олардың орындалуы туралы есептілік берудің нысандарын және мерзімдерін бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 382 қаулысы.

14. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 383 қаулысы.

15. Ұлттық Банк Басқармасының «Болу қажеттілігі қаржы ұйымдарының қызметін реттейтін Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес талап етілетін заңды тұлғалар үшін ең аз рейтингіні, осы рейтингіні беретін рейтингілік агенттіктер тізбесін белгілеу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 385 қаулысы.

16. Ұлттық Банк Басқармасының «Микроқаржы ұйымдарын есептік тіркеуден өткізу және микроқаржы ұйымдарының тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 386 қаулысы.

17. Ұлттық Банк Басқармасының «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қорының қатысушылары – сақтандыру ұйымдарының міндетті, қосымша жарналар мен шартты міндеттемелердің мөлшерлемесін есептеу әдістемесін, міндетті, қосымша және төтенше жарналарды төлеу тәртібі мен мерзімдерін, шартты міндеттемелерді қалыптастыру мен есепке алу тәртібін бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 387 қаулысы.

18. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне микроқаржы ұйымдарының бухгалтерлік есебі және қаржылық есептілігі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 388 қаулысы.

19. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының инвестициялық операцияларын жүзеге асыру ережесін бекіту туралы» 2006 жылғы 25 шілдедегі № 65 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» 2013 жылғы 25 қаңтардағы № 3 қаулысы.

20. Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Заңды тұлғалардың банктер, банктің немесе банк холдингінің еншілес ұйымдары сатып алатын акцияларға (жарғылық капиталға қатысу үлестеріне) қойылатын талаптарды, сондай-ақ банктің жарғылық капиталға қатысу үлестерінің не заңды тұлғалар акцияларының жиынтық құнын белгілеу туралы» 2012 жылғы 24 ақпандағы № 84 қаулысына өзгеріс пен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 25 қаңтардағы № 6 қаулысы.

21. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Кредиттік тарихты қалыптастыру жүйесіне қатысушылардың қызметіндегі ақпараттық процесті ұйымдастыруға және оны пайдалануға, қауіпсіздік жүйесін қалыптастыруға, олардың электрондық жабдықтарына, кредиттік тарихтың деректер базасының сақталуына және үй-жайларына қойылатын ең төменгі талаптарды белгілеу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» 2008 жылғы 18 шілдедегі № 105 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 25 қаңтардағы № 9 қаулысы.

22. «Валюталарды айырбастаудың нарықтық бағамын айқындау және қолдану тәртібін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2013 жылғы 25 қаңтардағы № 15 қаулысы және Қаржы министрлігінің 2013 жылғы 22 ақпандағы № 99 бұйрығы.

23. Ұлттық Банк Басқармасының «Заңды тұлғалар – Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының қатысушыларын мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 62 қаулысы.

24. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне екінші деңгейдегі банктердің және «Қазақстанның Даму Банкі» акционерлік қоғамының бухгалтерлік есепті жүргізуі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 63 қаулысы.

25. Ұлттық Банк Басқармасының «Кепілдің және басқа қамтамасыз етудің құнын айқындау қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 64 қаулысы.

26. Ұлттық Банк Басқармасының «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына сәйкес провизиялар (резервтер) құру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 65 қаулысы.

27. Ұлттық Банк Басқармасының «Біріктірілген көрсеткішті, есептік көрсеткіш пен оның мөлшерін, кредит (қарыз) бойынша үмітсіз берешекті кешіру негіздері мен тәртібін айқындау қағидаларын бекіту және кредиттер (қарыздар) бойынша кешірілген үмітсіз берешектің жалпы сомасының біріктірілген көрсеткішке ең жоғары арақатынас мөлшерін белгілеу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 68 қаулысы.

28. Ұлттық Банк Басқармасының «Кейбір нормативтік құқықтық актілерге екінші деңгейдегі банктердің бағалы қағаздар нарығындағы қызметінің мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 69 қаулысы.

29. Ұлттық Банк Басқармасының «Зейнетақы активтерінің есебінен иемденуге рұқсат етілген қаржы құралдарының тізбесін бекіту және жинақтаушы зейнетақы қорларының қаржылық орнықтылығын қамтамасыз ететін нормаларды белгілеу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 70 қаулысы.

30. Ұлттық Банк Басқармасының «Мәжбүрлеп таратылатын банктің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының және жинақтаушы зейнетақы қорының тарату комиссиясын тағайындау және босату қағидаларын және тарату комиссиясының төрағасы мен мүшелеріне қойылатын талаптарды бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 71 қаулысы.

31. Ұлттық Банк Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің олармен ерекше қатынастар арқылы байланысты тұлғаларға және заңды тұлғаларға (Қазақстан Республикасының резиденттеріне және резиденті еместерге) банктік қарыздарды және банк кепілдіктерін беруі жөніндегі талаптарды бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 72 қаулысы.

32. Ұлттық Банк Басқармасының «Ертерек ден қою шараларын және екінші деңгейдегі банктің қаржылық жағдайының нашарлауына ықпал ететін факторларды айқындау әдістемесін қолдану қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 73 қаулысы.

33. Ұлттық Банк Басқармасының «Кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 74 қаулысы.

34. Ұлттық Банк Басқармасының «Сақтандыру резервтерін құру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 75 қаулысы.

35. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Зейнетақы аннуитеті шарттары негізінде жинақталған зейнетақы қаражаты есебінен Қазақстан Республикасы сақтандыру ұйымдарының зейнетақымен қамсыздандыру ережесін бекіту туралы» 2003 жылғы 25 шілдедегі № 249 қаулысының және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Жинақтаушы зейнетақы қорларынан жинақталған зейнетақы қаражатын аудару ережесін бекіту туралы» 2008 жылғы 29 желтоқсандағы № 240 қаулысының кейбір тармақтарының қолданылуын тоқтата тұру туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы 77 қаулысы.

36. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне шектеулі ықпал ету шараларын қолдану мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 29 наурыздағы № 79 қаулысы.

37. Ұлттық Банк Басқармасының «Қаржы құралдарын Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының арнайы сауда алаңына жіберу үшін аудиторлық ұйымдарға қойылатын біліктілік талаптарын бекіту туралы» 2013 жылғы 29 наурыздағы № 87 қаулысы.

38. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің, «Қазақстанның Даму Банкі» акционерлік қоғамының және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың қарыздар мен шартты міндеттемелер бойынша есептілікті беру қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 28 сәуірдегі № 174 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 26 сәуірдегі № 108 қаулысы.

39. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің және оның ведомстволарының қызметшілерін лауазымға тағайындау және олармен еңбек шартын тоқтату қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 тамыздағы № 261 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 26 сәуірдегі № 109 қаулысы.

40. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 26 сәуірдегі № 110 қаулысы.

41. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қаржылық есептілік депозитарийінің, қор биржасының интернет-ресурсында корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты, қаржылық есептілікті және аудиторлық есептерді орналастыру қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 ақпандағы № 72 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 26 сәуірдегі № 111 қаулысы.

42. Ұлттық Банк Басқармасының «Кейбір нормативтік құқықтық актілерге ақша төлемі мен аударымын жүзеге асыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 26 сәуірдегі № 117 қаулысы.

43. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Микроқаржы ұйымдарын есептік тіркеуден өткізу және микроқаржы ұйымдарының тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 386 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 120 қаулысы.

44. Ұлттық Банк Басқармасының «2006 жылғы үлгідегі және 2012 жылғы үлгідегі номиналы 2 000 теңгелік банкноттардың қатар айналыста болу кезеңін белгілеу туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 127 қаулысы.

45. Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 128 қаулысы.

46. Ұлттық Банк Басқармасының «Қаржы ұйымдарының, арнайы қаржы компанияларының, исламдық арнайы қаржы компанияларының, микроқаржы ұйымдарының, «Қазақстанның Даму Банкі» акционерлік қоғамының және инвестициялық қорлардың қаржылық есептілігінің нысандары, тізбесі, ұсыну мерзімдері мен тәртібі туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 130 қаулысы.

47. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасы қаржы нарығының жекелеген субъектілеріне арналған бухгалтерлік есептің үлгі шот жоспарын бекіту туралы» 2008 жылғы 22 қыркүйектегі № 79 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 131 қаулысы.

48. Ұлттық Банк Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің динамикалық резервті қалыптастыру қағидаларын бекіту және динамикалық резервтің ең аз мөлшерін, күтілетін шығындардың мөлшерін белгілеу туралы» 2013 жылғы 27 мамырдағы № 137 қаулысы.

49. Ұлттық Банк Басқармасының «Рейтингтік агенттіктерді және банктер мәмілелерін жүзеге асыра алатын облигацияларға арналған ең төменгі талап етілетін рейтингіні белгілеу туралы» 2013 жылғы 28 маусымдағы № 141 қаулысы.

50. Ұлттық Банк Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің баланстық және баланстан тыс шоттарындағы қалдықтар туралы есептілікті ұсыну қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 28 маусымдағы № 147 қаулысы.

51. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің, Қазақстан Даму Банкінің және ипотекалық ұйымдардың Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне қаржы секторының шолуын қалыптастыру үшін мәліметтерді ұсыну жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» 2010 жылғы 27 желтоқсандағы № 105 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 28 маусымдағы № 148 қаулысы.

52. Ұлттық Банк Басқармасының «Жалпы сақтандыру» және «өмірді сақтандыру» салаларындағы сақтандыру және қайта сақтандыру операцияларының бухгалтерлік есебін жүргізу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» 2013 жылғы 28 маусымдағы № 149 қаулысы.

53. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Бағалы қағаздармен және өзге қаржы құралдарымен сауда-саттық ұйымдастырушылардың қызметін жүзеге асыру ережесін бекіту туралы» 2008 жылғы 29 қазандағы № 170 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 28 маусымдағы № 159 қаулысы.

54. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына, ерікті жинақтаушы зейнетақы қорына шектеулі ықпал ету шараларын қолдану қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 182 қаулысы.

55. Ұлттық Банк Басқармасының «Бағалы қағаздар нарығының субъектісіне және (немесе) ірі қатысушы белгілеріне ие тұлғаға, инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысына шектеулі ықпал ету шараларын қолдану қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 183 қаулысы.

56. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығында кастодиандық қызметті жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 184 қаулысы.

57. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының комиссиялық сыйақыны өндіріп алу қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 185.

58. Ұлттық Банк Басқармасының «Зейнетақы активтерін есепке алуды және бағалауды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 186 қаулысы.

59. Ұлттық Банк Басқармасының «Жинақтаушы зейнетақы қорларының зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша зейнетақы активтері мен міндеттемелерін бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына беру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 187 қаулысы.

60. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының және ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларының бухгалтерлік есебі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 194 қаулысы.

61. Ұлттық Банк Басқармасының «Зейнетақы активтері бойынша операциялар туралы ақпаратты есепке алу және жария ету» қаржылық есептілік стандартын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 195 қаулысы.

62. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерінің есебінен инвестициялық портфелінің құрылымы туралы мәліметтерді бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының бұқаралық ақпарат құралдарында жариялау қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 199 қаулысы.

63. Ұлттық Банк Басқармасының «Инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысының инвестициялық портфельді басқарушының меншікті капиталының жеткіліктілігі коэффициентін қолдауы жөніндегі шаралар туралы нұсқаулықты бекіту 2013 жылғы 26 шілдедегі № 200 қаулысы.

64. Ұлттық Банк Басқармасының «Салымшылардың (алушылардың) жеке зейнетақы шоттарындағы міндетті зейнетақы жарналарының, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарының және ерікті зейнетақы жарналарының есебінен зейнетақы жинақтарының есебін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 201 қаулысы.

65. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру және сақтандыру қызметі мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 202 қаулысы.

66. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорында және ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларында сақталуға жататын негізгі құжаттардың тізбесін және оларды сақтау мерзімдерін белгілеу туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 203 қаулысы.

67. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу, бақылау мен қадағалау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 26 шілдедегі № 204 қаулысы.

68. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы ұйымдарын бақылау мен қадағалау мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 212 қаулысы.

69. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларының ерікті зейнетақы жарналарын тарту қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 213 қаулысы.

70. Ұлттық Банк Басқармасының «Бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті, инвестициялық портфельді басқару жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 214 қаулысы.

71. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы құралдарымен операцияларды тіркеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 215 қаулысы.

72. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті зейнетақы жарналарын тарту, ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларын ерікті және мәжбүрлеп таратуын жүргізу, сондай-ақ ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша зейнетақы активтері мен міндеттемелерді беру құқығымен инвестициялық портфельді басқаруға берілген лицензияны ерікті қайтару қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 216 қаулысы.

73. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті жинақтаушы зейнетақы қорын қайта ұйымдастыруды жүргізуге рұқсат беру және ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарттар бойынша зейнетақы активтері мен міндеттемелерді беру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 217 қаулысы.

74. Ұлттық Банк Басқармасының «Зейнетақы активтері мен жинақтарын есепке алуға арналған автоматтандырылған ақпараттық жүйелерге қойылатын талаптарды бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 218 қаулысы.

75. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының инвестициялық операцияларын жүзеге асыру ережесін бекіту туралы» 2006 жылғы 25 шілдедегі № 65 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 221 қаулысы.

76. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқарушы шетелдік ұйымдарға бірыңғай жинақтаушы зейнетақы

қорының зейнетақы активтерін басқару үшін қажетті іс-қимылдарды жасауды тапсырған кезде оларға қойылатын талаптарды қоса алғанда, оларды таңдау қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 222 қаулысы.

77. Ұлттық Банк Басқармасының «Банктердің металл шоттарды ашу, жүргізу және жабу қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 223 қаулысы.

78. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 227 қаулысы.

79. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларының кастодиан-банктері есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 228 қаулысы.

80. Ұлттық Банк Басқармасының «Банктердің ірі қатысушыларының, банк холдингтерінің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының ірі қатысушыларының, сақтандыру холдингтерінің есептілікті ұсыну қағидаларын және есептілік нысандарын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 229 қаулысы.

81. Ұлттық Банк Басқармасының «Инвестициялық портфельді басқаруды, брокерлік және (немесе) дилерлік қызметті жүзеге асыратын ұйымдар есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 230 қаулысы.

82. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Төлем карточкаларын шығару және пайдалану нұсқаулығын бекіту туралы» 2000 жылғы 24 тамыздағы № 331 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 232 қаулысы.

83. Ұлттық Банк Басқармасының «Ертерек ден қою шараларын қолдану қағидаларын және сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының (сақтандыру тобының) қаржылық жағдайының нашарлауына ықпал ететін факторларды айқындау әдістемесін бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 233 қаулысы.

84. Ұлттық Банк Басқармасының «Кастодиан банк пен ерікті жинақтаушы зейнетақы қорының арасында жасалатын кастодиандық үлгі шарттың нысанын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 234 қаулысы.

85. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарт жасау қағидаларын және үлгі нысанын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 235 қаулысы.

86. Ұлттық Банк Басқармасының «Ерікті жинақтаушы зейнетақы қорлары үшін пруденциялық нормативтердің тізбесін, олардың нормативтік мәндерін және есептеу әдістемесін, сондай-ақ есептілік нысандары мен ұсыну мерзімдерін бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 236 қаулысы.

87. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының және (немесе) ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларының қызметін жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 237 қаулысы.

88. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтыру енгізу туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 239 қаулысы.

89. Ұлттық Банк Басқармасының «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорына және ерікті жинақтаушы зейнетақы қорларына арналған тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 240 қаулысы.

90. Ұлттық Банк Басқармасының «Қызметін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің лицензиясы негізінде жүзеге асыратын инвестициялық портфельді басқарушыларға бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқару үшін қажетті іс-

қимылдар жасауды тапсырған кезде оларға қойылатын талаптарды қоса алғанда, оларды таңдау қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 241 қаулысы.

91. Ұлттық Банк Басқармасының «Сақтандыру ұйымы не тәуелсіз сарапшы зейнетақы аннуитеті шарттары бойынша жүзеге асыратын сақтандыру сыйлықақысын және сақтандыру төлемін есептеу әдістемесін, жасалатын зейнетақы аннуитеті шарттары бойынша істі жүргізуге жұмсалатын сақтандыру ұйымы шығыстарының жол берілетін деңгейін, зейнетақы аннуитеті үлгі шартын бекіту туралы» 2013 жылғы 27 тамыздағы № 242 қаулысы.

92. Ұлттық Банк Басқармасының «Кастодиан есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 23 қыркүйектегі № 248 қаулысы.

93. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктері есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» 2013 жылғы 23 қыркүйектегі № 249 қаулысы.

94. Ұлттық Банк Басқармасының «Кейбір нормативтік құқықтық актілерге бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 23 қыркүйектегі № 250 қаулысы.

95. Ұлттық Банк Басқармасының «Кейбір нормативтік құқықтық актілерге эмиссиялық бағалы қағаздар шығарылымының проспектілерін тіркеу, сондай-ақ эмиссиялық бағалы қағаздарды орналастыру (өтеу) қорытындылары туралы есептерді бекіту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2013 жылғы 29 қарашадағы № 268 қаулысы.

96. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «2006 жылғы үлгідегі және 2011 жылғы үлгідегі номиналы 5 000 теңгелік банкноттардың қатар айналыста болу кезеңін белгілеу туралы» 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 213 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 284 қаулысы.

97. Ұлттық Банк Басқармасының Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «2006 жылғы үлгідегі және 2012 жылғы үлгідегі номиналы 10 000 теңгелік банкноттардың қатар айналыста болу кезеңін белгілеу туралы» 2012 жылғы 26 наурыздағы № 107 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 285 қаулысы.

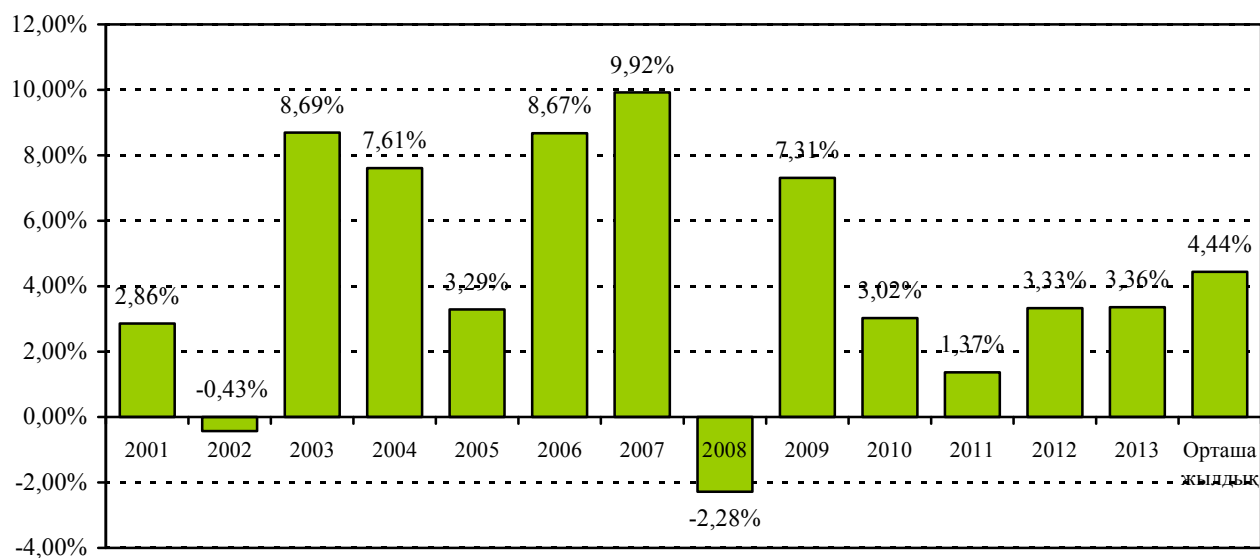
98. Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының «Зейнетақы активтерінің есебінен иемденуге рұқсат етілген қаржы құралдарының тізбесін бекіту және жинақтаушы зейнетақы қорларының қаржылық орнықтылығын қамтамасыз ететін нормаларды белгілеу туралы» 2013 жылғы 25 ақпандағы № 70 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 290 қаулысы.

99. «Өкімдер нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2009 жылғы 23 қаңтардағы № 27 бұйрығына және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2009 жылғы 27 ақпандағы № 16 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі Орынбасарының – Қаржы министрінің 2013 жылғы 12 желтоқсандағы № 573 бұйрығы және Ұлттық Банк Басқармасының 2013 жылғы 25 желтоқсандағы № 291 қаулысы.

XI бөлімнің 11.1-бөлімшесіне 1-қосымша

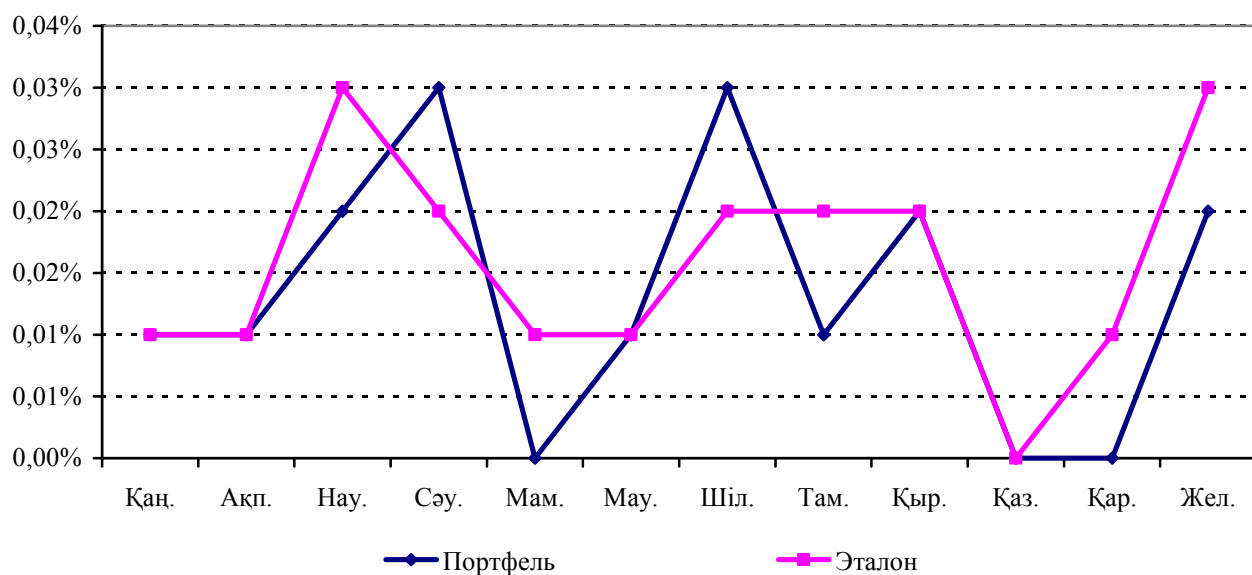
11.1.1-сурет

Ұлттық қордың құрылғанынан бастап кірістілігі, АҚШ долларымен

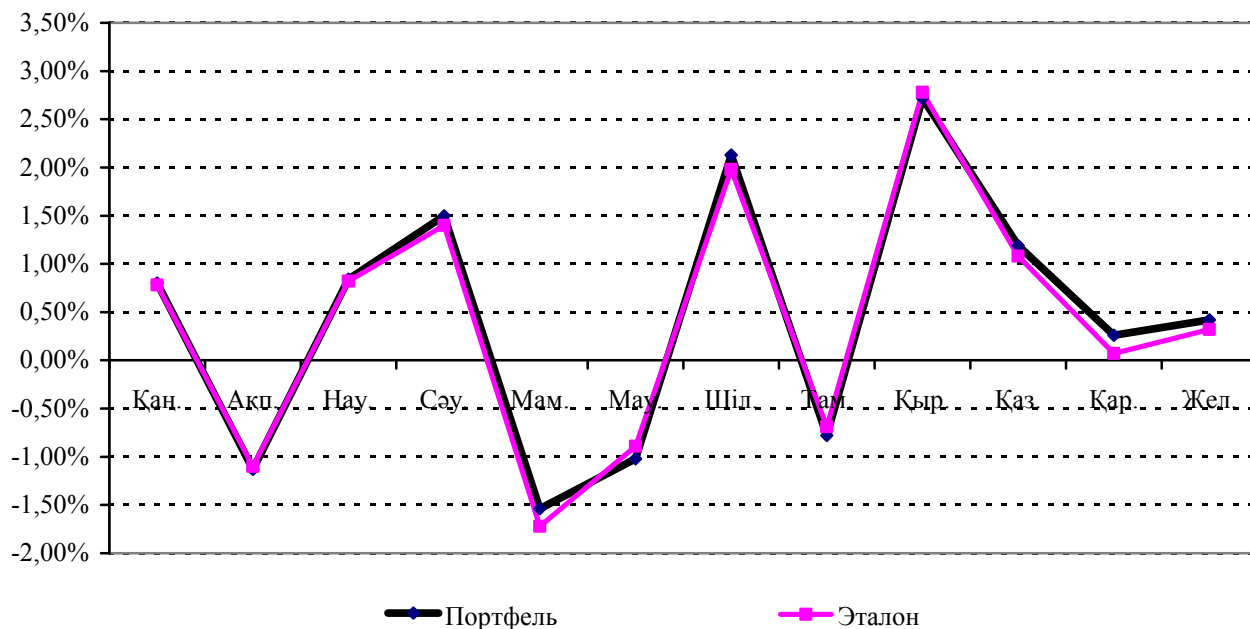

11.1.2-сурет

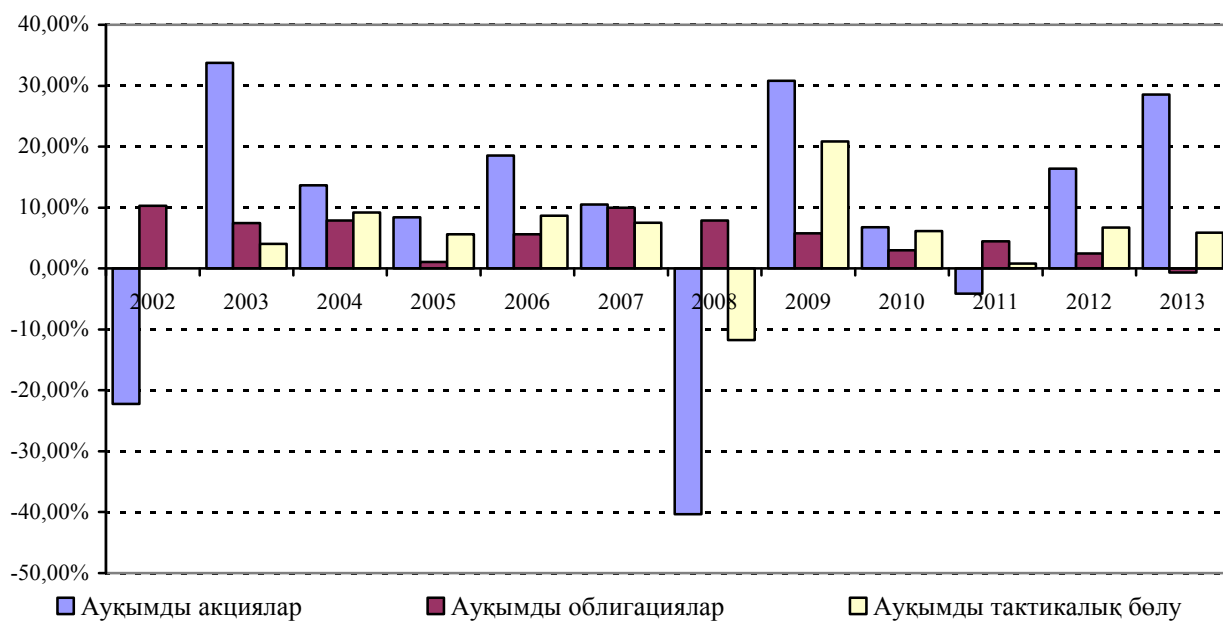
Тұрақтандыру портфелінің 2013 жылғы кірістілігі

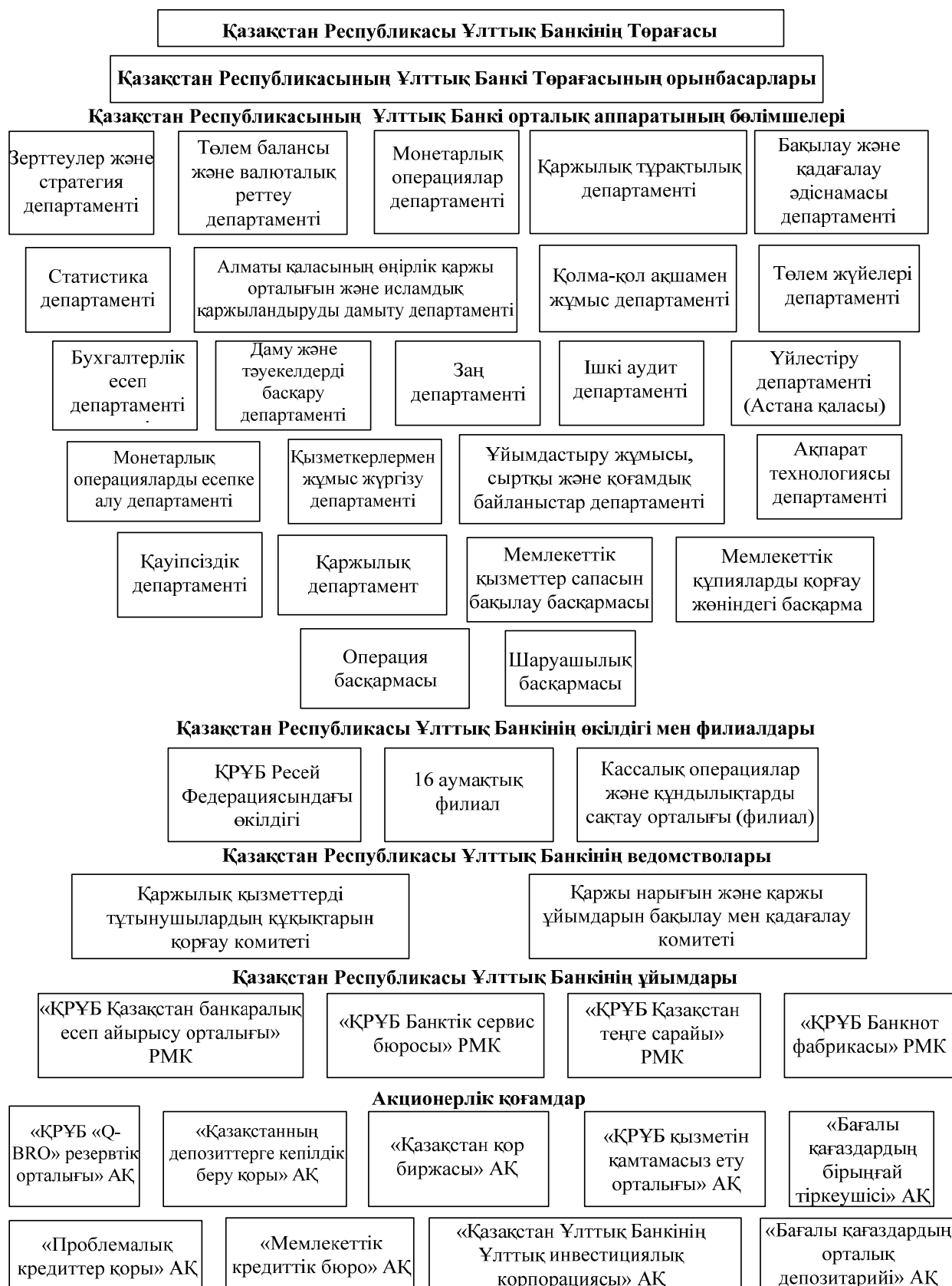
Жинақ портфелінің 2013 жылғы кірістілігі

Жинақ портфелінің мандат түрі бойынша кірістілігі

Ұлттық Банктің ұйымдық құрылымы

ХІІ бөлімнің 12.2-бөлімшесіне 1-қосымша

12.2.1-кесте

Ұлттық Банк қызметкерлерінің саны

	Есепті кезең аяғындағы саны				Тұрақтамау көрсеткіші, %	
	Штат бойынша, бірлік		Тізім бойынша, адам			
	2012 ж.	2013 ж.	2012 ж.	2013 ж.	2012 ж.	2013 ж.
1	2	3	4	5	6	7
Орталық аппарат	811	897	807	890	6,3	4,5
Ведомстволар	303	290	316	297	4,8	5,1
Филиалдар	1 243,5	1 306,25	1 272	1331	3,8	4,6
Жиынтығы:	2 357,5	2 493,25	2 395	2 518	4,7	4,7
ҚРҰБ ұйымдары (РМК)	953	944	944	936	6,1	5,1
ҚРҰБ бойынша барлығы:	3 310,5	3 437,25	3 339	3 454	5,1	4,8

ХІІ бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 1-қосымша

12.5.1-кесте

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі қызметінің нәтижелері¹⁹

Атауы	2012 жыл	2013 жыл	Ауытқу	
			(+,-)	(%)
1	2	3	4	5
Кірістер	51 575,4	87 794,0	36 218,6	70,2
Шығындар	21 275,2	23 547,9	2 272,7	10,7
Бөлінбеген пайда	30 300,2	64 246,1	33 945,9	2,1 есе
Бөлінбеген зиян («ГНПФ» ЖЗҚ АҚ-ның акциялар пакетін Үкіметке өтеусіз беруге байланысты «ГНПФ» ЖЗҚ АҚ-на салынған инвестицияларды есептен шығару)	0,0	7 798,9	7 798,9	
Бөлінбеген пайда (шығынға жазылған негізгі құрал-жабдықтарды қайта бағалау)	3,5	22,5	19,0	6,4 есе
Есепті жылдың бөлуге арналған бөлінбеген пайдасы	30 303,7	56 469,7	26 166,0	86,3

¹⁹ ҚРҰБ РМК және АҚ-мен бірігуін ескермегенде

ХІІ бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 2-қосымша

12.5.1-кесте

**Ұлттық Банктің монетарлық қызмет бойынша кірістері мен шығындары
(нетто - негізде)**

млн. теңге

р/с №	Атауы	Нетто-нәтиже		Ауытқу	
		2012 жыл	2013 жыл	(+/-)	(%)
1	2	3	4	5	6
1	Сыртқы нарық	49 320,2	46 958,6	-2 361,6	-4,8
1.1.	Алтын портфелі	311,0	255,1	-55,9	-18,0
1.2	Валюта портфелі	49 009,2	46 703,5	-2 305,7	-4,7
1.2.1	Сыртқы басқарудағы	11 291,7	26 817,4	15 525,7	2,4 есе
1.2.2	Ішкі басқарудағы	37 717,5	19 886,1	-17 831,4	-47,3
2	Ішкі нарық	1 246,1	28 585,2	27 339,1	22,9 есе
2.1	ҚР Үкіметімен операциялар	- 463,2	-732,7	-269,5	58,2
2.2	ҚРҰБ БҚ және ноттарымен операциялар	-5 501,4	6 222,4	11 723,8	-213,1
2.3	Ішкі қаржы жүйесімен, қаржылық емес ұйымдармен операциялар	5 273,7	23 168,9	17 895,2	4,4есе
2.4	Провизиялар құру және жою	1 827,3	-98,3	-1 925,6	-105,4
2.5	Басқа	109,7	24,9	-84,8	-77,3
	Монетарлық қызметтен нәтиже	50 566,3	75 543,8	24 977,5	49,4

ХІІ бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 3-қосымша

12.5.3-кесте

Ұлттық Банктің монетарлық емес қызмет бойынша кірістері мен шығындары

млн. теңге

p/c №	Атауы	2012 жыл	2013 жыл	Ауытқу	
				(+/-)	(%)
1	2	3	4	5	6
1	Барлық кірістер	1 009,2	12 250,2	11 241,0	12,1 есе
1.1	Өтелген шығындар	17,0	18,7	1,7	10
1.2	Инвестициялық бағалы қағаздар - салынған капитал бойынша кірістер	119,6	8 903,5	8 783,9	74,4 есе
1.3	Өзге де кірістер	251,6	221,1	-30,5	-12,1
1.4	Көзделмеген кірістер	620,8	440,3	-180,5	-29,1
1.5	Бұрын құрылған провизияларды жою	0,2		-0,2	
1.6	Кассалық операциялар бойынша кірістер ²⁰		2 666,6	2 666,6	
2	Барлық шығындар	21 275,2	23 547,9	2 272,7	10,7
2.1	Ұлттық валютаны жеткізу және тасымалдау бойынша	89,1	91,7	2,6	2,9
2.2	Ұлттық Банктің операциялары бойынша комиссия төлеуге	2,7	3,0	0,3	11,1
2.3	Негізгі құрал-жабдықтармен, материалдық емес активтермен және қорлармен операциялар бойынша	2 595,9	3 062,4	466,5	18,0
2.4	Өзге	972,1	990,5	18,4	1,9
2.5	Әкімшілік шығындар және қызметкерлерге шығындар	17 564,6	19 346,9	1 782,3	10,1
2.6	Көзделмеген шығындар	50,8	53,4	2,6	5,1
	Монетарлық емес қызметтен нәтиже	-20 266,0	- 11 297,7	8 968,3	-44,3

²⁰ Кассалық операциялар бойынша кірістер бұрын монетарлық қызмет бойынша ескерілген

ХІІ бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 4-қосымша

12.5.4-кесте

Ұлттық Банктің күрделі шығыстары

млн. теңге

р/с №	Атауы	2011 жыл	2012 жыл	Ауытқу	
				(+,-)	(%)
1	2	4	5	6	7
1	Объектілердің құрылысы	4,2	2,6	-1,6	-38,1
2	Жұмыс істейтін өндірісті қайта құру және кеңейту	32,4	0,4	-32,0	-98,8
3	Негізгі құрал-жабдықтарды күрделі жөндеу	261,6	505,7	244,1	93,3
4	Негізгі құрал-жабдықтар сатып алу	3 156,2	7 015,2	3 859,0	122,3
5	Материалдық емес активтер сатып алу	317,7	323,1	5,4	1,7
6	Басқа да шығыстар	23 196,8	17 490,0	-5 706,8	-24,6
	Күрделі шығыстардың жиынтығы	26 968,9	25 337,0	-1 631,9	-6,1

ХІІ бөлімнің 12.5-бөлімшесіне 5-қосымша

12.5.5-кесте

Ұлттық Банк ұйымдарының қызметінің нәтижелері

млн. теңге

р/с №	Атауы	Кірістер			Шығыстар			Корпоративтік табыс салығы			Салық салынғаннан кейінгі таза кіріс (зиян)		
		2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %
	Барлығы	48 145,0	44 513,0	-7,5	31 557,1	38 211,0	21,1	1 490,0	828,6	-44,4	15 097,9	5 473,4	2,8 есе
	Республикалық мемлекеттік кәсіпорындар	23 831,6	20 601,3	-13,6	20 086,9	17 733,8	-11,7	756,4	620,7	-17,9	2 988,3	2 246,8	-24,8
1	Қазақстан теңге сарайы	6 919,6	3 723,0	-46,2	6 128,2	3 676,2	-40,0	141,6	45,2	3,1 есе	649,8	1,6	406,1 есе
2	Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы	2 050,3	2 367,8	15,5	1 525,9	1 765,7	15,7	109,7	117,6	7,2	414,7	484,5	16,8
3	Банктік сервис бюросы	687,1	726,9	5,8	653,2	677,9	3,8	2,4	24,1	10,0 есе	31,5	24,9	-21,0
4	Банкнот фабрикасы	14 174,6	13 783,6	-2,8	11 779,6	11 614,0	-1,4	502,7	433,8	-13,7	1 892,3	1 735,8	-8,3
	Акционерлік қоғамдар	24 313,4	23 911,7	-1,7	11 470,2	20 477,2	78,5	733,6	207,9	3,5 есе	12 109,6	3 226,6	3,8 есе
1	Қазақстан депозиттерге кепілдік беру қоры	14 447,6	19 014,2	31,6	4 650,8	15 698,9	3,4 есе	118,2	0,1	1 182,0 есе	9 678,6	3 315,2	2,9 есе
2	«Q- BRO» резервтік орталығы	245,1	121,8	-50,3	307,9	318,0	3,3	23,6	7,4	3,2 есе	-86,4	-203,6	2,4 есе
3	Ұлттық Банктің қызметін қамтамасыз ету орталығы	1 435,4	1 561,5	8,8	1 567,8	1 529,4	-2,4	1,4	23,4	16,7 есе	-133,8	8,7	16,4 есе
4	Ұлттық инвестициялық корпорациясы	4,3	206,1	47,9 есе	70,0	377,8	5,4 есе		-		-65,7	-171,7	2,6 есе
5	Проблемалық кредиттер қоры		171,9		132,9	232,5	74,9		-		-132,9	-60,6	2,2 есе
6	Мемлекеттік кредиттік бюро		1,2		13,6	242,1	17,8 есе	-0,8	-1,4	75,0	-12,8	-242,3	18,9 есе

р/с №	Атауы	Кірістер			Шығыстар			Корпоративтік табыс салығы			Салық салынғаннан кейінгі таза кіріс (зиян)		
		2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %	2012 жыл	2013 жыл	Өсу қарқыны (төмендеу), %
7	Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі (ҚРҰБ үлесі – 92,05 %)	57,2	317,6	5,6 есе	193,6	473,4	2,4 есе		0,4		-136,4	-156,2	-14,5
8	Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі (ҚРҰБ үлесі – 54,98%)	918,4	1 138,9	24,0	627,6	670,6	6,9	56,9	81,0	42,4	233,9	387,3	65,6
9	Қазақстан қор биржасы (ҚРҰБ үлесі 50,10%) ²¹		1 378,5			934,5			94,2			349,8	
10	«ГНПФ» жинақтаушы зейнетақы қоры ²²	7 205,4			3 906,0			534,3			2 765,1		

²¹ Ұлттық Банк Басқармасының 2013 жылғы 27 мамырдағы №121 қаулысына сәйкес

²² Ұлттық Банк Басқармасының 2013 жылғы 28 маусымдағы қаулысына сәйкес «ГНПФ» АҚ-ның Ұлттық Банкке тиесілі акциялары ҚР Үкіметіне өтеусіз берілді.

Пайдаланылатын қысқартулар тізімі

автоматтандырылған ақпараттық шағын жүйе	ААШЖ
акционерлік қоғам	АҚ
екінші деңгейдегі банк	банк
ішкі жалпы өнім	ІЖӨ
АҚШ доллары	АҚШ долл.
Еуразия экономикалық қоғамдастығы	ЕурАзЭҚ
Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры	БЖЗҚ
халықаралық қаржылық есептілік стандарттары	ХҚЕС
Халықаралық валюта қоры	ХВҚ
Айлық есептік көрсеткіш	АЕК
миллиард	млрд.
миллион	млн.
жинақтаушы зейнетақы қоры	ЖЗҚ
зейнетақы активтерін инвестициялық басқаруды жүзеге асыратын ұйым	ЗАИБЖҰ
Тәуелсіз мемлекеттер достастығы	ТМД
бұқаралық ақпарат құралдары	БАҚ
жауапкершілігі шектеулі серіктестік	ЖШС
триллион	трлн.
мың	мың
Шанхай ынтымақтастық ұйымы	ШЫҰ